

Valinnainen käsityö oppilaan oma valinta

Virtanen Veera
Pro gradu- tutkielma
Rauman OKL
Käsityökasvatus
Turun yliopisto
05/2017

Turun Yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck-järjestelmällä

Tutkielman tutkimustehtävänä oli selvittää yläkouluikäisen oppilaan valinnaisen käsityön valintaa ohjaavia tekijöitä. Tutkielman toteutusta määrittä varten koottu teoreettinen tausta, minkä perusteella yläkouluikäisten oppilaiden yleistä päätöksentekoa, valinnaisaineen valintaa sekä käsityön valinnaisaineen valintaa ohjaavat tekijät tiivistettiin oppilaan sosiaalistumisesta, henkilökohtaisesta mielenkiinnosta, vaikuttamisen mahdollisuuden tarpeesta sekä hyötynäkökulmista johtuviksi tekijöiksi. Oppilaiden valinnaisen käsityön valintaa ohjaavien tekijöiden pohjalta muotoiltiin kyselylomaketutkimus, joka toteutettiin keväällä 2017. Tutkielman aineisto kerättiin kahden koulun yhteensä 90. seitsemäs- ja yhdeksäsluokkalaiselta oppilaalta. Tutkimusaineiston keräämiseksi suunniteltiin neljä toisistaan poikkeavaa valinnaisen käsityön järjestämisen mallia, joiden kiinnostavuutta, vaikuttamisen mahdollisuutta ja hyödyllisyyttä oppilaat arvioivat kyselyssä. Kyselylomakkeisiin sisältyi sekä määrällisiä, että laadullisia kysymyksiä, joiden tulokset analysoitiin teoria- lähtöisesti. Määrälliseen aineistoon perustuvia tuloksia kuvailtiin keskiarvoilla ja laadullisen aineiston tulokset teemoiteltiin.

Tutkielman kyselylomakkeiden määrällisen ja laadullisen aineiston perusteella yläkouluikäiset oppilaat haluavat lisää vaikuttamisen mahdollisuuksia valinnaisessa käsityössä toteutettaviin sisältöihin. Kyselyn täyttäneet oppilaat järjestäisivät valinnaisen käsityön opetuksen jaotellen käsityön sisällöt laajemmiksi tai tiiviimmiksi käsityön osa-alueiksi tai kursseiksi, joiden valintaan oppilas voi vaikuttaa. Tutkielmaan osallistuneita oppilaita kiinnostivat myös yhteisenä ja monimateriaalisena käsityönä toteutettu valinnainen käsityö, mutta sen edellytyksenä nähtiin oppilaan vapaa painottuminen oman kiinnostuksensa mukaisille käsityön osa-alueille. Valinnaisen käsityön jako tekniseen työhön ja tekstiilityöhön sai kyselyn oppilailta selkeästi vähiten kannatusta ja se nähtiin muita vaihtoehtoja rajoittavampana valinnaisen käsityön toteutustapana.

Valinnaisen käsityön sisällöistä oppilaita kiinnostivat erityisesti uutuusarvoa ja koulun ulkopuoliselle elämälle hyödyllisenä näyttäytyvät sisällöt. Kyselyyn vastanneet pojat pitäytyivät maskuliinisiksi katsotuissa käsityön sisältövalinnoissa, tyttöjen valitessa käsityön sisältöjä monipuolisemmin. Kyselyn seitsemäsluokkalaiset oppilaat halusivat käsityöllisiä perustaitoja opettavia kokonaisuuksia, yhdeksäsluokkalaisten halutessa useammin painottaa työskentelyään oman mielenkiintonsa ja tulevaisuuden suunnitelmiansa mukaisesti.

Asiasanat: valinnaisaineet, valinta, käsityö, peruskoulun yläaste, motivaatio, kiinnostus, vaikuttaminen, hyödyllisyys

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
2. YHTEINEN JA YKSILÖLLISTYVÄ KOULUKÄSITYÖ	2
2.1 Opetussuunnitelman perusteet ohjaavat opetusta	2
2.2 Kokonainen käsityö	3
2.3 Yksilöllistyvä käsityön prosessi	5
2.4 Tasa-arvoisempi käsityö	6
3. VALINNAISUUS	8
3.1 Valinnainen käsityö peruskoulussa	8
3.2 Valintojen tekeminen	10
4. VALINNAISAINEEEN VALINTAA OHJAAVAT TEKIJÄT	11
4.1 Motivaation vaikutus valintoihin	11
4.2 Käsityön valinnaisaineen valintaa ohjaavat tekijät	12
4.3 Oppilaan sosiaalistuminen valinnan tekijänä	13
4.4 Oppilaan kiinnostus valinnan tekijänä	17
4.5 Oppilaan vaikuttamisen mahdollisuus valinnan tekijänä	20
4.6 Oppilaan hyödyllisyyden kokemus valinnan tekijänä	23
5. VALINNAISEN KÄSITYÖN JÄRJESTÄMINEN	26
6. TEOREETTINEN VIITEKEHYSMALLI	28
7. TUTKIMUSKYSYMYKSET	30
8. TUTKIMUSASETTELMA	30
9. TUTKIMUSMENETELMÄT	31
9.1 Kyselylomaketutkimus	31
9.2 Valinnaisen käsityön mallien laatiminen teoreettisen taustan pohjalta	31
9.3 Valinnaisen käsityön sisältöjen laatiminen teoreettisen taustan pohjalta	36
9.4 Kyselylomakkeiden laatiminen	38
9.5 Tutkimusotanta	40
9.6 Tutkimusaineiston keruu	42
9.7 Analysointimenetelmät	44
10. TUTKIMUSTULOKSET	45
10.1 Valinnaisen käsityön järjestäminen	45
10.2 Valinnaisen käsityön järjestämisen mallien kiinnostavuus	47
10.3 Vaikuttamisen mahdollisuus valinnaisen käsityön järjestämisen malleissa	54
10.4 Kokemus valinnaisen käsityön järjestämisen mallien hyödyllisyydestä	59
10.5 Valinnaisen käsityön sisältövalinnat	63
11. JOHTOPÄÄTÖKSET	68
12. TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS	78
13. TUTKIMUKSEN EETTISYYS	80
14. POHDINTA	81
14.1 Valinnaisen käsityön muutosehdotukset oppilaan näkökulmasta	81
14.2 Jatkotutkimusmahdollisuudet	84
LÄHTEET	86
LIITTEET	104

1. JOHDANTO

Syksyllä 2016 uusien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tuomat muutokset käsityöoppiaineessa puhuttivat opettajia, opetuksen järjestäjiä ja opettajaksi opiskelevia. Uusissa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) käsityö tulisi olemaan yksi yhteinen oppiaine, jossa tekstiilityön ja teknisen työn näkökulmat ilmenevät oppiaineen työtavoissa. Myös oppilaan aktiivinen rooli ja kokonaisen käsityön prosessin merkitys, eli oppilaan suunnittelun, valmistuksen ja arvioinnin merkitys käsityö oppiaineessa tulisivat korostumaan (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 430). Käsityöopetusta toteutetaan kuitenkin vielä paljolti opettajajohtoisesti, jolloin tavoitteet ovat ennalta asetettuja tai opettajan antamia (Syrjäläinen 2003, 53-61; Lehtinen, Kuusinen & Vauras 2007, 213; Rubin 2013, 42). Uuden kokeilemisen, ja epäonnistumisen pelko saattaa estää riskin ottamisen ja vapaamman työskentelyn, vaikka tutkimuksissa on todettu oppilailta löytyvän halua vaikuttaa käsityössä toteutettaviin sisältöihin. (Laamanen & Seitamaa-Hakkarainen 2014, 13-14; Kouhia & Laamanen 2014, 17; Seitamaa-Hakkarainen 2009, 67-68; Rissanen 2016, 152; Sipilä 2013, 74.)

Tutkielman suunnittelun aikaan syksyllä 2016 keskusteltiin erityisesti oppiaineen käytännön toteuttamisratkaisuista perusopetuksen opetussuunnitelman uusien perusteiden (2014) astuttua voimaan. Perusopetuksen käytännöissä käsityön opetus jakautuu usein kahteen ehkä kaukanakin toisistaan sijaitsevaan käsityön tilaan, joissa opettavat kahden erilaisen koulutuksen saaneet käsityön opettajat. Teknisen työn ja tekstiilityön erilliset tilat, opettajat, materiaalit ja tekniikat hankaloittavat näin ollen myös perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) mukaisen yhteisen monimateriaalisen käsityön järjestämistä. (POPS 2014, 430; Berg, Guttorm, Kankkunen, Kokko, Kuoppamäki, Lepistö & Turkki 2011, 96).

Tutkielman aihe lähti tutkielman tekijän henkilökohtaisesta mielenkiinnosta oppilaslähtöisiä menetelmiä ja niiden kehittämistä kohtaan käsityöoppiaineen sisällä. Erityisesti oppilaan vaikuttamisen mahdollisuuksien lisääminen käsityö oppiaineen sisällä oli lähtökohtana tutkielman aloittamiselle. Toisena tutkielman lähtökohtana oli tekijän kiinnostus monimateriaalisen käsityön opetuksen käytännön järjestelyjä kohtaan. Tutkielman aiheeksi valikoitui lopulta yläkoulun

valinnainen käsityö, missä oppilaille on perinteisesti annettu tavallista käsityöopetusta laajemmat mahdollisuudet vaikuttaa toteutettaviin projekteihin ja missä myös opetusjärjestelyt saattavat olla yleistä käsityöopetusta joustavampia. Yläkoulun valinnaisesta käsityöstä ei myöskään juuri löytynyt koko käsityön kattavaa, oppilaslähtöistä ja tuoretta tutkimustietoa, joten tutkielman aiheen arveltiin tuovan lisätietoa oppilaiden näkökulmasta valinnaisessa käsityössä, etenkin suhteessa uusien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteisiin (POPS 2014, 430).

Tutkielmassa toteutettiin valinnaisen käsityön valintaa ohjaavia tekijöitä mittaava kyselylomaketutkimus kahden koulun seitsemäs ja yhdeksäsluokkalaisille oppilaille. Tutkielman tutkimustulosten toivotaan tuovan päivitettyä tutkimustietoa yläkouluikäisten oppilaiden mielenkiinnon kohteista, vaikuttamisen mahdollisuuksien tarpeesta sekä hyödyllisyyden kokemuksista valinnaisessa käsityössä. Tutkielman tuloksia voivat hyödyntää sekä koulujen käsityön opettajat, että opetuksen järjestäjät valinnaisen käsityön opetuksen järjestelyjä suunnitellessaan.

2. YHTEINEN JA YKSILÖLLISTYVÄ KOULUKÄSITYÖ

2.1 Opetussuunnitelman perusteet ohjaavat opetusta

Yhteiskunnan koulutusjärjestelmän keskeisin instituutio on koulu (Kansanen 2004, 33). Kasvatus ja koulutus ovat osa yhteiskunnan uusiutumisprosessia, joilla on vakiintunut ja kyseenalaistamaton asema yhteiskunnassa (Kansanen 2004, 7, 33; Nivala 2007, 104-105). Koulutuksen tehtävänä on sosiaalista lapset ja nuoret siihen elinkeino- ja kulttuuriperinteeseen, jota yhteiskunnassa pidetään keskeisenä, sekä opettaa tapoja, kuinka uutta tietoa luodaan (Raustevon Wright, von Wright & Soini 2003, 10; Antikainen ym. 2006, 162). Suomessa perusopetuksen tehtävänä on tarjota oppilaille mahdollisuus laajan yleissivistyksen perustamiseen, auttaa omien vahvuuksien löytämisessä, sekä rakentaa tulevaisuutta oppimisen keinoin (POPS 2014, 18-20).

Opetushallitus määrittelee formaalin koulutuksen sisältöjen kattavan sosiaalisen ja kulttuurisen oppimisen kannalta tärkeinä pidettyjä tiedonaloja, joiden sisällöt

voidaan jakaa oppiaineisiin, erilaisiin teemoihin, oppiainekokonaisuuksiin ja ilmiöihin (Opetushallitus 2011, 33). Perusopetuksen tarkoitus määritellään tarkemmin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa ja se sisältää valtiollisen näkemyksen siitä, mitä jokaisen yksilön ja tulevan kansalaisen tulisi tietää. Opetussuunnitelmassa määritellään siis, mikä on kulttuurisesti niin arvokasta tietoa, että se halutaan siirtää tuleville sukupolville (Antikainen ym. 2006, 174-175; Kansanen 2004, 25; POPS 2014.) Opetussuunnitelman yleistavoitteet kattavat kaiken opetuksen koskien jokaista oppilasta ja velvoittaen jokaista opettajaa (Kansanen 2004, 22, 27).

Uusimmat perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet ovat vuodelta 2014 ja ne astuivat alakouluissa voimaan syksyllä 2016. Yläkouluissa opetussuunnitelman perusteet otetaan käyttöön porrastetusti vuosina 2017, 2018 ja 2019. (Valtioneuvosto 2012.) Vuoden 2014 perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden yhteisessä arvopohjassa korostetaan oppilaan ainutlaatuisuutta, oikeutta hyvään opetukseen, ihmisyyteen kasvun tavoitetta, sekä tasa-arvoa. Oppimaan oppimisen taidot ja oppilaan rooli aktiivisena toimijana korostuvat. Opettajan rooli on toimia oppimisen ohjaajana ja mahdollistajana, ja siinä korostuvat opettajan ja oppilaan vuorovaikutuksellinen suhde entisen opettajajohtoisuuden sijaan. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa painotetaan myös oppiaineita eheyttäviä kokonaisuuksia ja oppilaiden laaja-alaisen osaamisen kehittämistä. (POPS 2014, 10)

2.2 Kokonainen käsityö

Kojonkoski-Rännäli (1995, 79.) määrittelee käsityöllisen prosessin olevan kokonaisvaltaista inhimillistä aktiviteettia ja tuottavaa tekemistä, jossa tarvitaan luovuutta, tietoa, ajattelemisen taitoja, päätöksentekoa, riskinottokykyä, vastuullista harkintaa sekä esteettisiä valmiuksia silmän ja käden aistiyhteistyönä toteutettuna. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) taito- ja taideaineisiin kuuluva käsityö on monimateriaalinen oppiaine, jossa toiminta on tutkivaa, keksivää ja kokeilevaa. Käsityön oppiaineen tehtävänä on ohjata oppilasta kokonaisen käsityöprosessin hallintaan, jonka

aikana kehittyvät oppilaan avaruudellinen hahmottaminen, tuntoaisti, käsin tekeminen ja motoriset taidot, sekä luovuus ja suunnittelun taidot. Käsityön tunneilla opetellaan ymmärtämään, arvioimaan ja kehittämään erilaisia teknologisia sovelluksia, sekä käyttämään näitä tietoja ja taitoja omassa arjessa. Näin vahvistetaan edellytyksiä monipuoliseen työskentelyyn niin koulumaailmassa kuin sen ulkopuolellakin. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellään, että käsityötä tulee opettaa pakollisena vuosiluokilla 1-7, minkä lisäksi oppilailla on mahdollista opiskella käsityötä valinnaisaineena. (POPS 2014, 430, Seitamaa Hakkarainen & Matinlauri 2016.)

Viimeisten vuosikymmenten aikana koulukäsityö on muuttunut prosessipainotteiseen suuntaan (Marjanen 2012, 35-38). Vuoden 2014 perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käsityö oppiaineen tehtävänä on ohjata oppilasta kokonaisen käsityön prosessiin (POPS 2014, 430). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tukimateriaaleissa (Pöllänen 2016) kokonainen käsityö määritellään yksilö- tai tiimityönä suoritettavaksi käsityöksi, joka ideoidaan, suunnitellaan, valmistetaan sekä lopuksi arvioidaan. Prosessin vaiheet saattavat seurata toisiaan, tai vaihdella joustavasti työn etenemisen mukaan. Uuden luomiseen liittyviä taitoja - kuten idearikkautta, tiedon ja taidon rakentamista sekä niiden yhteisöllistä käyttämistä ja jatkokehittämistä pidetään olennaisena kestävän tulevaisuuden rakentumisen kannalta. Useat näistä taidoista sisältyvät käsityöopetuksen lähtökohdaksi nousseeseen kokonaiseen käsityöprosessiin. (Kokko, Viilo, Matinlauri & Tokola 2014, 82.) Käsityö kasvattaa kokemuksellisen tekemällä oppimisen kautta luovuutta, oman toiminnan suunnittelua ja aktiivisuutta tavoitteen saavuttamiseksi, epävarmuudensietokykyä ja taitoa ratkaista ongelmia. Käsityön opetus edistää myös erityisesti suunnittelun taitoja, muutoskykyä sekä uutta luovia taitoja, joiden ajatellaan olevan tarpeellisia taitoja tulevaisuuden informaatioyhteiskunnassa. (Pöllänen & Kröger 2005, 160-172; Seitamaa-Hakkarainen 2009, 66; Kokko ym. 2014, 82.)

2.3 Yksilöllistyvä käsityön prosessi

Yksilön mahdollisuuksia tavoitteleva individualismi perustuu ihmisen arvokkuuteen, yksityisyyteen, autonomiaan, sekä itsensä kehittämiseen. Postmodernissa maailmassa erilaisuus hyväksytään ja yksilöille pyritään tarjoamaan enenevissä määrin mahdollisuuksia oman identiteettinsä kehittämiseen. (Antikainen ym. 2006, 19-40; Aapola & Ketokivi 2005, 21; Saaristo & Jokinen 2009, 251-255; Hautamäki 1996, 21-28, 35-38). Suomessakin on vahvistunut vapautta ja yksilöllisyyttä korostava suuntaus, jossa hyvinvointivaltiota on alettu pitää holhouksena ja yksilön vapautta rajoittavana. Lasten vaikuttamisen mahdollisuuksia koulumaailmassa on vaadittu enenevissä määrin 1990-luvulla voimaan astuneesta YK:n lasten oikeuksien julistuksesta lähtien (Cox, Dyer, Robinson-Pant & Schweisfurth 2010, 1, 5). Suomen kouluissa suuntaus näkyy yksilöllisten valintojen korostamisessa enenemissä määrin 1990-luvulta lähtien, kun opetussuunnitelmien painotusta on siirretty kohti opiskelijan omaa oppimisprosessia ja ymmärrystä (Antikainen ym. 2006, 182-185; Lindén & Autio 2011, 43-44; Blom & Lipsanen 1993, 10.)

Kouluopetuksen tavoitteena on jokaisen yksilön persoonallisuuden kehittäminen, mikä edellyttää opetuksen eriyttämistä (POPS 2014, 30; Kansanen 2004, 43). Vuoden 2014 perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet edustavat oppilaspainotteista opetussuunnitelmaa korostaessaan oppilaan aktiivista roolia ja valinnan mahdollisuuksia. Oppilaan aktiivisen roolin lisäksi perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) tavoitellaan elämänläheisyyttä, oppilaan persoonallisuuden kehittämistä, ongelmanratkaisua, opetussuunnitelman joustavuutta sekä mielekästä oppimista. Niissä suositetaan myös valintoja, kursseja ja luokatonta etenemistä. (POPS 2014, 20-24; Uusikylä & Atjonen 2005, 53).

Opetuksen suunnitteluvastuuta on vuosien kuluessa myös jaettu opetusministeriöltä ja opetushallitukselta kouluille ja opettajille (Uusikylä & Atjonen 2005, 53). Yksilöllisyyden korostaminen koulumaailmassa on käytännössä tarkoittanut koulujen profiloitumista, koulujen välistä kilpailua suurissa kaupungeissa, valinnaisainetarjonnan eriytymistä, sekä erilaajuisten oppimiskokonaisuuksien eriyttämistä oppilaiden kyvykkyyden ja

henkilökohtaisen suuntautumisen perusteella. (Antikainen ym. 2006, 182-185; Kansanen 2004, 43.)

Opetuksen järjestämisen perustana vuoden 2014 perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa ovat oppilaiden osallisuus ja kuulluksi tuleminen. Oppilaiden osallistuminen oman koulutyön ja ryhmän toiminnan suunnitteluun on luonteva tapa vahvistaa osallisuutta. (POPS 2014, 31). Opetussuunnitelman perusteiden käsityöoppiainetta koskeissa ohjeistuksissa kannustetaan lisäämään oppilaan aktiivisuutta ja vaikuttamisen mahdollisuuksia toteutettavien töiden ja työprosessin suunnittelun suhteen (POPS 2014, 430; Niemi 2016, 106-107). Kokonaisen käsityön, eli oppilaan suunnittelusta, tekemisestä ja arvioinnista koostuvan prosessin kulkua ei voi suunnitella tarkasti etukäteen ja tilanne elää työvaiheiden mukaan. Prosessin vaatima avoimuus on vastakkainen perinteisen opetuksen lähtökohdan kanssa, jossa oppilaiden läpikäymät työvaiheet ovat etukäteen tiedossa. Oppilaslähtöisissä työtavoissa opettajalta edellytetään oppilaiden tukemista ja ohjaamista erilaisten suunnittelukäytäntöjen tuntemiseen ja käyttämiseen. (Kokko ym. 2014, 81; Pöllänen 2016) Opettajan rooli muuttuu tällöin perinteisestä behavioristisesta opettajasta oppimisen ohjaajaksi (Pruuki 2008, 27; Vuorinen & Välijärvi 1994, 20).

2.4 Tasa-arvoisempi käsityö

Koulukäsityössä on vallinnut kautta aikojen vahva sukupuolisidonnaisuus. Perinteinen jako tekniseen työhön ja tekstiilityöhön on ylläpitänyt käsityön kahtiajakoa ns. naisten ja miesten käsitöihin, mikä näkyy yhdistämispyrkimyksistä huolimatta tänäkin päivänä, vaikka sitä on yritetty murtaa (Lepistö & Lindfors 2015, 2; Lepistö 2010, 59-78; Marjanen 2012 41-43, 244, 235; Antikainen ym. 2006, 316-317; Teräsaho & Keski-Petäjä 2016, 203-204; Guttorm & Kärnä-Behm 2003, 10.) Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) määritellään, että koulun tulee käytänteillään ja arvoillaan tukea sukupuolten tasa-arvoa ja rohkaista oppilasta tunnistamaan omat mahdollisuutensa, sekä tekemään valintoja ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja (POPS 2014, 30; Tasa-arvolaki). Käsityön sukupuolittuneisuuden

purkaminen on monella tavoin poliittinen kysymys, sillä käsityön opetuksen järjestämiseen vaikuttavat poliittiset ja ammatilliset intressit, minkä lisäksi huomion kohteeksi joutuvat naiseuden ja mieheyden kulttuuriset konstruktiot ja hierarkkiset suhteet (Guttorm ja Kärnä-Behm 2003, 10; Anttila 1993, 54). Syvälle kulttuuriin ulottuvia, itsestään selvinä pidettyjä näkemyksiä mieheydestä ja naiseudesta on tärkeää pohtia, kun pyritään edistämään sukupuolten välistä tasa-arvoa koulussa (Syrjäläinen & Kujala 2010, 32-34; Lahelma 1995, 51–52).

Vuoden 2004 perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käsityö oli yksi oppiaine, jossa kouluille annettiin mahdollisuus painottaa käsityön opetusta oppilaan valinnan mukaisesti (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004, 242-246). Valinnat poissulkivat usein toisensa ja oppiaine pysyi sukupuolittuneena. Vuoden 2014 perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käsityö on yksi yhtenäinen oppiaine, jossa tekstiilityön ja teknisen työn näkökulmat ilmenevät erityisesti oppiaineen työtavoissa. Valintaa teknisen ja tekstiilin välillä ei tehdä. Valinnaisen käsityön osalta painottumisen mahdollisuus annetaan vapaammin, mutta myös silloin kannustetaan eriyttämään opetusta oppilaiden todellisten mielenkiinnon kohteiden mukaan. (Opetushallitus 2016; POPS 2014, 430.) Yhteistä käsityötä ajamalla pyritään tasa-arvoon niin yksilöiden kuin yhteiskunnan tasolla ja mahdollisimman pitkälle toteutetun yhteisen käsityön on todettu vähentävän sukupuolisidonnaisuutta (Lepistö, Rönkkö & Tuikkanen 2013, 98).

Yksilön valinnan mahdollisuuksia tulisi kunnioittaa itsensä toteuttamiseen, hyvinvointiin ja osallistumiseen liittyvistä syistä sekä oikeutena valita molempiin käsityölajeihin tutustuttavien perusopintojen lisäksi omia taipumuksia vastaavia syventäviä opintoja (Pöllänen 2003). Ihmisten luokittelun ja keskinäisen vertailun sijaan tulisi keskittyä vahvistamaan taitojen ja olemisen moninaisuutta (Tainio, Palmu & Ikävalko 2010, 18). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) tavoitteisiin päästään huolehtimalla oppilaan aidosta vaikuttamisen mahdollisuudesta toteutettavien töiden suhteen, pyrkien samalla välttämään sukupuolittavia käsityön opetuksen järjestelyjä, sillä aito tasa-arvo lähtee sukupuolten ymmärtämisestä, kunnioittamisesta ja hyväksynnästä, ei stereotyyppioista ja rajoituksista. (POPS 2014; Syrjäläinen & Kujala 2010, 32-34; Opetushallitus 2016; Lepistö, Rönkkö & Tuikkanen 2013, 98; Kivikangas 2003, 201-208).

3. VALINNAISUUS

3.1 Valinnainen käsitys peruskoulussa

Yksilön valinnan vapautta koulumaailmassa edustavat valinnaisaineet, joissa oppilaalla ja näiden vanhemmilla on mahdollisuus vaikuttaa suoraan koulussa opiskeltaviin sisältöihin. Valinnaisuutta on esiintynyt koko peruskoulun olemassa olon ajan, vaikka 80-luvun loppuun asti opetussuunnitelmien perusteissa tavoiteltiin samankaltaisuuden tasa-arvoa ja vähäiset valinnat mahdollisuudet suunnattiin huoltajille. 90-luvulla kuntien ja koulujen päätäntävaltaa lisättiin olennaisesti sallimalla laajempi valinnaisaineiden tarjonta ja kouluvalinta. Valinnan mahdollisuuksien lisääminen koulumaailmassa perustuu yhteiskunnassa vallalla olevalle suuntaukselle, joka pyrkii keskitetystä vallankäytöstä hajautettuun vallankäyttöön, itseohjautuvuuteen ja yksilön huomioon ottamiseen. Oppilaat ja näiden vanhemmat on alettu nähdä rationaalisina valintoja tekevinä subjekteina, jotka haluavat mahdollisuuden suunnitella oppilaalle mieleisensä koulutien (Leppävuori 1999, 61-66, 91; Järvinen 2001, 67).

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) valinnaisaineiden tehtäviksi mainitaan oppilaiden oppimisen syventäminen, opintojen laajentaminen sekä jatko-opintovalmiuksien vahvistaminen. Valinnaisaineiden tulee antaa oppilaalle mahdollisuus syventää osaamistaan itseään kiinnostavissa sisällöissä, lisätä opiskelumotivaatiota ja harjoituttaa valintojen tekemiseen sekä oman työn tavoitteelliseen suunnitteluun (POPS 2014, 95; Vuorinen & Välijärvi 1994, 19). Vastuuseen kasvaminen on valintojen tekemisen ja oppimisen kannalta olennainen kysymys, sillä valinta ja päätöksenteko ovat tärkeimpiä ihmisen yksilöllisyyden kehitystä ohjaavia tekijöitä (Rönkkö & Lepistö 2016; Schoenfeld 2010, 7-29; Tyler 1978, 204-205). Valintamahdollisuuksien lisääminen ja mahdollisuus vaikuttaa oman opiskelun sisältöön ja organisointiin kohottavat myös opiskelumotivaatiota (Riionheimo 2016, 56; Vahvaselkä 2015, 65; Lehtinen ym. 2007, 183-184; Blom & Lipsanen 1993, 10). Valinnaisuuden lisääminen perustuu ajatukselle, että oppiminen edistyy parhaiten yksilön itsensä asettamien tavoitteiden mukaisesti. Valinnaisaineiden avulla pyritäänkin käyttämään hyväksi yksilöiden vahvoja puolia ja tarjoamaan myönteisiä

oppimiskokemuksia. (POPS 2014 95; Sarjala 1993, 28-32; Leppävuori 1999, 150-151, 91.)

Valtioneuvoston asetus määrää valinnaisaineista, sekä erikseen taito- ja taideaineiden kesken jaettavista valinnaisista tunteista. Opetuksen järjestäjän tulee tarjota 11. vuosiviikkotuntia taito- ja taideaineiden valinnaisaineita vuosiluokilla 1-9. Vuosiluokilla 1-6 näitä tunteja on vähintään kuusi vuosiviikkotuntia ja vuosiluokilla 7-9 vähintään viisi vuosiviikkotuntia. Opetuksen järjestäjä päättää, miten tuntijaossa määrätyt valinnaiset tunnit käytetään taide- ja taitoaineiden eli käsityön, kuvataiteen, musiikin, liikunnan ja kotitalouden opetukseen. Mikäli opetuksen järjestäjä haluaa painottaa jonkin taide- ja taitoaineen opetusta, se voi käyttää taide- ja taitoaineiden valinnaisia tunteja tämän painotetun opetuksen järjestämiseen. Painotus syntyy, kun opetukseen osoitetaan enemmän tunteja kuin valtakunnallinen vähimmäismäärä edellyttää ja samalla oppiaineen opetusta kehitetään esimerkiksi työskentelymenetelmien ja oppimisympäristöjen osalta. (Perusopetuksen tuntijako 2012; POPS 2014, 95; Opetushallitus 2016.)

Vuoden 2012 tuntijaossa on määritelty valinnaisten taito- ja taideaineiden lisäksi yhdeksästä valinnaisesta vuosiviikkotunnista vuosiluokilla 1-9, joiden tehtävänä on syventää oppilaan osaamista oppilaan mielenkiinnon mukaisesti. Valinnaisena aineena voidaan tarjota perusopetuksen yhteisten aineiden syventäviä ja soveltavia opintoja tai useasta aineesta muodostettuja oppiainekokonaisuuksia. Valinnaisten aineiden tulee edistää perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Syventävät valinnaiset aineet syventävät ja/tai laajentavat yhteisten oppiaineiden tavoitteita ja sisältöjä. Soveltavat valinnaiset aineet voivat sisältää aineksia useasta eri oppiaineesta tai laaja-alaisesta osaamisesta. Soveltavilla valinnaisilla aineilla voidaan edistää oppiaineiden yhteistyötä esimerkiksi taide- ja taitoaineiden opinnoissa. Opetuksen järjestäjä päättää, mitä valinnaisia aineita tarjotaan ja valinnaisten aineiden tarjonnasta sekä arvioinnista päättäessä tulee ottaa huomioon opiskelijaksi ottamisen perusteet toiselle asteelle. (Perusopetuksen tuntijako 2012; POPS 2014, 95.)

Valinnaisen käsityön tehtävänä on syventää oppilaan kädentaitoja ja ohjata oppilasta kokonaisen käsityöprosessin hallintaan. Tavoitteena on pitkäjänteinen

ja innovatiivinen työskentelyprosessi, joka tuottaa itsetuntoa vahvistavia ja mielihyvää tuottavia kokemuksia oppijoille. Valinnaisessa käsityössä kokeillaan ja syvennetään käsityön aihepiirejä, jotka voidaan suunnitella yhdessä oppilaiden kanssa. Oppilaan valinta käsityössä ei tarkoita uusissa perusopetuksen perusteissa (2014) tuntien jakamista tekstiilityön ja teknisen työn opetukseen, vaan käsityö -oppiaineen painottamista. Yleisistä valinnaisaineistamuodostetussa valinnaisessa käsityössä voidaan toteuttaa monialaisia oppimiskokonaisuuksia tai projekteja syventyjen johonkin aihepiiriin tai työskentelytapaan, hyödyntäen koululla olevaa osaamista sekä oppimisympäristöjä. Tarjottavan valinnaisen aineen nimi voi olla esimerkiksi tekninen työ, teknologia, tekstiilityö, muoti tai jokin muu käsityön syventävä osa-alue. (POPS 2014, 95; Opetushallitus 2016.)

3.2 Valintojen tekeminen

Ihmisen toiminnalle on luonteenomaista pyrkimys tavoitteisiin ja päämääriin, joihin päästään tekemällä valintoja (Pruuki 2008, 27). Valinnan vapaus on nykyaikaisessa hyvinvointivaltiossa universaalinen hyvän ja oikeudenmukaisuuden kanssa kilpaileva arvo, joka perustuu ihmisen tarpeiden erilaisuudelle, kun taas oikeudenmukaisuuden vaatimus johtaa standardointiin. (Jallinoja 1993, 33-37; Wehmayer 2007, 20) Vapaus on yksilön autonomiaa, itsemääräävyyttä, eli henkilön on mahdollista päättää itseään koskevista asioista ilman ulkoista pakotetta ja toimia päätöksensä mukaan. Toisaalta vapauden käsite on sidoksissa vastuuseen, sillä vapaita ovat vain teot joista tekijä on vastuussa. Ideaalitilanteessa henkilöllä on kyky asettaa tavoitteita, riittävät tiedot päätöksen tekemiseen, mahdollisuus arvioida niiden toteutumisen edellytyksiä, sekä taito valita oikein ristiriitaisessakin tilanteessa. (Wehmayer 2007, 4-5, 18-20; Leppävuori 1999, 44; Resnik 1987, 6-7; Pietarinen 1994, 15-18; Räikkä 1994, 5-7; Wilenius 1978, 29.)

Yksilöllisyyden yhteiskunnallinen korostaminen on johtanut yksilön valinnan mahdollisuuksien lisäämiseen myös koulumaailmassa, sillä koulu ei voi pitäytyä yhdenmukaistavassa toimintatavassa, samaan aikaan kun ympäristö arvostaa monimuotoisuutta ja yksilöllisyyttä yhä enemmän (Sarjala 1993, 27). Opettajan

tulisi tukea oppilaiden itsenäisyyttä tarjoamalla valinnan mahdollisuuksia tilanteen salliessa siten, että haasteiden ja valinnan mahdollisuuksien suhde on sopiva vääränlaisen eriytymisen ehkäisemiseksi. (Porter 2000, 230-239; Hakkarainen, Lonka & Lipponen 2004, 200-202.) Suomalainen peruskoulu edustaa kaiken kaikkiaan positiivista vapautta, jossa yksilön toimintaa ja vapautta rajoitetaan maltillisesti, taaten jokaiselle mahdollisuus tavoitella haluamiaan päämääriä (Suhonen 2016, 12-15). Olennaisinta valintojen tekemisessä näyttäisi olevan oppilaan tunne valinnan vapaudesta, riippumatta valintojen tekemisen todellisista mahdollisuuksista. (Schick 1997, 8-10; Pintrich & Dale 1996, 270; Woolfolk 2007, 234-236; Hakkarainen ym. 2004, 195-205; Rauste-von Wright ym. 2003, 44.) Kuten valinnoissa yleisesti, valinnaisaineiden valinnoissa on olennaista, että opiskelijalla on mahdollisuus pohtia erilaisten vaihtoehtojen merkitystä riittävän tietoaineksen pohjalta. Tilanteessa, jossa lapsen itseohjautuvuus ja vastuu eivät ole riittävästi kehittyneet, voi täydellisen valinnanvapauden jättäminen lapselle olla heitteille jättämistä. Siksi sekä opettajan, että vanhempien tulisi ohjata lasta miettimään vaihtoehtoja ja valintojen seurauksia siten, että hän kokee valinnat omakseen ja halu oppimiseen syntyy. (Leppävuori 1999, 98; Wehmayer 2007, 17-20; Vuorinen & Välijärvi 1994, 51-55.)

4. VALINNAISAIINEEN VALINTAA OHJAAVAT TEKIJÄT

4.1 Motivaation vaikutus valintoihin

Motivaatio on määritelty sisäiseksi tilaksi, joka saa aikaan, ohjaa ja pitää yllä toimintaa. Motivaatio vaikuttaa siihen, mitä valintoja yksilö tekee eri toiminta- ja käyttäytymisvaihtoehtojen välillä. (Lehtinen ym. 2007, 177; Pruuki 2008, 21, 22) Motivaatio voidaan jaotella sisäiseen ja ulkoiseen motivaatioon, jossa sisäisellä motivaatiolla tarkoitetaan motivoitumista tietystä suorituksesta sen itsensä vuoksi ja ulkoisella motivoitumista ulkoisista syistä. (Lehtinen ym. Vauras 2007, 179; Stipek 2002, 129-130; Deci & Ryan 1985, 113-140.)

Sisäisen motivaation synnyttämiseksi tiettyjen psykologisten perustarpeiden on täytyttävä. Oppilaan on ymmärrettävä asian merkitys itselleen ja ymmärrettävä

siihen liittyvät päämäärät osaksi omaa arvojärjestelmäänsä (Byman 2006, 120; Pruuki 2008, 21, 22). Itsemääräämisteorian mukaisesti oppilaan motivaatio syntyy omaehtoisuuden eli autonomisuuden, kyvykkyyden eli kompetenssin sekä yhteisöllisyyden kokemuksen kautta. Motivoituakseen käsityön tunneilla oppilaan tulee siis uskoa voivansa vaikuttaa toteutettaviin sisältöihin ja tuntea hallitsevansa riittävästi käsityön toteutustapoja päästäkseen tavoitteeseensa. Oppilaan on myös tunnettava itsensä osaksi toimivaa ryhmää. Mikäli opettaja saa opetuksellaan tyydytettyä oppilaan pätevyyden-, autonomian, ja yhteenkuuluvuuden tunteen, edistää hän samalla oppilaan pysyvän mielenkiinnon syntymistä. (Byman 2006, 123-125; Lehtinen ym. 2007, 183-184; Deci & Ryan 1985, 95–140; Symonds 2015, 115)

Kaikki opetettavat sisällöt eivät kuitenkaan voi motivoida oppilasta sisäisesti, sillä autonomian tarpeella ja itsemääräävyydellä on rajansa. Monet oppilaan suoritettavaksi tulevista tehtävistä ovat esimerkiksi opettajan tai vanhempien määräämiä motivoiden ainoastaan ulkoisesti (Lehtinen ym. 2007, 184). Tästä syystä kouluoppiminen ei voi perustua pelkkään sisäiseen motivaatioon, sillä se sopii paremmin tilanteisiin joissa yksilö saa vapaasti valita mitä tekee, mikä ei koulussa ole kovinkaan yleistä. (Byman 2006, 118; Brophy 2004, 12). Usein ulkoisen motivaation autonomisen muodon tukeminen on koulumaailmassa suositeltavaa, jolloin motivaatio on ulkoisesti ohjattua, mutta autonomista. Silloin ei tavoitella ulkoisia palkintoja, vaan toiminnan hyötyä itselle toimijana niin koulussa, koulun ulkopuolella kuin myöhemmässä elämässä. (Tuokko 2009, 82, 86; Anderman & Patrick 2012, 261-267; Symonds 2015, 116) Muusta koulusta poiketen valinnaisuuden myönteinen vaikutus perustuu yleensä kuitenkin siihen, että oppilas voi valita sellaisen kurssin tai kokonaisuuden, johon hänellä on jo valmiiksi motivaatio (Leppävuori 1999, 98).

4.2 Käsityön valinnaisaineen valintaa ohjaavat tekijät

Taito- ja taideaineiden oppimistuloksia arvioivassa tutkimuksessa 70% oppilaista piti käsityön opiskelua mielekkäänä (Lepistö 2011, 181.) Käsityö on yksi suosituimpia valinnaisaineita ja sen valintaan voi olla useita tiedostettuja ja tiedostamattomia syitä. Tuokon (2009) Pro gradu-tutkielmassa eniten merkitystä

oppilaiden koulukiinnostukselle oli oppilaiden oppiainekselle kokemalla merkityksellä, sekä pätevyyden eli oppisisältöjen hallinnan tunteella. Kolmanneksi eniten oppilaiden kiinnostukseen vaikutti autonomisuuden tunne, eli kokemus vaikuttamisen mahdollisuudesta koulussa toteutettaviin asioihin. Autonomisuuden puutteella oli kuitenkin enemmän merkitystä oppilaan kiinnostuksen puutteelle, kuin autonomisuuden kokemuksella kiinnostukselle. (Tuokko 2009, 52.) Niemisen (2003) Pro gradu-tutkielmassa yläkoulun oppilaiden valinnaisen käsityön valitsemisen tärkeimpiä perusteita olivat tarve luoda jotain omaa, oppiaineen käytännölläisyys, sen helppous ja mukavuus, sekä ajatukset tulevasta ammatista (Nieminen 2003, 30-39). Metsämuurosen (1997) tutkimuksessa puolestaan käsityöharrastajien pääasiallisiksi motiiveiksi löydettiin luomisen tarve, mielikuvitus, hyötymotiivi ja uteliaisuus, joista luomisen tarve osoittautui motivoivimmaksi tekijäksi (Metsämuuronen 1997, 48). Nummela (2001) tiivisti tutkielmassaan sovinnaisuuden, koulutuksen ja työelämän perusteella laskelmoinnin, nautinnon etsimisen, sekä modernien ja postmodernien ajattelutapojen vaikuttavan yhdeksäsluokkalaisten nuorten koulutusvalintoihin (Nummela 2001). Samojen tekijöiden voisi päätellä vaikuttavan oppilaiden valintoihin myös yläkoulussa. Seuraavaksi oppilaan valinnaisen käsityön valintoja ohjaavia tekijöitä käsitellään tarkemmin. Aiemman tutkimustiedon tuoma tieto oppilaiden valinnaisen käsityön valintaan mahdollisesti ohjaavista tekijöistä on jaettu neljään kategoriaan: oppilaan sosiaalistumisesta, mielenkiinnosta, vaikuttamisen mahdollisuudesta sekä hyödyllisyyden kokemuksesta johtuviin valinnan tekijöihin.

4.3 Oppilaan sosiaalistuminen valinnan tekijänä

Nuoren elämänvalintoja ohjaavat sosiaalistumiseen liittyvät tekijät, kuten perhetausta, ystäväpiiri, paikalliskulttuuri ja sukupuoli (Tolonen 2005, 36). Sosialisatiolla tarkoitetaan yhteiskunnan toiminnan ylläpitämiseksi tarvittavien sosiaalisten roolimallien siirtämistä seuraavalle sukupolvelle (Saaristo & Jokinen 2009, 78). Bronfenbrennerin (1979) teorian mukaan ihmisen kehitykseen ja sosiaalistumiseen vaikuttavat yksilöä ympäröivät ympäristön kehät, kuten mikro-, meso-, ekso- ja makrosysteemit. Oppilaan sosiaalistumiseen liittyvät tekijät edustavat Bronfenbrennerin ekologiseksi

systemiteoriaksi kutsumia kehiä ja ne vaikuttavat oppilaan tekemiin valintoihin. Lähipiirin vaikutus edustaa mikrosysteemiä ja oppilaan arvot ja asenteet laajempaa makrosysteemiä. Nuoruuteen ja sukupuoleen liittyvät tekijät voivat tarkastelutavasta riippuen edustaa niin mikro, meso, ekso- tai makrosysteemeitä. (Bronfenbrenner 1979, 20-71; Härkönen 2008.)

Nuorten arvot ohjaavat olennaisesti valinnaisainevalintoja. Arvot määritellään yleisesti yksilön ja yhteiskunnan suhteellisen pysyviksi ominaisuuksiksi, joita käytetään valintoja tehdessä ja jotka kytkeytyvät konkreettisiin elämän tavoitteisiin kuten työhön, koulutukseen ja vapaa-aikaan. (Anttila 1993, 52; Murtooma & Ryyänen 2012, 22; Hirsjärvi 1975, 42, 77; Rauste-von Wright ym. 2003, 43-45). Yksilöiden ja yhteiskunnan arvot ovat vuorovaikutteisia ja näin ollen kulttuuriset ja poliittiset normit vaikuttavat yksilön päätöksentekoon (Greenfield 2011, 70-73; Krohn 1967, 32-41; Gouran 1982, 3). Samoin myös koulumaailman ja oppilaiden arvot ovat vuorovaikutuksessa keskenään. (Sarjala 1993, 15; Leppävuori 1999, 26; Uusikylä & Atjonen 2005, 74-75.) Erityisesti nuoret samaistuvat ja omaksuvat ympäristön arvomaailman herkästi, mikä vaikuttaa omaa elämää koskevaan päätöksentekoon (Nuorisobarometri 2016, 28; POPS 2014, 15).

Kaikilla koulussa opeteltavilla sisällöillä tulisi olla pätevä ja oppilaille tietoiseksi tehty syy, jotta niillä olisi oppilaille jokin merkittävä arvo ja jonka he pystyvät samaistamaan omiin arvoihinsa (Brophy 2008, 139-141; Vansteenkiste, Lens & Deci 2006, 21) Käsiyötä on arvostettu perinteisesti käytännön taitojen opettamisen takia. Erityisesti vanhempien on todettu arvostavan käsityön käytännöllisyyteen kasvattavaa ominaisuutta jopa oppilaita enemmän. (Leppävuori 1999, 115-116.) Toisaalta taidolla ja käsityönoppiaineella on koulun hierarkiassa ollut aina kielellisiä ja numeerisia oppiaineita alempi arvo, mikä vaikuttaa oppiaineen asemaan esimerkiksi muiden valinnaisaineiden joukossa (Marjanen 2012, 48-49). Oppilaan halu kehittää kädentaitojaan on lopulta yksilöstä riippuvainen (Sipilä 2013, 77.)

Nuoruusiän itsensä etsiminen ohjaa nuoren toimintaa ja valintoja yksilön alkaessa kerryttää sosiaalista ja kulttuurista pääomaan, sekä muodostamaan laadullista kuvaa itsestään (Lehtinen ym. 2007, 26; Mäkinen 2015, 113). Nuoruus on ristiriitaisten mielikuvien värittämä siirtymäjakso lapsuudesta

aikuisuuteen, jonka aikana kouluttaudutaan ja valmistaudutaan yhteiskunnallisiin tehtäviin (Nivala & Saastamoinen 2007, 10-13; Nieminen 2007, 44-45). Nuoruudessa yksilölle sallittu toimintaympäristö laajenee ja aikuisen kontrolli vähenee niin, että omien itsenäisten valintojen ja päätösten mahdollisuudet toiminnassa lisääntyvät (Nivala 2007, 102-103). Valintoihin ja tuntitoimintaan vaikuttavat osaltaan murrosikäisen nuoren ailahtelevaisuus, sekä mustavalkoinen, vielä kehittyvä ajattelu (Siimes 2000, 85).

Nuoret ovat tietoisia siitä, mitä ympäröivä yhteiskunta heiltä odottaa ja ovat pääsääntöisesti sosiaalistuneet yhteiskunnan normeihin parisuhteen, perheen ja työpaikan hankkimisen ollessa elämän tavoitteita (Nuorisobarometri 2016, 28, 159, 163-165). Perinteiset arvot vaihtuvat kriittisyyteen vallitsevia olosuhteita kohtaan vasta silloin, kun nuoren elämä ei kuljekaakaan totuttuja reittejä. (Mäkinen 2015, 116). Näin saattaa kuitenkin käydä yhä useammin, sillä 2000-luvun yhteiskuntaa leimaa monien keskeisten instituutioiden, kuten koulutusjärjestelmän, työmarkkinoiden ja perheinstituution voimakas murros. Muutosten myötä nuoruuden katsotaan pidentyneen nuorten opiskellessa yhä kauemmin aikuisuuden perinteisten mittareiden muuttuessa epävarmemmiksi. (Aapola & Ketokivi 2005, 8-9; Aapola-Kari & Wrede-Jänntti 2017, 159; Siimes 2000, 84.)

Oppilaan lähipiirillä eli perheellä ja ystävillä on niiden kulttuuristen, taloudellisten ja sosiaalisten pääomien kautta merkittävä vaikutus yksilön haaveisiin ja sitä kautta valinnaisaineiden valintoihin (Tolonen 2005, 59-60.) Nuorten arvot muotoutuvat jo lapsuudessa ja ovat usein samankaltaisia vanhempien arvojen kanssa (Rauste-von Wright ym. 2003, 52-54; Niemi, Nurmi & Vauras 1984, 4-5). Myös nuoren sosiaalisen kehityksen keskeneräisyys näkyy pyrkimyksenä sosiaaliseen vertailuun, jolloin vaikutuksille alttiit nuoret saavat vaikutteita ja omaksuvat asenteita vanhempiensa lisäksi kaveripiiristään. Ulkoinen motivaatio opiskeltavaa asiaa kohtaan saattaa syntyä tunteesta, että oppilaan arvostamat ihmiset arvostavat kyseistä asiaa ja oppilaalla on halu kuulua tähän joukkoon opiskelemalla tätä asiaa. (Erwin 2001, 48-52; Häkkinen & Salasuo 2016, 178; Byman 2006, 120.)

Vanhemmat saattavat pyrkiä myös tietoisesti vaikuttamaan lapsensa valinnaisaineiden valintoihin, suositellen lapsen myöhemmän koulu- ja

työelämän kannalta hyödyllisiksi katsomiaan valintoja (Suhonen 2016, 15; Tiitta 1997, 54). Huoltaja vaikuttaa muodollisen päättäjän roolissa lapsensa mahdollisiin kouluvalintoihin sitä enemmän, mitä nuoremasta lapsesta on kyse. (Leppävuori 1999, 50.) Läheiset voivat saada oppilaan kiinnostumaan jostakin, tai toisaalta sammuttaa jo heränneen kiinnostuksen, mikäli kiinnostuksen kohde on alueella, jota ei suosita (Metsämuuronen 1997, 24).

Lähipiirin tietoisesta tai tiedostamattomasta vaikutuksesta huolimatta lasten annetaan yleensä tehdä lopullinen päätös valinnaisainevalinnoista itsenäisesti, vaikka vanhempien kanssa asiasta keskustellaan (Leppävuori 1999 104-112; Seppänen 2003; Tiitta 1997, 54). Lopulliset valinnaisainevalinnat ovat usein yhdistelmiä oppilaiden ja vanhempien toiveista, vaikka vanhempien vaikutus valintaan oppilaiden toimesta kielletään. Oppilaat kokevat siis valintojen tekemisen omakseen, eivätkä tunnista tai tunnusta muiden vaikutusta päätöksiin. Tällainen vanhempien ja ympäristön piilovaikuttaminen on tutkimuksissa osoittautunut tehokkaaksi koulumotivaation säilyttämisen tavaksi valinnaisaineissa, sillä silloin oppilas on motivoitunut valinnastaan kokien sen osaksi omaa todellisuuttaan. Motivoitunut oppilas ottaa todennäköisesti myös paremmin vastuun valinnoistaan. (Leppävuori 1999, 104-112; Vuorinen 1997, 121; Tiistola & Niemi 2016, 55.)

Sukupuolen mukainen sosiaalistuminen ohjaa osaltaan oppilaan valinnaisainevalintoja. Koulu ajatellaan usein sukupuolineutraalina ympäristönä, jossa oppilaita kohdellaan yksilöinä. Todellisuudessa sukupuoli ja seksuaalisuus ovat sisäänrakennettuina koulun todellisuuteen, eikä kouluhenkilökunnan uskomus omasta tasa-arvoisesta käyttäytymisestä ole välttämättä totuudenmukainen. Mikäli tyttöjä ja poikia kohdeltaisiinkin ryhminä yhtäläisesti ja stereotyyppioita välttäen, saattavat oppilaat kokea samanlaisenkin kohtelun eri tavoin. Tästä syystä ei riitä, että koulutuksellisen tasa-arvon yhtäläiset valinnanmahdollisuudet ovat teoriassa toteutuneet, oppilaiden ollessa muodollisesti vapaita tekemään itseään koskevia valintoja. (TASUKO-hanke 2011, 53-54; Soro 2002, 24–25; Gordon 2004, 80.) Muodollisesti vapaan valinnan hankaluus ilmenee erityisesti käsityössä, mikä koetaan yhdeksi koulun sukupuolittuneimmista oppiaineista liikunnan ohella. Käsityön valinnat ovat yhä pitkälti sukupuolittuneet, eli suurin osa tytöistä valitsee tekstiilityön ja pojista teknisen työn. (Berg ym. 2011, 91, 97; Tiitta 1997, 42). Käsityöoppiaineen

valinnat tehdään usein oppilaan primaari- ja sekundaariryhmien, kuten oppilaan vanhempien, sisarusten ja vertaisryhmien, kuten luokkakavereiden, myötävaikutuksella sukupuoliroolien mukaisesti. Valintaa voivat hankaloittaa myös käytännön järjestelyt tai opettajien ohjaaminen. Tästä johtuen valintamahdollisuudet voivat olla enemmän teoreettisia kuin todellisia ja oppilaiden käsityöalueen valinta koulussa on noudattanut ja ylläpitänyt käsitöiden perinteistä sukupuolijakoa. (Lepistö 2011, 188; Berg ym. 2011, 92.)

4.4 Oppilaan kiinnostus valinnan tekijänä

Oppilaiden oppisisällöille asettama **merkitys on tärkeä kiinnostuksen herättäjä** ja opiskeltava sisältö motivoi, kun sillä on joku merkitys omaan elämään liittyen (Tuokko 2009, 83). Tilannekohtainen mielenkiinto voi herätä nopeastikin uutuuden, monimerkityksellisyyden tai mielekkääksi koetun vaihtoehdon pohjalta, mutta sen oletetaan olevan spontaania ja ohimenevää. Yksilöllinen, pysyvä mielenkiinto on pitkäkestoisempaa ja kullekin yksilölle henkilökohtainen. Pysyvä mielenkiinto kehittyy hitaasti, kun yksilö sekä sisäistää asian, että samaistuu siihen. Kouluopetuksella tavoitellaan yleensä pitkäkestoisen mielenkiinnon herättämistä, aidon oppimishalun ja motivaation synnyttämiseksi. (Byman 2006, 123-125.) Oppimisen edellytyksenä oppilaan tulee ymmärtää opetussuunnitelman tavoitteet ja opittavien kokonaisuuksien suhteet omaan elämään. (Brophy 2008, 132-141; Hidi & Renninger 2006, 114.) Opiskelijoiden motivaation lisäämiseksi ja ylläpitämiseksi opettajia neuvotaan laatimaan tehtäviä, jotka koskettavat opiskelijan omaa elämää (Pruuki 2008, 21, 22; Tuokko 2009, 83). On todettu, että oppilaan mieleen jäävät myös asiat, joihin hänen tarkkaavaisuutensa kohdistuu tai mikä on hänen odotustensa tai tavoitteidensa mukaista (Rauste-von Wright ym. 2003, 57-59)

Pitkäkestoinen mielenkiinto voi syntyä spontaanista mielenkiinnosta yksilön tietoon tullutta asiaa kohtaan tai itse toiminnasta saatavan mielihyvän johtamisesta pitkäaikaiseen mielenkiintoon. Kouluopetuksen kautta mielenkiinto syttyy useimmiten jälkimmäisellä tavalla, kun jokin koulussa tehty tai koettu herättää oppilaan kiinnostuksen. (Metsämuuronen 1997, 29.) Saadessaan täyden valinnan vapauden opiskeltavia asioita kohtaan, oppilaat valitsevat

luonnollisesti sisältöjä, jotka kiinnostavat heitä itseään. Kiinnostavien asioiden opiskelu puolestaan motivoi sisäisesti ja saa oppimaan kyseisen asian helpommin. (Byman 2006, 117-118; Vuorinen 1997, 121-122.)

Elämykselliset ja myönteiset tunnekokemukset, oppimisen ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista. Elämyksellisyys toimii samoin kuin oivaltaminen, palkitsemalla oppilaan keskittyneen ponnistelun äkillisellä ratkaisun löytymisellä (Kananoja 1989, 152, 158; Stipek 2002, 128). Toiminnallisen kasvatuksen itse kokeminen vetoaa lapsen luonnolliseen aktiivisuuteen, motivoi aidosti ja ylläpitää tasapainoa käytännöllisen ja älyllisen toiminnan välillä. (Kaplan & Patrick 257-259; POPS 2014, 430). Peruskoululaiset valitsevat käsityön valinnaisaineeseen usein juuri sen käytännön läheisyyden vuoksi kokien, että konkreettinen tekeminen ja tuottaminen tuovat elämään ulottuvuuden, jonka katoaminen köyhdyttäisi elämää. (Sipilä 2013, 45, 76; Nieminen 2003, 39-42; Tiitta 1997, 52)

Luovuutta pidetään yleisesti yksilön onnellisuutta ja yhteiskunnan tehokkuutta lisäävänä tekijänä ja käytännön tekemisen ohella käsityössä korostetaan ideointia, luovuutta ja suunnitteluosaamista (Uusikylä & Atjonen 2005, 135; Dymoke 2013, 68; POPS 2014, 430). Koska työ yksilöllisen identiteetin löytämiseksi on kesken, on nuoren mieli avoin uudelle ja muuttuvalle, ja halu käyttää omaa luovuutta on suuri. (Häkkinen & Salasuo 2016, 178.) Itsensä ilmaisu on yhteydessä myös onnellisuuteen ja oppilaat nauttivat saadessaan itse suunnitella ja ideoida, mikä puolestaan kehittää oppilaan luovaa ongelmanratkaisukykyä. (Pöllänen 2007, 29; Isakson 2014, 62-63; Wilén 2007, 58.) Nuorten halu kokeilla jotain uutta on tärkeä syy käsityön valinnaisaineen valintaan (Tiitta 1997, 50; Levin 2008, 19-21; Vähälä 2003, 64; Wilén 2007, 50). Käsityöhön liitetään myös oppimisen palkitsevuus, kun tehdyt työt saa itselle ja niistä on tekemisen oppimisen lisäksi hyötyä (Wilén 2007, 62). Myös oman tuotteen yksilöllisyys paransi tuotteen arvoa (Nieminen 2003, 42-44). Vajavaisempienkin käsityöllisten lopputulosten kohdalla oppilaat arvostivat siihen johtanutta oppimisprosessia. (Nieminen 2003, 39-42).

Koulunkäynnistä nautitaan Suomessa kouluissa vähemmän kuin muissa OECD-maissa (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja Hyvinvoinnin tutkimuskeskus; Rauste-von Wright ym. 2003, 11). Osaltaan asiaan saattaa vaikuttaa koulun kontrolloitu luonne

yhdenmukaisuutta vaativana paikkana, jossa kouluarkea rytmittävät fyysiset ja ajalliset rajoitteet, joiden avulla pystytään hallitsemaan suuria oppilasmassoja. (Antikainen ym. 2006, 223). Opetussuunnitelman yksilöllisyyttä korostavista tavoitteista huolimatta näyttäisikin siltä, että lapsilta odotetaan aktiivisuutta vain sallituissa rajoissa (Hohti & Karlsson 2012, 130-133). Käsityön valinnaisaineen valintaa saattaa edistää oppiaineen kokeminen muuta koulua **helpommaksi ja rennommaksi opiskeluympäristöksi** (Johansson 2006, 154 – 156; Wilén 2007, 39, 56-58). Tunteet ohjaavat valintoja ja tutkimuksissa on todettu, että oppilas valitsee todennäköisesti sen valinnaisaineen, mistä hänellä on entuudestaan hyviä kokemuksia tai minkä hän kokee itselleen helpoksi tai mukavaksi. Yksi käsityön tehtävistä onkin tukea oppilaan hyvinvointia itsetuntoa vahvistavan ja mielihyvää tuottavan kokemuksen avulla (POPS 2014, 430; Pöllänen 2007, 30; Vähälä 2003, 184-187). Positiivisuuden ja osaamisen kokemukset valittavasta aineesta näyttäisivät vaikuttavat poikien valinnaisainevalintoihin tyttöjä enemmän. (Leppävuori 1999, 104-112; Schick 1997, 27-28; Tiitta 1997, 57; Tiistola & Niemi 2016, 53; Koivusalo 1998, 61-62.)

Kasvavilla nuorilla on vahva tarve kuulua joukkoon. Sosiaalinen ympäristö, kuten oppilaat ja opettaja, vaikuttavat oppilaan viihtyvyyteen ja motivaatioon, ja sitä kautta valintoihin (Pruuki 2008, 22; Juvonen & Knifsend 2009, 231-235; Häkkinen & Salasuo 2016, 177-188). Kouluopetuksen perinne on hieman yksipuolisesti korostanut yksilöllisen oppimisen merkitystä, vaikka koulun ulkopuolisen elämän tarkastelu osoittaa, että suurin osa tehtävien suorituksesta ja siihen liittyvästä oppimisesta perustuu ihmisten yhteistoimintaan (Lehtinen ym. 2007, 256). Uusissa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) korostetaan **ryhmässä toimimisen taitoja**, sillä ryhmään kuulumisen ajatellaan motivoivan yksilön elämää ja kasvua (POPS 2014, 430). Ryhmässä jäsenten kesken syntyä yhteisiä tapoja, keskinäistä kiintymystä ja solidaarisuutta, sekä pyrkimystä tukea toisiaan, mikä on yhteydessä yhteisön mahdollisuuksiin saavuttaa parempia tuloksia yhteisöllisen tiedon avulla (Antikainen ym. 2006, 18; Hakkarainen ym. 2004, 183; Hakkarainen ym. 2004, 183; Pruuki 2008, 64-80; Niemi 2016, 26). Käsityössä onkin kyse paljolti hiljaisen tiedon siirtämisestä ihmiseltä toiselle, opettajalta tai oppilaalta oppilaalle, sillä käsityölliset taidot opetellaan teoria tiedon sijaan usein fyysisesti kokeillen (Pöysä 2004, 112; Dormer 1994, 8-20; Karppinen 1999, 21; Pöysä

2004, 112-113; Kaukinen 2004, 20).

Opettajan persoonalla ja opetustavalla on todettu olevan vaikutusta oppilaiden valinnaisen käsityön valintaan, opettajan luonteen vaikuttaessa keskimäärin tämän pätevyyttä enemmän (Tuokko 2009, 55; Tiistola & Niemi 2016, 55; Tiitta 1997, 56). Yleisesti ottaen oppilaat arvostavat opettajan auktoriteetin ja kannustavuuden sopivaa suhdetta eli turvallisen kasvattajan olemusta. Opettajan ja käsityönopeettajan tulee kyetä eriyttämään opetustaan tilanteesta, opetettavasta aiheesta ja oppilaasta riippuen, sekä pyrkiä luomaan luokkaan kannustava ja sitä kautta oppilaan itsetuntoa kohottava ilmapiiri (POPS 2014, 30, 430; Wentzel 2009, 211; 129-130; Uusikylä & Atjonen 2005, 114-115, 155; Pöllänen 2009, 259; Symonds 2015, 110-111; Burke & Grosvenor 2005; Porter 2000, 220; Alderman 1999, 30-70.)

Yhteiskunnallisen muutoksen myötä myös koulumaailman hierarkkiset valtasuhteet tulevat tulevaisuudessa muuttumaan, opettajan roolin painottuessa oppimisen ohjaajana ja oppimisprosessin tukijana, sekä oppiaineiden välisenä toimijana (Eloranta & Virta 2002, 133; Knowledge Works Foundation). Nuoret odottavat opettajilta yhä enemmän ymmärtävyyttä, rehellisyyttä ja kykyä kohdata oppilas ihmisenä, sillä peruskoulu ei tunnu ottavan heitä riittävästi huomioon sen aktiivisena osapuolena. Erityisesti oppilaat arvostavat opettajan tasapuolisuutta (Eloranta & Virta 2002, 136; Uusikylä 2006, 85). Muutoksessa opettajien tulisi pyrkiä irrottautumaan perinteisestä tavasta opettaa, sillä opettajan ei enää tarvitse etukäteen tietää ja hallita käsiteltäviä asioita kokonaisuudessaan, vaan ongelmia voidaan ratkoa yhteistyössä oppilaiden kanssa. Oppilaspainotteisuudesta huolimatta opettajan tulee yhä olla vastuussa oppilaiden oppimisesta, sekä kokonaisuuksien hallinnasta. (POPS 2014, 17; Niemi 2016, 106.)

4.5 Oppilaan vaikuttamisen mahdollisuus valinnan tekijänä

Vuoden 2016 nuorisobarometrissa nuoret kokevat pääosin, että heillä on mahdollisuus vaikuttaa oman elämänsä kulkuun. **Vaikuttamisen mahdollisuuksiin uskomisella** todettiin yhteys myös laajempaan luottamukseen omaan, Suomen ja maailman tulevaisuuteen, mikä puolestaan

oli kytköksissä positiivisuuteen ja yleiseen elämässä pärjäämiseen. (Nuorisobarometri 2016, 35-43.) Yleisesti oppilaskeskeisen opetuksen ja luovan ajattelun on ymmärretty lisäävän opiskeluinnotusta ja varsinkin peruskoulun viimeisten luokkien oppilailla on vahva tarve osallisuuteen. Koulussa halutaan osallistua enemmän koulun käytäntöjen ja sääntöjen luomiseen, sekä opetuksen sisällön ja etenemistahdin määrittämiseen. (Riionheimo 2016, 56; Vahvaselkä 2015, 65.) Mahdollisuus vaikuttaa omiin oppimisympäristöihin innostaa oppilaita itsenäiseen tekemiseen ja oman osaamisen kehittämiseen (Johansson 2006, 154-156). Omaehtoisuuden eli vaikuttamisen mahdollisuuden kokemuksella on suuri merkitys yksilön motivaatiolle ja siihen pyritään vaikuttamaan myös perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) tasolla. Omaehtoisuuteen kuuluu vapaus omiin valintoihin, mikä ei tarkoita nuoren täyttä itsenäisyyttä vaan sitä, että hän voi vaikuttaa omaan toimintaansa kiinnostustensa ja arvojensa pohjalta. (POPS 2014, 28-30, Deci & Ryan 1985, 95-140; Lehtinen ym. 2007, 183-184).

Kasvatustieteissä ja opetussuunnitelmassa oppiminen mielletään kokonaisvaltaisena tapahtumana, mutta oppilaita opetetaan edelleen pääasiallisesti ulkoapäin ohjautuvan toiminnan kautta. Perinteisissä ohjaustavoissa pitäytyminen johtaa helposti valmiiksi määriteltujen prosessien läpikäymiseen tai tuotteiden valmistamiseen, jolloin vaarannetaan luonnollisen uteliaisuuden ja tutkimisen ilo. (Collanus, Guttorm, Jokela & Kärnä-Behm 2006, 149-157; Seitamaa-Hakkarainen 2009, 149-157; Riionheimo 2016, 56.) Koululla on suuri merkitys aktiiviseen kansalaisuuteen kasvattamisessa ja oppilaiden tulisikin kokea, että heidän mielipiteensä huomioidaan päätöksenteossa ja koulun arjessa. Kuitenkin vain noin puolet peruskoululaisista oppilaista kertoo pystyvänsä vaikuttamaan koulussa toteutettaviin sisältöihin. (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos 2014, 93.) Kouludemokratiaan kohdistuukin usein pelko siitä, että lapset ja nuoret eivät osaa tai ymmärrä tarpeeksi osallistuakseen päätöksentekoon, vaikka nuoret ovat itseään koskevilla päätöksillä usein parhaita asiantuntijoita (Ruokonen 2016, 59; Vuorinen 1997, 117).

Käsityössä **autonomisuuden puutteella** on havaittu yhteys kiinnostuksen vähäisyydelle opiskeltavaa asiaa kohtaan. Kokon (2003) väitöskirjassa useat haastateltavat kertoivat 80-luvun tiukkojen mallikäytäntöiden syöneen motivaatiota oppiaineeseen, varsinkin mikäli oppilaat kokivat, ettei toteutettavilla tuotteilla

ollut heille myöhemmin mitään käyttöä. (Kokko 2003, 52, 97.) Koulukäsitöitä arvosteltiin myös niiden vaatimuksesta usean tekniikan pakolliseen haltuunottoon tilanteissa, joissa oppilaita olisi kiinnostanut vain osa tekniikoista (Wilén 2007, 38-39). Vaikka edellä lueteltuja opetustapoja vielä esiintyy, on käsityö oppiaineessa tultu paljon eteenpäin ja uusien perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden (2014) myötä oppilaan vaikuttamisen mahdollisuutta korostetaan entisestään (POPS 2014, 430). Nykypäivän taito- ja taideaineiden menestystä saattaakin suurelta osin selittää niiden muita aineita vapaampi ja joustavampi luonne. Vapauden tunne voidaan liittää autonomian tarpeen tyydyttymiseen, jolloin oppilas kokee voivansa itse ohjata toimintaa ja tehdä valintoja. Nykypäivänä käsityön opiskelijat haluavat ennen kaikkea mahdollisuuden tehdä omavalintaisia töitä ja niiden eteen ollaan halukkaita ponnistelemaan (Sipilä 2013, 74; Tuokko 2009, 79).

Pätevyyden kokemus on yksi oppilaan itsemääräävyyden ja sitä kautta motivaation syntymisen perusta. Pätevyys käsittää oppilaan kokemuksen omasta osaamisestaan ja tunteen siitä, että pystyy tiettyyn suoritukseen (Deci & Ryan 1985, 95–140; Lehtinen ym. 2007, 183-184; Kaplan & Patrick 2009, 258-259). Oppilaan pätevyyden kokemukset tärkeissä ja merkityksellisissä taidoissa kasvattavat itsetuntoa, joka osaltaan kasvattaa halua ottaa älyllisiä riskejä myös tulevaisuudessa (Porter 2000, 240). Oppilaan minäkuva, pystyvyyden tunne ja itsetunto vaikuttavat siihen, millaisia tavoitteita oppilas asettaa toiminnalleen ja kuinka kiinnostavaksi oppilas arvioi esimerkiksi valinnaisen käsityön (POPS 2014, 17; Tuokko 2009, 50-82).

Käsityön tuottamiseen kuuluu itsensä kehittäminen ja omalta mukavuusalueelta poistuminen (Kallio 2014, 110). Oppilas saa nautintoa kokiessaan uusia, vaikeita tai haasteellisia asioita, sillä asiantuntijuuden kehittymisessä olennaista on jatkuva riskien ottaminen ja itsensä ylittäminen. Oppilaiden eteen tulevien tehtävien tulisi olla sopivan haastavia, jotta oppilas tuntee kehittyvänsä ja pääsevänsä yhä parempiin tuloksiin. Opettajan on tästä syystä eriytettävä tehtävien haastavuus yksilökohtaisesti sopivan haastavuustason löytämiseksi. (POPS 2014, Uusikylä 1999, 67; Hakkarainen ym. 2004, 2014). Opettajan tulee myös varoa antamasta oppilaalle valmiita vastauksia työskentelyn jouduttamiseksi, sillä oppilaan kognitiivisen ongelmanratkaisun taitojen edistämiseksi oppilasta tulisi ohjata kohtaamaan ja ratkaisemaan syntyneet

kognitiivinen ristiriita (Autio 1997, 85). Myös oppilaat ovat toivoneet käsityön opettajien antavan enemmän tilaa oppilaiden ongelmanratkontaan, valmiiden vastausten tarjoamisen sijaan (Nieminen 2003, 30-39).

4.6 Oppilaan hyödyllisyyden kokemus valinnan tekijänä

Koululaitos on luotu työ- ja vapaa-ajan elämässä tarvittavien tietojen, taitojen ja valmiuksien oppimiseen, omaksumiseen ja harjoitteluun. (Nivala & Saastamoinen 2007, 10-13; Antikainen ym. 2006, 21.) Elämässä ja arjessa selviäminen edellyttää yhä moninaisempia taitoja, joita kannustetaan harjoitteluun peruskoulussa. Myös käsityön tehtävänä on tukea oppilaan **elämänhallinnan taitoja** ja sen oppimistilanteet ja -kontekstit tulee suunnitella tiedon tulevaa käyttöä varten, jotta tiedon siirtovaikutus näkyy myös koulu-elämän ulkopuolisissa tilanteissa (POPS 2014, 12, 430; Rauste-von Wright ym. 2003, 55-56; Hakkarainen ym. 2004, 118-119). Taidot määräävät yksilön kehitystä ja niiden merkitys on tärkeää sekä perusvalmiuksien, että sivistysvälineiden hankkimiseen. Toiminnallisuus vahvistaa opittavan asian assosiaatiokelpoisuutta, lisää opiskelun vireyttä ja edistää oppilaiden selviytymistä (Kananoja 1989, 71, 355.) Kädentaidot nähdään tärkeinä myös modernissa maailmassa, sillä taidokas ihminen voi aktiivisesti vaikuttaa elämäänsä, elinolosuhteisiinsa ja kuluttamisen käytänteisiinsä. Parhaimmillaan kädentaitojen nähdään sitoutuvan laaja-alaisina elämään ja arkeen osana yleissivistystä. (Sipilä 2013, 77.) Oppilaat ja vanhemmat arvostavat käsityötä yleisesti oppiaineena, jossa harjoitellaan elämässä tarvittavia taitoja, joita ei välttämättä muualla opeteta (Nieminen 2003, 46-48; Wilén 2007, 61-62; Leppävuori 1999, 115-116).

Koulutuksen tehtävänä on ohjata ja luokitella yksilöitä erilaisiin yhteiskunnallisiin asemiin. Peruskoulussa harjaannutaan työn tekoon, **valmistautuen ja tutustuen työelämään**. (POPS 2014, 23, 430; Antikainen ym. 2006, 140; Kananoja 1989, 40, 71, 355; Kojonkoski-Rännäli 1995, 105-109). Omaa opiskelua ja tulevaisuutta koskevat ratkaisut ovat osa nuoren itsenäistymisprosessia, mikä motivoi nuorta itsessään (POPS 2014, 95; Kaplan & Patrick 2009, 262; Vahvaselkä 2015, 67; Vuorinen & Välijärvi 1994, 56).

Valinnaisaineiden tai sisältöjen valinta kehittää suunnittelu- ja päätöksentekotaitoja, joita oppilaat tarvitsevat myöhemmässä koulu- ja työelämässä (POPS 2014, 95; Vuorinen & Välijärvi 1994, 20). Oppilas saa valinnaisaineista hyödyllistä kokemusperäistä tietoa valintojen kantavuudesta ja vaikutuksesta tulevaisuuden valintoihin. Valinnaisaine voi konkreettisesti innostaa alalle tai vain osoittautua mukavaksi harrastukseksi. (Sipilä 2013, 48; Wehmayer 2007, 18-20.)

Jatko-opinnot vaikuttavat peruskoulu ikäisten oppilaiden valinnaisainevalintoihin sekä nuorten itsensä, että näiden vanhempien vaikutuksesta (Leppävuori 1999, 116-117; Vuorinen 1997, 126-127; Tiitta 1997, 47). Suomalaiset nuoret ovat sosiaalistuneet vahvasti koulutuksen instituutioon ja kokevat sen parantavan olennaisesti työnsaantimahdollisuuksia varsinkin postmodernismin saavuttaneen yhteiskunnan epävarmassa työtilanteessa (Nuorisobarometri 2016, 57-58, 66). Oppilaat mainitsevat tavoittelemisen arvoiksi asioiksi peruskoulun päättämisen ja jatkokoulutuspaikan saamisen, sekä siellä pärjäämisen (Vahvaselkä 2015, 66). Hyvien kokemusten ja itseluottamuksen kerryttäminen peruskoulun aikana, sekä yläasteen arvosanat korreloivat positiivisesti jatkokoulutukseen pääsyssä. Käsi- ja tekniikalla, teknisellä- ja tekstiilillä oli kuitenkin tutkimuksen oppiaineista kaikista pienin ennustearvo jatkokoulutukseen pääsyyn vaikuttamisessa. (Pirttiniemi 2000, 113-114.) Tästä huolimatta taito- ja taideaineiden oppimistulosten arviointia käsittelevässä tutkimuksessa pojista 40% ja tytöistä 20% uskoi käsitöissä opiskeltavista taidoista olevan hyötyä tulevissa opinnoissa. Tulevassa työelämässä käsityön taitoja arveli tarvitsevan 45% pojista ja 27% tytöistä. (Lepistö 2011, 180.)

Koulutusalat ovat Suomessa yhä hyvin jakautuneet nais- ja miesvaltaisiin aloihin (Järvinen 2001, 61). Peruskoululaiset tytöt olivat eniten kiinnostuneita taidealasta ja painottivat kouluvalinnoissaan sisäisiä motivaatiotekijöitä, poikien ollessa enemmän kiinnostuneita teknisistä aloista, kouluun pääsyn todennäköisyydestä ja palkasta. Peruskoululaisten ammattitavoitteita kuvaavat konkreettisuus ja sukupuoliroolien mukaan jakautuminen, mitä selittää yläkouluikäisten vielä kehittävä maailmankuva, sekä ympäristön sosiaalisten odotusten mukainen toimiminen. (Roivainen, 2003, 63-64; Erwin 2001, 48-52; Häkkinen & Salasuo 2016, 178; Byman 2006, 120.)

Yhteiskunnan murroksessa tuoreiden sukupolvien oppipolkujen on todettu hajaantuvan, ja koulutus nähdään enenevissä määrin hyödykkeenä tai peräti itsestään selvyyttenä (Antikainen ym. 2006, 276-290). Työelämä, ammatit ja työn luonne muuttuvat mm. teknologisoitumisen ja globalisoitumisen seurauksena ja tulevien töiden vaatimusten ennakointi on vaikeampaa kuin ennen ja onkin syytä pohtia, mihin koulu valikoi tilanteessa, jossa työtä ei riitä kaikille samassa määrin kuin ennen (POPS 2014, 2; Antikainen ym. 2006, 150). Uusissa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) muuttuva yhteiskuntarakenne pyritään huomioimaan opettamalla oppilaille yleisiä elämässä selviämisen valmiuksia, jotka edistävät kiinnostusta ja myönteistä asennetta työelämää ja itsensä työllistämistä kohtaan (POPS 2014, 23). Tulevaisuuden työt vaativat nykypäivän oppilailta todennäköisesti kykyä joustavuuteen ja yhä uudelleen kouluttautumiseen (Laaksonen 2001, 86). Tulevaisuudessa tarvitaan todennäköisesti myös luovaa ja kriittistä ajattelua, avoimien ja monimutkaisten ongelmien parissa työskentelyä sekä yhteisöllisyyttä, jotka tulisi huomioida myös valinnaisaineiden sisällöissä. (POPS 2014, 95; Mäkinen 2015, 109; Nuutinen & Soini-Salomaa 2014, 203; Hakkarainen ym. 2004, 15-16; Niemi 2016, 20; Hakkarainen ym. 2004, 58-59).

Työelämän muuttuessa epävarmemmaksi, tuoreet sukupolvet arvostavat kuitenkin enenevissä määrin henkistä terveyttä, työn mieluisuutta sekä työn ja vapaa-ajan tasapainoa (Aapola-Kari & Wrede-Jäntti 2017, 163-165). Myös itsensä etsiminen ja vapaa-ajan harrastukset korostuvat nuorimmilla sukupolvilla (Antikainen ym. 2006, 276-290). Oppilaiden ja ympäristön muuttuvan arvomaailman johdosta kannustetaan myös käsityö oppiaineen uudistamista vastaamaan nykyajan tarpeita. Käsityön opetuksessa tulisi painottaa entistä enemmän teknologista- ja käsityöllistä muotoilua, erityisesti oppilaan suunnittelun taitoja, sillä nämä työtavat kehittävät oppilaan luovaa ongelmanratkaisukykyä, innovatiivisuutta, kykyä suunnitella, sekä kolmiulotteisen maailman hahmotuskykyä. (POPS 2014, 430; Isakson 2014, 62-63; Rissanen 2016, 150.)

5. VALINNAISEN KÄSITYÖN JÄRJESTÄMINEN

Perinteisesti käsityö, kuten myös valinnainen käsityö, on jaettu kahdessa eri käsityön opetustilassa toimivaan tekniseen työhön ja tekstiilityöhön. Kahden käsityön ongelmana on kuitenkin nähty sen tahattoman sukupuolittava vaikutus, kun oppilaat ovat tehneet valinnan pääsääntöisesti vallitsevan yhteiskunnallisen normin mukaisesti sukupuolittain (POPS 2004, 242-246; Lepistö, Rönkkö & Tuikkanen 2013, 98). Vaihtoehdot ovat pakollisen käsityön tavoin usein poissulkenneet toisensa tai ainakin molempien vaihtoehtojen valinta on lukujärjestysteknisistä syistä voinut olla hankalaa (Hilmola 2011, 165; Numminen & Blom 1999, 32). Opetuksen järjestäminen perinteisestä poiketen on saatettu kokea niin käytännön kuin asenteiden tasolla ongelmalliseksi (Berg ym. 2011, 96). Tutkimuksissa on kuitenkin todettu oppijoilta löytyvän yhä enemmän halukkuutta opiskella käsityötä sukupuolirajoja rikkovasti. (Kokko 2007, 13-18; Tuokko, 2009; Hilmola 2011; Tolonen 2005, 59-60; Rauste-von Wright ym. 2003, 52-54; Erwin 2001, 48-52; Häkkinen & Salasuo 2016, 178; Byman 2006, 120.)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) tavoitteet toteuttaa käsityönopetus muutoin kuin tekniseen- ja tekstiilityöhön jaettuna vaikuttavat osaltaan myös valinnaisen käsityön tavoitteisiin, sillä taito- ja taideaineiden tunneista käsityöhön osoitettua osuutta tulee opettaa yhteisenä käsityönä. (POPS 2014, 430, Opetushallitus 2016). Valinnaisen käsityön järjestämistapana voidaan uusia perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita (2014) hyödyntäen nähdä yhteinen käsityö, jossa oppilas työskentelee käsityön kaikkia tiloja, materiaaleja, tekniikoita ja opettajien osaamista hyödyntäen oman kiinnostuksensa mukaisesti (POPS 2014, 95, 430). Yhteisen käsityönopetuksen, kuten myös yhteisen valinnaisen käsityön opetuksen hyötyinä nähdään monipuolisemmat kädentaidot, sukupuolittuneisuuden väheneminen, sekä oppilaan valinnanvapauden ja sitä kautta motivaation lisääntyminen, kun käsityön sisällön painotus ei enää rajoita toteutusmahdollisuuksia (Lepistö 2011, 175-180; POPS 2014, 430). Molempia käsityön osa-alueita yhdistävän monimateriaalisuuden suosiminen näyttäisi vähentävän myös sukupuolisdonnaisuutta yhteisen kokemusmaailman kautta, jolloin oppilaiden asenteet omalle sukupuolelle epätyypillistä käsityötä kohtaan

paranevat (Berg ym. 2011, 94-96).

Täysin yhteisen tai perinteiseen tapaan jaotellun oppiaineen lisäksi yleisistä valinnaistunneista koottua valinnaisen käsityön kokonaisuus voidaan toteuttaa tarkempina käsityön osa-alueina, kuten esimerkiksi teknologiana, tekstiilityönä, muotoiluna tai yksittäisinä kursseina (POPS 2014, 430, Opetushallitus 2016). Tutkimuksissa peruskoululaiset oppilaat ja näiden vanhemmat ovat toivoneet laajempaa valinnaisaineiden tarjontaa koulukäsityöhön. Erityisesti kouluilta toivottiin mahdollisuutta valita lukuaineiden lisäksi pieniä, vaihtoehtoisia taito- ja taideaineiden sisältökursseja laajojen ja sitovien kurssien sijaan (Sipilä 2013, 48; Nieminen 2003, 46-48). Pitkät ja sitovat valinnaiset nähtiin riskinä vielä kehittyvien oppilaiden kohdalla, kun päätösten seurauksia ja niiden kestoa ei vielä välttämättä hahmoteta (Leppävuori 1999, 130-132). Valinnaisen käsityön sisältöjä onkin mahdollista tarjota hyvin eri pituisina opintokokonaisuuksina, kuten vuoden, jakson, kurssin tai tiiviimmän työpajan pituisena (Numminen & Blom 1999, 51-59). Tiiviimpien sisältöjen valinnassa on mahdollista hyödyntää oppilaan valintaa seuraavaa autonomisuuden tunnetta, sekä mielenkiinnon motivoivaa vaikutusta (Deci & Ryan 1985, 95-140; Lehtinen ym. 2007, 183-184).

Jaksojärjestelmän tai kurssimuotoisen opetuksen järjestäminen vaatii enemmän järjestelyä ja panostusta, tarjoten kuitenkin mahdollisuuden eriyttää opetusta erilaisille oppijoille ja mielenkiinnon kohteille sopivaksi. Opiskelu johon on voitu itse vaikuttaa, koetaan mielekkääksi ja siitä kannetaan vastuu. (Numminen & Blom 1999, 51-59; Hänninen 1993, 58.) Jaksottaisen ja kurssimuotoisen opetuksen heikkouksina voidaan nähdä kurssien hajanaisuus ja toteutumattomuus, ryhmien vaihtuminen sekä opetuksettomat jaksot, jolloin oppilas ei saa opetusta tietyistä aineista tai aiheesta. Tutkimusten mukaan kurssimuotoisessa opiskelussa oppilaan on kuitenkin helpompi keskittyä tiiviimpiin sisältöihin, perinteiseen hajautettuun malliin verrattuna, jolloin asiasta jäävä muistijälki on laajemmalle aikavälille hajautettua opetusta pysyvämpi. (Hänninen 1993, 58; Ojala 2000, 35.) Jaoteltaessa valinnaisen käsityön opetusta jaksoihin, kursseihin ja työpajoihin, tulee järjestäjien huomioida kurssien tarjonnan ja toteutumisen sopiva suhde, sillä liian suuri määrä valittavia kursseja saattaa hämmentää nuoria. Myös toteutumattomat kurssit ja epä tieto niiden sisällöistä aiheuttavat oppilaissa turhautumista. (Leppävuori

1999, 83-84, 104-112; Koivusalo 1998, 32). Koska jo tunne valinnan vapaudesta motivoi, saattaa rajattu valinnan vapaus olla lopulta motivoivin vaihtoehto valinnaisen käsityön opetuksen järjestämiseen. (Schwartz ym. 2002; Byman 2006, 117-118.)

Suomalaiset opettajat ja koulut ovat perinteisesti toimineet omatoimisesti, mutta vuoden 2014 perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa kannustetaan yhteistyöhön toisten oppiaineiden, opettajien ja yhteisöjen kanssa (Numminen 1997, 56; POPS 2014, 27; Rongas & Honkonen 2016). Verkostoituminen ei ole helppo muutos ja hierarkkisuuden traditio voi olla voimakas. Opettajien ja koulujen välisen verkostoitumisen avulla on kuitenkin mahdollista lisätä valittavia valinnaisaineita ja -sisältöjä, ja sitä kautta parantaa yksilöllisten valintojen mahdollisuutta (Vuorinen & Välijärvi 1994, 21; Numminen 1997, 56). Yhteistyö edellyttää oppilaitosten pitkälle vietyä verkostoitumista ja se lähtee aina paikallisista tarpeista toteutuen myös paikallisina ratkaisuin. (Numminen & Blom 1999, 12; Pring 2013, 167-168; Ojala 2000, 33-34).

6. TEORETTINEN VIITEKEHYSMALLI

Teoreettinen viitekehysmalli on muotoutui aiempien tutkimustulosten havaintoja tiivistäen. Tutkielman teoreettista taustaa luodessa yläkouluikäisen oppilaan valinnaisen käsityön valintaa ohjaavat tekijät olivat tiivistettävissä ja luokiteltavissa sosiaalistumisesta johtuviin tekijöihin, oppilaan mielenkiinnosta johtuviin tekijöihin, oppilaan vaikuttamisen tarpeesta johtuviin tekijöihin sekä oppilaan hyödyllisyyden kokemuksesta johtuviin tekijöihin. (Tolonen 2005, 36; Bronfenbrenner 1979, 20-71; Härkönen 2008; Byman 2006, 117-125; Vuorinen 1997, 121-122; Nuorisobarometri 2016, 35-43; Riionheimo 2016, 56; Vahvaselkä 2015, 65; Deci & Ryan 1985, 95-140; Lehtinen ym. 2007, 183-184; Nieminen 2003, 46-48; Wilén 2007, 61-62; Leppävuori 1999, 115-117; Vahvaselkä 2015, 66.) Sosiaalistumisesta johtuvat valinnan vaikuttimet, kuten oppilaan arvot, nuoruuden sosiaalisen ja kulttuurisen minän kehittyminen, lähipiirin vaikutus sekä sukupuoleen sosiaalistaminen vaikuttavat väistämättä myös oppilaan mielenkiinnon kohteisiin, hyötynäkökulmiin sekä oppilaan itsemääräämisen tunteeseen.

Kuvio 1 Teorettinen viitekehysmalli

Tutkimuksissa toistui toisaalta havainto oppilaan kykenemättömyydestä tunnistaa sosiaalistavien tekijöiden vaikutus valintoihinsa. (Bronfenbrenner 1979, 20-71; Greenfield 2011, 70-73; Krohn 1967, 32-41; Gouran 1982, 3; Leppävuori 1999, 26; Uusikylä & Atjonen 2005, 74-75.) Tästä syystä tutkielmassa päätettiin jättää sosiaalistamisesta johtuvat tekijät tutkielman kyselylomakkeesta pois, mutta niiden vaikutusta tutkitaan oppilaiden vastausten perusteella tutkielman analysointivaiheessa. Tutkielman pääpaino asetettiin siis tarkoituksella oppilaan käsityötä koskevien mielenkiinnon kohteiden, hyötynäkökulmien sekä vaikuttamisen tarpeiden selvittämiseen. Näistä teemoista johdettiin myös tutkielman tutkimuskysymys, sekä alakysymykset.

7. TUTKIMUSKYSYMYS

Mitkä tekijät ohjaavat yläkouluikäisen oppilaan valinnaisen käsityön valintaa?

Alakysymykset:

Mitkä tekijät kiinnostavat yläkouluikäisiä oppilaita valinnaisessa käsityössä?

Miten yläkouluikäisen oppilaan vaikuttamisen tarve ilmenee valinnaisessa käsityössä?

Mitkä valinnaisen käsityön tekijät yläkouluikäiset oppilaat kokevat hyödyllisiksi?

8. TUTKIMUSASETELMA

Tieteen haasteena on syventää kykyämme ymmärtää todellisuuden ilmiöitä ja niiden välisiä yhteyksiä (Aaltola 2010, 20). Ihmistieteissä etsitään useimmiten inhimillistä toimintaa, tapahtumaa tai muutosta selittäviä tekijöitä (Metsämuuronen 2004, 13). Tässä tutkielmassa pyrittiin selvittämään yläkouluikäisten oppilaiden valinnaisen käsityön valintaa ohjaavia tekijöitä laadullisia ja määrällisiä tutkimusmenetelmiä hyödyntävän kyselylomaketutkimuksen avulla. Tutkielman näkökulma on fenomenologis-hermeneuttinen (Laine 2010, 28-32).

Laadullisia menetelmiä tutkielmassa edustavat otoksen rajattu edustavuus ja kyselylomakkeen avoimet kysymykset, sekä niiden analysointi teemoittelemalla. Määrällisiä tutkimusmenetelmiä edustavat kyselyn määrälliset, strukturoidut kysymykset, sekä tulosten analysointi taulukoinnin avulla. Kyselylomaketutkimuksen avulla halutaan saada tutkittavasta aiheesta kohtuullinen otos johtopäätösten vetämiseen. Tieteellisissä menetelmissä olennaista on niiden objektiivisuus ja julkisuus (Aaltola 2010, 19). Molempia tutkimuksen teon periaatteita pyritään tässä tutkielmassa noudattamaan mahdollisimman tarkasti.

9. TUTKIMUSMENETELMÄT

9.1 Kyselylomaketutkimus

Tutkielmassa hyödynnettiin kyselylomaketutkimusta, jonka mittarit laadittiin tätä tutkielmaa varten teoreettisen taustan avulla. Kyselylomake on yksi perinteisimmistä ja suosituimmista tavoista kerätä tutkimusaineistoa. Sen avulla voidaan kerätä paljon tietoa melko edullisesti. Mittarilla puolestaan tarkoitetaan testipatteristoa, jonka tarkoituksena on tuottaa tietoa tutkittavalta alueelta (Metsämuuronen 2005, 58). Tämän tutkielman kyselylomakkeissa yhdistettiin sekä määrällisiä menetelmiä edustavia suljettuja kysymyksiä, että tutkittavia aihealueita tarkentavia, avoimia laadullisia kysymyksiä. (Vehkalahti 2008, 13; Hirsjärvi, Remes & 2007, 188.) Kyselylomakkeet muotoiltiin huolellisesti, jotta sanamuodot eivät johdattelisi oppilaita ja olisivat yksiselitteisiä. Myös lomakkeen pituus ja sen täyttämiseen suunniteltu aika muotoiltiin yläkouluikäisille oppilaille sopivaksi, alle yhden oppitunnin kestoiseksi. (Valli 2010a, 103-104, 106).

9.2 Valinnaisen käsityön mallien laatiminen teoreettisen taustan pohjalta

Koska tieteelliselle tiedolle on luonteenomaista kumuloituvuus eli tiedon kasaantuminen, oli olennaista tutustua siihen kirjallisuuteen, joka koskettaa tutkielmaan valittua aihepiiriä. Tutkielman aihetta käsittelevän tieteellisen tutkimuksen avulla luotiin tutkielman teoreettinen pohja, jonka tarkoituksena on antaa sille jäntevyyttä. (Metsämuuronen 2006, 23-24). Teoreettisen taustan avulla laadittiin tutkielman kyselylomakkeita varten neljä toisistaan poikkeavaa valinnaisen käsityön järjestämisen mallia, joiden tarkoituksena oli tarjota kyselyn täyttävälle yläkouluikäisille oppilaille konkreettisia vaihtoehtoja arvioitavaksi. Kyseisten valinnaisen käsityön järjestämisen mallien avulla pyrittiin selvittämään tekijöitä, jotka ohjaavat yläkouluikäisen oppilaan valinnaisen käsityön valintoja.

Aiemman tutkimustiedon perusteella yleisimpänä käsityö oppiaineen, sekä valinnaisen käsityön toteutustapana näyttäytyi oppiaineen jako tekniseen

työhön ja tekstiilityöhön, jossa käsityön opetus tapahtuu toisistaan erillisissä käsityön tiloissa, erilaisia materiaaleja ja käsityön tekniikoita hyödyntäen, kahden erillisen käsityön opettajan järjestämänä. (Lepistö, Rönkkö & Tuikkanen 2013, 98; Berg ym. 2011, 96.) Tutkimustiedon perusteella kyselylomaketutkimusta varten laadittiin *pitkän valinnaisen teknisen työn tai tekstiilityön malli*. Pitkällä valinnaisella teknisellä työllä tai tekstiilityöllä tarkoitetaan tässä tutkielmassa valinnaisen käsityön opetuksen järjestämistä perinteiseen tapaan erillisissä käsityön tiloissa, teknisen käsityön ja tekstiilikäsityön luokissa kahden eri käsityön opettajan toimesta. Oppilailta on käytössään valintansa mukaan joko teknisen työn tai tekstiilityön materiaalit, tekniikat sekä opettajan osaaminen. Pitkä valinnainen tekninen työ tai tekstiilityö on kahden vuoden mittainen valinnaisen käsityön valinta, joka kestää kahdeksannen ja yhdeksännen luokan ajan, valinnaisryhmän pysyessä samana.

Tekniseen työhön ja tekstiilityöhön jaetulla käsityön on kuitenkin todettu ylläpitävän ja voimistavan sukupuolittunutta jakoa tyttöjen ja poikien käsitöihin. Valitessa teknisen ja tekstiilityön väliltä, toisen käsityön osa-alueen taitojen kehittyminen myös rajautuu oppilaan ulottumattomiin. (Lepistö & Lindfors 2015, 2; Lepistö 2010, 59-78; Marjanen 2012, 244, 235). Myös perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) pyritään välttämään käsityön sukupuolittavaa jakoa tekniseen työhön ja tekstiilityöhön. Yhteinen ja monimateriaalinen käsityö on alettu nähdä sukupuolten tasa-arvoa edistävänä ja suositeltavana tapana käsityön järjestämiseen. Yhteinen käsityö mahdollistaa oppilaan monipuolisemman osaamisen kaikkien käsityön elementtien ollessa mukana opetuksessa. (POPS 2014, 430; Opetushallitus 15.09.2016; Lepistö 2011, 175-180; Berg ym. 2011, 94-96.) Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) sekä alan tutkimustiedon avulla toiseksi valinnaisen käsityön järjestämisen malliksi laadittiin *pitkän valinnaisen käsityön malli* (POPS 2014, 430; Opetushallitus 2016; Lepistö 2011, 175-180; Berg ym. 2011, 94-96). Pitkällä valinnaisella käsityöllä tarkoitetaan tässä tutkielmassa yhteisenä monimateriaalisena käsityönä toteutettua valinnaisainetta, joka kestää kahden vuoden ajan kahdeksannesta yhdeksänteen luokkaan. Pitkässä valinnaisessa käsityössä ei tehdä valintaa teknisen työn ja tekstiilityön väliltä, vaan oppilaiden on mahdollista toimia kaikkien käsityön tekniikoiden, materiaalien ja työtilojen

puitteissa, mahdollisesti kahden käsityön opettajien avustuksella. Myös pitkässä valinnaisessa käsityössä oppilasryhmä pysyy samana koko kahden vuoden ajan.

Pitkän valinnaisen käsityön mallin haasteena ovat käsityön opetuksen vakiintuneet käytännöt järjestää opetus toisistaan erillisissä tiloissa, erillisten opettajien voimin. Myös perinteiset ja usein yhtä vakiintuneet käsityön opettajien ja oppilaiden arvot ja ajattelutavat käsityön opetuksen järjestämisestä vaikuttavat yhteisen käsityön järjestämiseen ja oppilaiden valintoihin. (Berg ym. 2011, 96; Yliraudanjoki 2010, 219-221, 244-249; Lepistö 2010, 47; Lansdown 2010, 13; Erwin 2001, 48-52; Häkkinen & Salasuo 2016, 178; Byman 2006, 120.) Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet antavat mahdollisuuden järjestää valinnaisen käsityön opetus myös tarkempina käsityön sisältöinä ja osa-alueina, mikäli valinta muodostetaan yleisistä valinnaisainetunneista. Tutkimustiedon perusteella osa oppilaista ja näiden vanhemmista kaipaa lyhyempiä ja tarkempia käsityön osa-alueita edustavia valinnaisainevalintoja, jotka eivät sitoisi nuorta liian pitkäksi ajaksi. (POPS 2014, 430; Opetushallitus 2016; Deci & Ryan 1985, 95-140; Lehtinen ym. 2007, 183-184; Sipilä 2013, 48; Nieminen 2003, 46-48). Tutkielman teoreettisen taustan avulla laadittiin pitkän valinnaisen käsityön ja pitkän valinnaisen teknisen työn tai tekstiilityön lisäksi kaksi perinteisestä käsityön järjestämisen tavasta poikkeavaa valinnaisen käsityön järjestämisen mallia, *jaoteltu valinnainen käsityö* sekä *kurssimuotoinen valinnainen käsityö*.

Kivikangas (2003) tutki käsityön opetuksen toteuttamista ”käsityömarkkinoiden” ja aihepiiri-työskentelyn avulla jo 90-luvun puolella. Pienellä alakoululla toteutetussa toimintatutkimuksessa oppilaat saivat valita toteutettavat työt joko valmiiden ehdotusten tai aihepiirien joukosta. Oppilaat saivat myös vaikuttaa valmiiden ideoiden tai aihepiirien käytännön toteutukseen. Kokeilun jälkeen sekä oppilaat, että näiden vanhemmat suhtautuivat valintoihin myönteisesti ja halusivat säilyttää ne jatkossakin. Oppilaat kokivat valintojen tekemisen ja laajan työskentelyyn vaikuttamisen haastavaksi, mutta palkitsevaksi. Kivikangas päätteli käsityön valinnaisuuden tuoneen mukanaan persoonallisen merkityksen oppilaille ja johtaneen intentionaaliseen prosessiin, joka lisäsi oppilaan sitoutumista työhönsä, mikä puolestaan paransi sekä työn prosessia, että produktia. Mallissa mahdollistui oppilaiden vapaampi valinta vähemmän

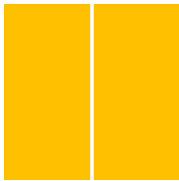

sukupuolittuneella tavalla, kun oppilaat saivat mahdollisuuden toteuttaa itseään ja liikkua käsityön tiloissa oman työnsä vaatimusten mukaan, ilman materiaalien ja tekniikoiden rajoittavaa vaikutusta. (Kivikangas 2003, 191-208.) Tutkimustiedon ja erityisesti Kivikankaan väitöskirjan innoittamana kolmanneksi oppilaille esiteltäväksi valinnaisen käsityön malliksi laadittiin jaoteltu valinnainen käsityö.

Jaotellun valinnaisen käsityön mallissa käsityön valinnaisaine on mahdollista valita tiiviimpinä ja laajempina osuuksina ja osa-alueina, koulusta, käsityön opettajista ja oppilaan valinnoista riippuen. Koulut ja koulujen käsityön opettajat muodostavat tiettyjä käsityön sisältöalueita käsitteleviä valinnaisainekokonaisuuksia oppilaiden valittaviksi. Osa jaotellussa valinnaisessa käsityössä tarjottavista valinnoista edustaa laajempia ja pitkäkestoisempia valintoja, jotka voivat olla nimeltään teknologia, tekstiilityö, käsityö jne. Osa valittavista käsityön sisällöistä puolestaan edustaa tiiviimpiä ja lyhytkestoisempia kursseja tai työpajoja, kuten lankatyöt, taonta-työpaja, elektroniikka jne. Tarjottavien käsityön jaksojen, kurssien ja työpajojen määrä, kesto ja sisältö vaihtelevat koulusta ja käsityön opettajista riippuen. Oppilas voi jaotellun valinnaisen käsityön mallissa valita esimerkiksi vuoden kestävän teknologia kurssin, yhden jakson pituisen asuste-työpajan ja vaikkapa yhden jakson pituisen taonta-työpajan. Jaotellun valinnaisen käsityön mallissa mahdollistuisivat sekä pitkäjänteinen työskentely saman ryhmän kanssa, että tiiviimpi paneutuminen tiettyyn käsityön sisältöalueeseen. Jaotellun valinnaisen käsityön järjestäminen vaatisi perinteistä mallia enemmän järjestelyä, mutta mahdollistaisi oppilaan suuntautumisen oman mielenkiintonsa mukaisesti ilman, että tämän tarvitsisi valita suoraan teknisen työn ja tekstiilityön väliltä. Oman mielenkiinnon mukainen valinta kohottaisi myös oppilaan motivaatiota opiskeltavaa asiaa kohtaan, sillä tutkitusti jo tunne valinnan mahdollisuudesta motivoi. (Numminen & Blom 1999, 51-59; Hänninen 1993, 58; Johansson 2006, 154 – 156; Schwartz ym. 2002; Byman 2006, 117-118).

Neljännessä valinnaisen käsityön mallissa siirrytään kokonaisen käsityön ääripäänä näyttäytyvään *kurssimuotoiseen valinnaiseen käsityöhön*, jossa oppilas valitsee opiskeltavat valinnaisen käsityön sisällöt yksittäisiä käsityön osa-alueita ja sisältöjä edustavina kursseina. Tarjottavien kurssien määrä, kesto ja sisältö olisivat tässäkin mallissa opetuksen järjestäjän sekä käsityön

opettajien päätettävissä. Kurssimuotoisessa käsityössä ryhmät vaihtuisivat usein ja työskentely olisi hajautettua opetusta tiiviimpää. Kurssien tarjontaa olisi mahdollista laajentaa yhteistyössä lähialueen koulujen kanssa (Numminen & Blom 1999, 12; Pring 2013, 167-168; Ojala 2000, 33-34). Myös kurssimuotoisen valinnaisen käsityön järjestäminen vaatisi perinteistä valinnaisen käsityön opetusta enemmän käytännön järjestelyjä, mahdollistaen kuitenkin oppilaan entistä suuremman vallan valita opintosisältöjä niiden laadun ja keston mukaan. Pitkäjänteisyys vähenisi kurssimuotoisen valinnaisen käsityön mallissa, kurssien ja ryhmien vaihtuessa. Valinnaiskurssien lisäämisessä tulisi huomioida erityisesti opiskelijoiden tarvitsevan sitä enemmän tietoa ja ohjausta valinnoista ja mahdollisuuksista, mitä enemmän valittavia sisältöjä heillä on (Numminen & Blom 1999, 62-66; Opetushallitus 2000, 35).

Taulukko 1 Kyselylomakkeen 1 valinnaisen käsityön järjestämisen malleja havainnoiva taulukko

VALINNAISEN KÄSITYÖN JÄRJESTÄMINEN	PITKÄ VALINNAINEN KÄSITYÖ	PITKÄ TEKNIINEN TYÖ TAI TEKSTIILITYÖ	JAOTELTU VALINNAINEN KÄSITYÖ	KURSSIMUOTOINEN VALINNAINEN KÄSITYÖ
KESTO	Pitkä 2 vuotta	Pitkä 2 vuotta	Pitkä tai lyhyt	Lyhyitä kursseja
MATERIAALIT, TEKNIIKAT JA TILAT	Kaikki käytössä	Tekninen tai tekstiili	Valinnan mukaan, voi olla useita	Valinnan mukaan, voi olla useita
OPETTAJAT	Tekninen ja tekstiili	Tekninen tai tekstiili	Valinnan mukaan	Valinnan mukaan
RYHMÄ	2 vuotta	2 vuotta	Valinnan mukaan pitkänä valintana tai lyhyenä kurssina tai jaksona	Kurssin ajan
EDUT	Materiaalien, tekniikoiden ja oppimisen monipuolisuus	Helppo järjestää nykytilanteessa, syvemmät taidot toisesta osa-alueesta	Oppilaan valinnan mahdollisuus, paneutuminen pidemmäksi tai lyhyemmäksi ajaksi	Oppilaan valinnan mahdollisuus
HAASTEET	Tilaratkaisut ja kaksi erillistä opettajaa	Sukupuolittava vaikutus, ongelmallisuus opetussuunnitelman kannalta	Valintojen ja kurssien järjestyt, kurssien kattavuus	Valintojen ja kurssien järjestyt, kurssien kattavuus
HAVAINNOLLISTAVA KUVIO				

Tutkielman kyselylomaketutkimusta varten muotoillut valinnaisen käsityön järjestämisen mallit havainnollistetaan lukijalle oheisessa taulukossa sanallisesti ja graafisesti. Tutkielman kohdejoukolla valinnaisen käsityön arvioitavat mallit esiteltiin sanallisesti, sekä havainnollistavan PowerPointesityksen ja graafisten kuvioden avulla, asian ymmärtämisen varmistamiseksi.

9.3 Valinnaisen käsityön sisältöjen laatiminen teoreettisen taustan pohjalta

Tutkielman teoreettista taustaa kootessa tutkielman tekijälle heräsi kiinnostus tutkia oppilaiden mielenkiinnon kohteita tarkemmin myös käsityön sisältöjen osalta. Teoreettisen taustan perusteella on pääteltävissä, että oppilaan kannalta valinnaisen käsityön opetussisällöt tulisi tarjota siten, että ne joko tukevat oppilaan henkilökohtaista maailmankuvaa, arvomaailmaa ja sosiaalista sukupuolta tai tarjoavat jotain olennaisesta uutta ja mielenkiintoista. (Nuorisobarometri 2016, 28; POPS 2014, 15; Erwin 2001, 48-52; Häkkinen & Salasuo 2016, 178; Byman 2006, 120; Berg ym. 2011, 91, 97; Tuokko 2009, 83; Levin 2008, 19-21; Vähälä 2003, 64; Wilén 2007, 50) Myös ryhmän merkitys motivaation ylläpitäjänä, sekä elämyksellisyyden, luovuuden ja myönteisten oppimiskokemusten vaikutus valintoihin tulisi huomioida opetussisältöjä suunniteltaessa (Häkkinen & Salasuo 2016, 178; Pöllänen 2007, 29; Isakson 2014, 62-63; Wilén 2007, 58; Johansson 2006, 154 – 156; Wilén 2007, 39, 56-58; Pruuki 2008, 22; Juvonen & Knifsend 2009, 231-235). Oppilaiden tulisi kokea opiskeltavat käsityön sisällöt hyödyllisiksi koulun ulkopuoliselle ja jälkeiselle elämälle (Rauste-von Wright ym. 2003, 55-56; Hakkarainen ym. 2004, 118-119; Nieminen 2003, 46-48; Wilén 2007, 61-62; Leppävuori 1999, 115-116; Vahvaselkä 2015, 66). Kaiken kaikkiaan käsityössä opiskeltavilla sisällöillä tulisi olla oppilaalle henkilökohtainen merkitys, joka sytyttäisi kiinnostuksen valinnaisaineen valintaan ja sitä kautta motivoisi oppilasta oppimaan (Brophy 2008, 139-141; Vansteenkiste, Lens & Deci 2006, 21).

Tutkielman tekijän opettajan sijaisuuksien aikana näkemän ja kokeman, sekä teoreettisesta taustasta nousseiden ideoiden avulla laadittiin satunnainen lista oppilaita mahdollisesti kiinnostavista valinnaisen käsityön sisällöistä, osan edustaessa perinteisempiä ja laajempia käsityön sisältöjä, osan tiiviimpiä kurssimuotoisempia käsityön osa-alueita. Laajempia tarjottavia käsityö sisältöjä edustavat muun muassa tekstiilityö, teknologia, tekninen työ. Tiiviimpiä ja tarkempia käsityön sisältöjä ovat esimerkiksi metallityö, asuste-kurssi, vaatteen tuunaus-kurssi ja elektroniikka. Osa tarjottavista sisällöistä pitää sisällään vain teknisen työn tai tekstiilityön sisältöjä, ja osassa on mahdollista yhdistää molempia käsityön osa-alueita. Osa valinnaisen käsityön sisällöistä muotoiltiin

tarkoituksella perinteisiä feminiinisiä ja maskuliinisia käsityön ja elämän osa-alueita sisältäviksi. Näiden vaihtoehtojen avulla haluttiin selvittää erityisesti vastaajien valintojen eroavaisuutta, sillä usein erilaisia elämänalueilla on tapana sukupuolittua, jolloin yksilöt alkavat välttää toiselle sukupuolelle mieltämiään valintoja (Yliraudanjoki 2010, 219-221, 244-249.)

Taulukko 2 Kyselylomakkeen 2 valinnaisen käsityön sisältövalinnat

VALINNAISEN KÄSITYÖN SISÄLTÖVALINNAT	
1. Muotoilu ja tuotesuunnittelu	17. Rakentelu ja lavastuskurssi
2. Tekninen työ	18. Kierrätystyöpaja
3. Taide & ilmaisu	19. Teknologia
4. Taonta & korupaja	20. Moottoritekniikka
5. Puutyö	21. Vaatteen tuunaus
6. Asusteet	22. Graafinen piirtäminen ja laserleikkaus
7. 3D-piirustus ja tulostus	23. Soitintyöpaja
8. Koodaus	24. Kaavoitus & vaatesuunnittelukurssi
9. Tekstiilityö	25. Vaatteen valmistus kaavoista
10. Muovityö	26. Elektroniikka
11. Yrittäjyystyöpaja	27. Pyörän huolto & tuunaus
12. Kankaan värjäys	28. Huovutus
13. Harrastus ja pelipaja	29. Metallityö
14. Mekaniikka	30. Huonekalun suunnittelu ja valmistus
15. Luonto, ympäristö, metsästäys ja kalastus työpaja	31. Arjen taidot
16. Lankatekniikat	

Valinnaisen käsityön tarjottavista sisällöistä laadittiin lista tutkielman toista kyselylomaketta varten, jonka tarkoituksena on selvittää oppilaiden mielenkiinnon kohteita käsityö-oppiaineen sisällä, sekä vastausten perusteella analysoida myös tutkimusjoukossa ilmenneiden valintojen eroja ja niiden mahdollisia syitä. Tutkielman tutkimusaineiston perusteella on pääteltävissä, että vastaajien sosiaalistumisesta johtuvat tekijät, kuten arvot, ikä ja sukupuoli ohjaavat valinnaisten käsityön sisältöjen valintoja (Sarjala 1993, 15; Leppävuori 1999, 26; Uusikylä & Atjonen 2005, 74-75; Nuorisobarometri 2016, 28; POPS 2014, 15). Erityisesti käsityön sisältövalintojen avulla pyritään tekemään päätelmiä eri-ikäisten vastaajien, sekä tyttöjen ja poikien valintojen eroista ja niiden mahdollisista syistä eli sosiaalistamisesta johtuvien tekijöiden vaikutusta valintoihin.

9.4 Kyselylomakkeiden laatiminen

Tutkielman kyselylomakkeet aloitettiin taustakysymyksillä, jotka toimivat selittävinä muuttujina tutkimustuloksia analysoidessa (Valli 2010a, 104). Kyselyyn vastaavat oppilaat täydentävät kyselylomakkeen alussa perustietonsa koulustaan, luokka-asteestaan ja sukupuolestaan. Perustietojen avulla tutkielman tuloksia vertaillaan ja analysoidaan johtopäätösten tekemiseksi. Ensimmäisessä kyselylomakkeessa tutkittaville oppilaille esitellään teoreettisen taustan pohjalta laaditut valinnaisen käsityön järjestämisen mallit, pitkä valinnainen käsityö, pitkä tekninen työ tai tekstiilityö, jaoteltu valinnainen käsityö sekä kurssimuotoinen valinnainen käsityö. Kyselylomakkeessa oppilaiden tehtävänä on arvioida jokainen malli kolmessa eri kategoriassa: mielenkiinto, vaikuttamisen mahdollisuus ja hyödyllisyyden kokemus, jotka kaikki tiivistettiin teoreettisen taustan perusteella oppilaan valinnaisen käsityön valintaa todennäköisimmin ohjaaviksi tekijöiksi. Kyselylomakkeesta jätettiin tietoisesti pois oppilaan sosiaalistumisesta johtuvat valinnan taustatekijät, joiden vaikutusta oppilaat eivät aiemman tutkimuksen perusteella kykene tunnistamaan, minkä takia sosiaalistumista mittaavan kysymyksen ei arveltu tuovan mainittavaa lisätietoa osa-alueelta. Yhden oppilaan valintoihin olennaisesti vaikuttavan tekijän jättäminen kyselylomakkeen ulkopuolelle heikentää kuitenkin tutkielman luotettavuutta, mutta osa-alueen vaikutus yritetään ottaa mahdollisimman hyvin huomioon tutkielman vastausten analysointivaiheessa, vaikka sitä ei tutkielmassa oppilailta suoraan tiedustella.

Ensimmäisessä kyselylomakkeessa oppilailla on valinnaisen käsityön järjestämisen mallien suullisen ja kuvallisen esittelyn jälkeen mahdollisuus lukea samat esittelytekstit omista fyysisistä kyselylomakkeistaan. Tämän jälkeen oppilaat vastaavat kolmeen valintaa mahdollisesti ohjaavaa tekijää edustavaan suljettuun väitteeseen, jokaista valinnaisen käsityön järjestämisen mallia koskien. Oppilaat arvioivat jokaisen väitteen viisiportaisella välimatka-asteikolla, tarkemmin Likertin-asteikolla, jossa 1 on täysin eri mieltä, 3 en osaa sanoa ja 5 täysin samaa mieltä. Likertin-asteikon avulla tutkielmassa pyritään mittaamaan oppilaiden asenteita ja mielipiteitä. Parittomalla viiden vastausvaihtoehdon asteikolla oppilaille on tärkeää antaa tutkimusharhan välttämiseksi mahdollisuus valita myös vaihtoehto 3, en osaa sanoa. (Valli 2010a, 118-119;

Metsämuuronen 2005, 61.)

Pitkä valinnainen käsityö tai pitkä valinnainen tekninen työ tai tekstiilityö tai jaoteltu valinnainen käsityö tai kurssimuotoinen valinnainen käsityö:

- a. Vaihtoehto kiinnostaa minua.
- b. Vaihtoehto on mielestäni hyödyllinen peruskoulua käyvälle oppilaalle.
- c. Vaihtoehdossa oppilaalla on hyvät mahdollisuudet vaikuttaa opetukseen.

Jokaisen valinnaisen käsityön järjestämisen mallin väitteiden vastaamisen lisäksi, oppilaita pyydetään vastaamaan avoimeen kysymykseen jokaista valinnaisen mallia koskien. Laadullisten kysymysten avulla pyritään saamaan tarkempaa tietoa oppilaiden valintojen taustoista ja mielenkiinnon kohteista. (Soininen & Merisuo-Storm 2009, 130-131.) Kyselytutkimuslomakkeen viimeisenä tehtävänä oppilailla on mahdollisuus kertoa vapaasti, kuinka he vaikuttaisivat valinnaisen käsityön järjestämiseen tai miten he sen henkilökohtaisesti järjestäisivät ja miksi. Tutkielman laadullisen aineiston on tarkoitus olla tukemassa määrällisen aineiston tutkimustuloksia.

Tutkielman toisessa kyselylomakkeessa oppilaille tarjottavat valinnaisen käsityön sisällöt on listattu satunnaiseen järjestykseen, jotta oppilaiden olisi todella luettava vaihtoehdot, eikä esimerkiksi itselle tuttujien tai omalle sukupuolelle tyypillisten vastausvaihtoehtojen ja kokonaisuuksien valinta olisi liian helppoa. Tutkielman kyselylomake, jossa oppilaat saavat valita useita vaihtoehtoja on epätarkka, mutta sen vastausten perusteella pyritään mittaamaan lähinnä yleisimpiä eli suosituimpia vaihtoehtoja ja tehdä niistä päätelmiä vastaajien mielenkiinnosta ja sosiaalistumisesta johtuvista tekijöistä (Vehkalahti 2008, 28-29). Käsityön sisältövalintoja käsittelevän kyselylomakkeen tehtävänä on myös tuoda tarkempaa tietoa oppilaiden kiinnostuksen kohteista valinnaisen käsityön järjestämistapojen lisäksi, joita esimerkiksi käsityön opettajien on mahdollista hyödyntää valinnaisen käsityön suunnittelussaan. Tutkielman molemmat kyselylomakkeet löytyvät liitteinä tutkielman lopusta.

9.5 Tutkimusotanta

Tutkimusotannan avulla pyritään tekemään yleistyksiä suuremmasta perusjoukosta eli peruskoulun yläkouluikäisistä oppilaista (Vehkalahti 2008, 43; Soininen & Merisuo-Storm 2009, 117-118). Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tarkoituksena on ymmärtää tutkimuskohdetta melko pienen aineiston avulla, joka valikoitui harkinnan varaisen otannan avulla, eli tutkielmaan poimittiin sellaiset tapaukset, joiden oletettiin edustavan tutkielman tarpeita. (Hirsjärvi ym. 2007, 176; Soininen & Merisuo-Storm 2009, 120-122.) Kvalitatiivisen tutkimuksen tavoin tutkielman aineistoa alettiin kerätä päättämättä sen määrää etukäteen. Aineiston kerääminen lopetettiin, kun tutkielman vaatima saturaatio täyttyi, eli vastaukset alkoivat toistaa itseään ja niistä voitiin vetää johtopäätöksiä yläkouluikäisten oppilaiden valinnaisen käsityön valintoja ohjaavista tekijöistä. (Hirsjärvi ym. 2007, 177.)

Tämän tutkielman otokseksi valikoituivat kahden yläkoulun ryhmät seitsemäs- ja yhdeksäsluokkalaisia oppilaita. Kahden koulun valikoiduista ryhmistä muodostui yhteensä riittävä 90 oppilaan otos, jolloin alun perin suunniteltua, kolmatta koulua ei tarvittu kyselyn suorittamiseen. Tutkielmaan oli mahdollista valita toisistaan poikkeavat koulut ja oppilasryhmät, sillä molemmat koulut olivat tutkielman tekijälle entuudestaan tuttuja. Tutkittavien oppilasryhmien erilaisuuden avulla oppilaiden kyselylomakkeiden vastauksista oli helpompi vetää johtopäätöksiä oppilaiden valintojen vaikuttimista, ottaen huomioon esimerkiksi tutkielman tekijälle tuttujen opettajien opetustyylien, koulujen tuntijakojen sekä opetusjärjestelyiden mahdollisia vaikutuksia oppilaiden valintoja ohjaaviin tekijöihin.

Tunnistettavuuden estäminen on yksi ihmistieteiden tutkimuseettinen normi, jota noudatetaan myös tässä tutkielmassa. Tutkittavien koulujen anonymiteetin säilyttämiseksi kouluja kutsutaan **kouluksi 1** ja **kouluksi 2**. Tutkimustulosten analysointiin vaikuttavat koulukohtaiset taustatiedot avataan, mutta se tehdään tutkittavien koulujen anonymiteetti huomioiden. Kyselylomakkeessa tutkittavien oppilaiden anonymiteetti säilyy, sillä oppilaat täyttävät tutkimuslomakkeissa itseään koskien vain tietonsa omasta koulustaan, luokka-asteestaan ja sukupuolestaan. (Kuula 2006, 200.)

Koulusta 1 kyselyyn vastasi kaksi kokonaista luokkaa, 19 oppilaan kädentaitoihin painottunut seitsemäsluokka, joista 17 oli tyttöjä ja kaksi poikia, sekä 17 oppilaan käden taitoihin painottunut yhdeksäsluokka, jossa oli 14 tyttöä ja 3 poikaa. Yhteensä **koulun 1** kyselyyn vastanneilla kädentaitoihin painottuneilla luokilla oli 36 oppilasta. **Koulun 1** tutkittavien edustamalle kädentaitoihin painottuneelle luokalle haetaan soveltuvuuskokeen kautta kuudennen luokan keväällä ja luokalle päässeet oppilaat painottuvat käsitöihin koko yläkoulun ajan. Seitsemännellä luokalla käden taitoihin painottuneella luokalla opiskellaan kolme vuosiviikkotuntia käsityötä, jonka opetus on usein jaettu tekniseen työhön ja tekstiilityöhön kädentaitojen perusteiden haltuun ottamiseksi. Viime vuosina erityisesti seitsemännen luokan kädentaitopainotteiset oppilaat ovat myös suunnitelleet ja toteuttaneet monimateriaalisen teknistä työtä ja tekstiilityötä yhdistävän projektin, kuten valaisimen tai lehtitelineen.

Kahdeksannella ja yhdeksännellä luokalla **koulun 1** käsityöpainotteisten oppilaiden painotus muuttuu luovuutta ja muotoilua painottavaksi valinnaisaineeksi, jota oppilailla on kaksi tuntia viikossa. Kahdeksannella ja yhdeksännellä luokalla painotetaan erityisesti muotoilukasvatusta, ongelmanratkaisua ja suunnittelun taitoja, ja oppilailla on käytössään sekä teknisen työn, että tekstiilityön tilat, materiaalit, tekniikat ja opettajien osaaminen. Erityisesti ylemmillä luokilla oppilailla on mahdollisuus eriyttää osaamistaan vahvasti oman mielenkiintonsa mukaisesti käsityö-oppiaineen sisällä. Varsinaista valintaa teknisen työn ja tekstiilityön välillä käden taitoihin painottuneet oppilaat eivät siis tee, mutta oppilaita kannustetaan eriyttämään tekemistään oman mielenkiintonsa mukaisesti hyvin vapaasti käsityöoppiaineen sisällä. **Koulun 1** tekniseen työhön painottunut opettaja ja tekstiilityöhön painottunut opettaja ovat toimineet useita vuosia aktiivisessa yhteistyössä painotusluokkien toimintaa, opetettavia sisältöjä ja käsityöllisiä projekteja suunnitellen. Koulun kaksi erillistä käsityön luokkaa sijaitsevat melko lähellä toisiaan, mikä mahdollistaa tarvittaessa helpon siirtymän luokkien välillä.

Koulussa 2 kyselyyn vastasi kaksi seitsemännen luokan pakollisen käsityön ryhmää, joista toinen opiskeli kysely-hetkellä teknistä työtä ja toinen tekstiilityötä. Kyselyyn vastanneissa seitsemänsien luokkien käsityön ryhmissä oli yhteensä 26 oppilasta, joista 16 oli tyttöjä ja 10 poikia. Käsityötä opiskellaan

koulussa 2 seitsemännellä luokalla kolme vuosiviikkotuntia, yksi lukukausi teknistä työtä ja yksi lukukausi tekstiilityötä. Pakollista käsityötä opiskelevien seitsemänsien luokkien ryhmien kyselyyn vastanneiden oppilaiden motivaatio oppiainetta kohtaan edustaa näin ollen enemmän keskivertoisen luokan oppilaita, jossa osa oppilaista on oppiaineesta enemmän ja osa vähemmän kiinnostunut.

Samana koulun tutkielmaan osallistuneet yhdeksän luokan olivat teknisen työn tai tekstiilityön valinnaisaineekseen valinneita oppilaita. Yhteensä teknisen työn ja tekstiilityön valinnaisaineryhmissä opiskeli 28 oppilasta, joista 18 oli tyttöjä ja 10 poikia. **Koulussa 2** oppilailla on mahdollisuus valita yhden tai kahden vuosiviikkotunnin valinnainen tekninen työ tai tekstiilityö kahdeksanneksi ja yhdeksänneksi luokaksi. Tutkielman tekijän **koululla 2** tekemien havaintojen perusteella koulun opetustavat käsityön tunneilla edustavat enemmän tutkielman tekohetkellä vallalla olevaa käsityön toteutus- ja opetustapaa, jossa seitsemänsien luokkien valmiiksi määritellyistä töistä siirrytään kohti valinnaisen teknisen työn tai tekstiilityön asteittain vapautuvia tehtävänantoja kohti yhdeksän luokan vapaammin valittavia tehtäviä. **Koulun 2** käsityönopettajat eivät ole olleet ennen uusien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutoksia järjestäneet opetusta juurikaan yhteistyössä, joten myös tässä mielessä **koulu 2** edustaa käsityön ja valinnaisen käsityön järjestelyjen ja opetuksen tavoiltaan paremmin keskivertoa yläkoulua, kuin **koulun 1** kädentaitoihin laajasti painottuneet ja monimateriaalisesti työskentelemään tottuneet luokat.

9.6 Tutkimusaineiston keruu

Tutkittavia kouluja havainnoitiin moniaistisesti tutkielman tekijän omien kokemusten kautta jo ennen kyselyn suorittamista. Aiempien kouluilla käyntien ja opettajien sijaisuuksien kautta oli mahdollista havainnoida koulujen opetusjärjestelyjä jo ennalta, saaden näin taustatietoa kyselylomakkeiden laatimista varten. Osallistuvan havainnoin avulla kerättyä tietoa kytkeytyi samalla paremmin kontekstiinsa. (Grönfors 2010, 154-157). Kvalitatiivisessa tutkielmassa aineistonkeruu ja käsittely kietoutuivat yhteen, kun ennakkotiedot

tutkielman otoksesta, tutkielman teoreettisen taustan koonti ja tutkielman kyselyn suorittaminen osin lomittuivat (Hakala 2010, 18-19; Kiviniemi 2010, 70).

Tutkielman kyselyn aineisto kerättiin samanaikaisesti luokka tai oppilasryhmä kerrallaan, tutkielman tekijän ollessa paikalla. Aineiston keruun etuna oli sataprosenttinen osallistuminen jokaisesta tutkittavasta ryhmästä, pienet kustannukset, sekä tarkentavien kysymysten esittämisen mahdollisuus. (Valli 2010a, 108-109). Varsinaiset kyselyt tehtiin maaliskuussa 2017. Molemmilla kouluilla kyselyt tehtiin kokonaisille luokille tai ryhmille. Koska osa tutkielman kyselylomakkeissa käsiteltävistä asioista, kuten valinnaisen käsityön järjestämisen mallit olivat oppilaille uusia, käytiin tutkittavat aiheet esittelemässä molempien koulujen tutkittaville oppilasryhmille dia-esityksen tukemana sanallisesti, minkä jälkeen kyselylomaketutkimus toteutettiin tutkielman tekijän ollessa yhä paikalla. Tutkielmaan osallistuminen esiteltiin oppilaille osana oppituntia eikä vastaamisen vapaaehtoisuutta tuotu kyselyn aikana oppilaille erikseen esille, mikä vaikuttaa osaltaan tutkielman eettisyyteen ja luotettavuuteen. Tutkielman tekijän havaintojen perusteella oppilaat suhtautuivat tutkielmaan ja sen kyselyyn kuitenkin kiinnostuneesti, ja halu vaikuttaa ja kertoa oma mielipiteensä tuntui motivoivan oppilaita. Ketään ei tutkielman tekoon tarvinnut kärkeä eikä niin olisi tutkimuseettisistä syistä toimittukaan.

Valinnaisen käsityön järjestämisen mallien avulla tutkielmassa haluttiin tarjota tutkittaville oppilaille konkreettisia valinnaisen käsityön toteuttamisen tapoja, sekä samalla avartaa oppilaiden käsityksiä valinnaisesta käsityöstä jäsentyneempien ja tutkielmalle hyödyllisempien vastausten saamiseksi. Konkreettisten vaihtoehtojen avulla pyrittiin saamaan yläkouluikäisiltä oppilailta myös mahdollisimman konkreettisia mielipiteitä ja huomioita valinnaisen käsityön järjestämiseen kohdistuvista toiveista ja muutosehdotuksista. Tutkittavat aihealueet esiteltiin tilanteessa oppilaille hyvin samankaltaisesti, kuin valinnaisen käsityön järjestämisen mallit sekä valinnaisen käsityön sisällöt aiemmin lukijalle tekstissä esiteltiin. Aihealueiden suullisen ja kuvallisen esittelyn jälkeen oppilaat täyttivät tutkielman kyselylomakkeet ja palauttivat ne tutkielman tekijälle.

9.7 Analysointimenetelmät

Perusteellisin tapa tutustua aineistoon on tallentaa koko aineisto itse (Vehkalahti 2008, 51). Tutkimusaineiston analysointi aloitettiin litteroimalla paperiset lomakkeet käsin sähköiseen muotoon. Litteroinnilla tarkoitetaan laadullisen aineiston puhtaaksi kirjoittamista sanasta sanaan (Hirsjärvi ym. 2007, 117). Tutkielman rajattua otantaa analysoidessa ajatuksena oli tutkia näitä yksittäisiä luokkia ja ryhmiä riittävän tarkasti, jotta saataisiin näkyviin, mikä ilmiössä on merkittävää myös yleisemmällä tasolla (Hirsjärvi ym. 2007, 177). Kahden koulun seitsemäs ja yhdeksäsluokkalaisten kyselylomaketutkimuksen vastauksista pyrittiin tekemään yleistyksiä yläkouluikäisten oppilaiden valinnaisen käsityön valintoja ohjaavista tekijöistä, sekä valinnaisen käsityön sisältöjen mielenkiinnon kohteista. Tutkimusaineistoa analysoidaan teorialähtöisen sisällön analyysin avulla, jossa tutkielman teoreettinen tausta ohjaa tutkimustulosten tiivistämistä ja tulkintaa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93, 97, 113).

Tutkielman analyysivaiheessa määrällisen aineiston lukua 3 edustavat vastaukset poistettiin tutkimusharhan välttämiseksi, sillä vastausvaihtoehto ”en osaa sanoa” on tutkimuksessa arveluttava ja tarkoittaa, että vastaaja ei ole joko ymmärtänyt kysymystä, tai ei halua vastata siihen. (Vehkalahti 2008, 36.) Tutkielman kyselylomakkeiden strukturoitujen kysymysten muita arvoja edustava aineisto purettiin analysointia varten Excel-ohjelmalla taulukoiksi eli matriiseiksi. Matriiseihin tiivistettiin määrällinen tieto, jotka tiivistettiin edelleen tunnusluvuiksi. Tämän tutkielman tieto tiivistettiin keskilukuja edustaviksi keskiarvoiksi tutkittavissa osa-alueissa. (Metsämuuronen 2005, 316-319.) Keskilukuja edustavan keskiarvon avulla pyritään ilmaisemaan aineiston informaatio yhdellä luvulla (Metsämuuronen 2005, 325; Vehkalahti 2008, 54). Tutkielman tutkimustulokset esitetään graafisten kuvioiden avulla, tutkimustiedon tiivistämiseksi lukijalle nopeasti ja helposti avautuvaan muotoon (Valli 2010b, 225-226). Kyselylomakkeiden määrällisen aineiston perusteella kootut tutkimusmatriisit löytyvät liitteinä tutkielman lopusta.

Tutkielman kyselylomakkeiden avoimet vastaukset analysoidaan tässä tutkielmassa laadullisin menetelmin teemoittelun avulla (Valli 2010a, 126). Teemoittamisessa pyritään pelkistämällä etsimään aineiston olennaisimmat

asiat ja tekemään niistä kokonaisvaltaisia johtopäätöksiä aiheesta. Tämän tutkielman teoriasidonnaisessa teemoittelussa pyritään löytämään yhteyksiä teoreettisesta taustasta ja tutkielmassa esiin nousseen tiedon väliltä. (Kiviniemi 2010, 80; Moilanen & Rähä 2010, 55.) Laadullisesta aineistosta esiin nousseet teemat käsitellään tutkimustuloksia käsittelevässä kappaleessa määrällistä aineistoa täydentäen.

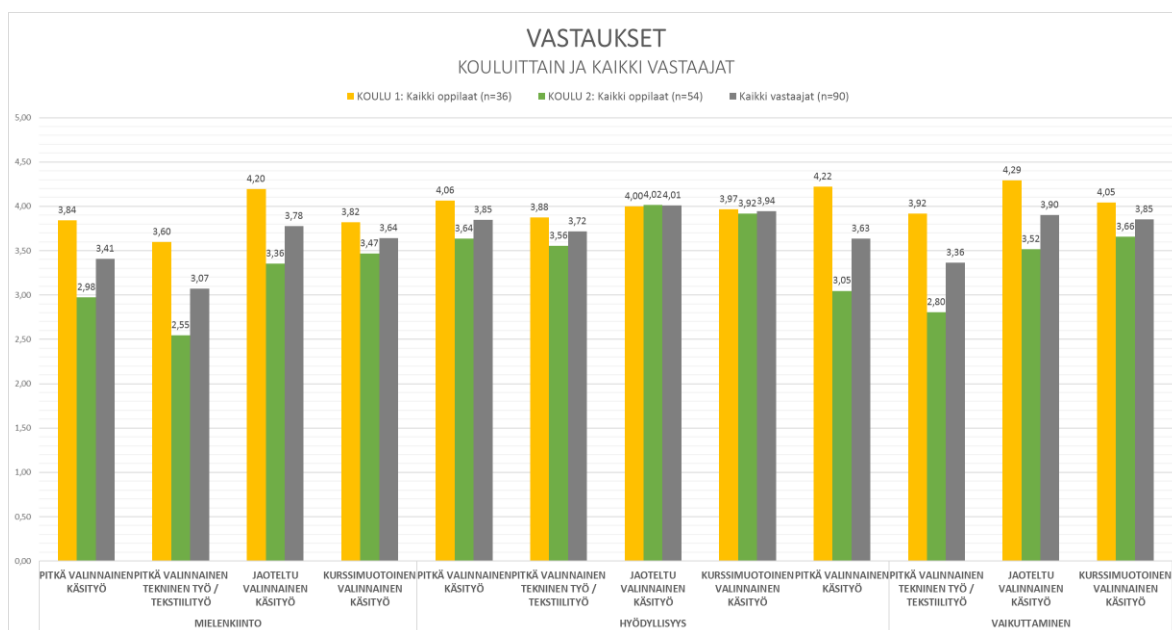
10. TUTKIMUSTULOKSET

10.1 Valinnaisen käsityön järjestäminen

Oppilaiden valinnaisen käsityön järjestämisen malleja koskevien väitteiden määrällinen tieto yksinkertaistettiin graafisiksi kuvioiksi oppilaiden mielenkiinnon kohteiden, vaikuttamisen mahdollisuuksien sekä hyödyllisyyden kokemusten kategorioissa. Oppilaiden vastausten keskiarvoja kuvaavat pylväskaaviot toteutettiin Microsoft Excel-taulukkolaskenta ohjelmalla ja koodattiin tulkinnan helpottamiseksi väreillä, joissa keltaisen sävyillä kuvataan yleisesti kädentaitoihin painottunutta **koulua 1** ja sen luokkia. Vihreän sävyillä kuvataan **koulua 2** ja sen oppilasryhmiä. Harmaalla kuvataan kaikkia oppilaita yhdessä. Puhtaasti tulkinnan helpottamiseksi tyttöjä kuvataan punaisen sävyillä ja poikia sinisen sävyillä. Jokaisessa kaaviossa kuvatut ryhmät on nimetty ja ryhmien koko mainittu. Kunkin ryhmän keskiarvot ovat luettavissa pylväskaavioista kahden desimaalin tarkkuudella.

Valinnaisen käsityön järjestämistä koskeva laadullinen tieto analysoitiin teemoittelemalla. Teemoittelun perusteella tiivistetyt tulokset käsitellään oppilaan mielenkiintoa, vaikuttamisen mahdollisuutta ja hyödyllisyyden kokemusta mittaavien tutkimustulosten ohessa. Teoreettisen taustan perusteella olennaisesti, mutta tiedostamatta oppilaiden valintoihin vaikuttavia sosiaalistumisen vaikutuksia pyritään päättämään kaikissa kategorioissa koulujen, luokka-asteiden sekä sukupuolten välisiä eroja tarkastelemalla. Valinnaisen käsityön järjestämistä käsittelevän tutkimuslomakkeen määrällistä ja laadullista aineistoa yhdistämällä pyritään vetämään johtopäätöksiä yläkouluikäisen oppilaan valinnaisen käsityön valintoja ohjaavista tekijöistä.

Taulukko 3 Tutkittavien vastausten keskiarvot valinnaisen käsityön järjestämisen malleista kaikissa kategorioissa

Valinnaisen käsityön järjestämistä käsittelevän kyselylomakkeen väitteisiin saatiin vastaukset kaikilta kyselyyn vastanneilta 90 oppilaalta. Yleisesti kyselyyn vastanneet oppilaat suhtautuivat valinnaisen käsityön malleista esitettyihin väittämiin melko positiivisesti, useimpien vastausten sijoituessa keskiarvojen kolmen ja neljän välille ja alimmatkin keskiarvot sijoittuivat keskiarvosta 2,50 ylöspäin. Varsinkin kädentaitoihin painottuneet seitsemäs- ja yhdeksäsluokkalaiset oppilaat **koulusta 1** tuntuivat innostuvan tai ainakin kiinnostuvan käytännössä jokaisesta kyselylomakkeen valinnaisen käsityön järjestämisen mallista, keskiarvojen vaihdellessa 3,50 ja 4,30 välillä. **Koulun 1** oppilaat vastasivat myös avoimiin kysymyksiin aktiivisesti ja kahta koulun oppilasta lukuun ottamatta kaikki vastasivat avoimiin kysymyksiin. Koulun 1 oppilaat ja erityisesti kädentaitoihin painottuneet yhdeksäsluokkalaiset tuntuivat sisäistäneen heille esitellyt valinnaisen käsityön mallit ja tällä oppilasryhmällä oli myös eniten kommentoitavaa valinnaisen käsityön järjestelyihin liittyen. **Koulussa 2** esitelyihin valinnaisen käsityön malleihin suhtauduttiin **koulua 1** neutraalimmin, vastausten keskiarvojen ollessa useimmissa malleissa ja kategorioissa verrokkikoulua alemmat. Myös kyselylomakkeen avoimiin kysymyksiin vastattiin **koulussa 2** huomattavasti vähemmän, ryhmästä riippuen noin puolet tai alle puolet oppilasryhmistä vastasi avoimiin kysymyksiin.

Koulujen eroja tutkielman tuloksissa selittää niiden opettajien, opetustyylien ja ryhmien erilaisuus. **Koulun 1** käsityöpainotteisille luokille valikoituu vahvasti käsityöstä kiinnostuneita ja motivoituneita oppilaita, jotka saavat myös tukea saman henkisestä ryhmästä ympärillään. Myös käsityöpainotteisilla luokilla vallitsevan, keskivertaista vapaampana nähdyn monimateriaalisen ja kokonaisen käsityön prosessia painottavan työskentelytavan voisi päätellä vaikuttavan motivoivasti **koulun 1** kyselyyn vastanneisiin oppilaisiin. **Koulun 2** seitsemäsluokkalaiset edustavat pakollisen käsityön oppilasryhmiä, joissa kiinnostus oppiaineita kohtaan vaihtelee suuresti yksilöittäin. **Koulun 2** yhdeksännen luokan valinnaisen teknisen työn tai tekstiilityön ryhmät puolestaan edustavat käsityön osa-alueiden erilliseen olemukseen ja kahtiajakoon tottuneita oppilaita. Kahden erilaisen koulun erojen tulkintaa heikensi hieman tutkielman kyselyyn vastanneiden oppilasmäärien erot kouluittain. **Koululta 1** kyselyyn vastasi yhteensä 36 oppilasta ja koululta 2 54 oppilasta.

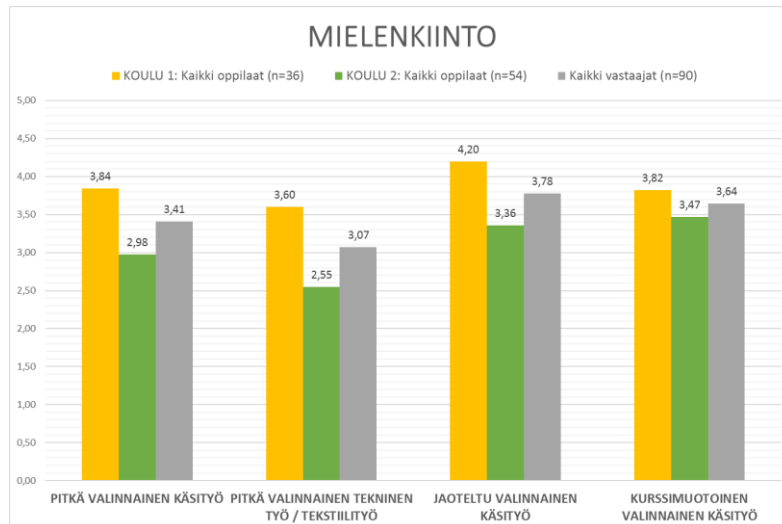
Tyttöjen ja poikien mielenkiinnon jakautumisen tulkintaa puolestaan heikensi otannan sukupuolijakauman vinous. Kyselyyn vastanneita tyttöjä oli yhteensä 65 ja poikia 25. **Koulusta 1** kyselyyn vastasi 31 tyttöä ja 5 poikaa. Koulusta 2 kyselyyn vastasi 34 tyttöä ja 20 poikaa. Pojat myös vastasivat huomattavasti tyttöjä vähemmän avoimiin kysymyksiin, joka kavensi entisestään pojilta saatujen tutkimustulosten kattavuutta. Tutkimustulos tulee siis edustamaan enemmän tyttöpainotteista näkökulmaa valinnaisen käsityön mielenkiinnon kohteista, vaikuttamisen mahdollisuuksien tarpeista sekä hyötynäkökulmista. Poikien näkökulmaa pyritään kuitenkin erittelemään ja päättelämään mahdollisimman kattavasti, sillä jokainen kyselyn osa-alue analysoidaan myös sukupuolten eroja tutkien.

10.2 Valinnaisen käsityön järjestämisen mallien kiinnostavuus

Valinnaisen käsityön järjestämisen malleista oppilaita kiinnosti keskimäärin eniten jaoteltu valinnainen käsityö, jonka kaikkien kyselyyn vastanneiden 90 oppilaan keskiarvo oli 3,78. Toiseksi suosituin malli kaikkien oppilaiden kesken oli kurssimuotoinen valinnainen käsityö (3,64) ja kolmanneksi suosituin pitkä valinnainen käsityö (3,41). Pitkä valinnainen tekninen työ tai tekstiilityö kiinnosti

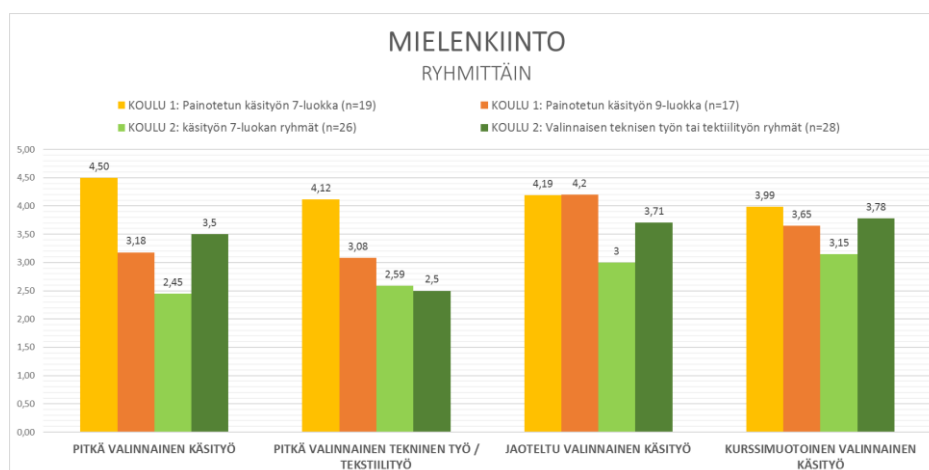
oppilaita keskimäärin vähiten (3,07). Koulujen, ryhmien, luokka-asteiden ja sukupuolten välillä oli kuitenkin huomattavia eroja kiinnostuksen määrässä.

Taulukko 4 Oppilaiden vastausten keskiarvot valinnaisen käsityön mallien kiinnostavuudesta

Koulun 1 valinnaisen käsityön luokkia kaikki valinnaisen käsityön järjestämisen vaihtoehdot kiinnostivat keskimäärin enemmän kuin **koulun 2** seitsemäsluokkalaisia ja valinnaisen käsityön yhdeksäsluokkalaisia. **Koulun 1** kädentaidon painotteisten ryhmien suosituin valinnaisen käsityön malli oli jaoteltu valinnainen käsityö (4,20) ja **koulun 2** kurssimuotoinen valinnainen käsityö (3,47). **Koulun 1** toiseksi suosituin vaihtoehto oli pitkä valinnainen käsityö (3,84) ja **koulun 2** jaoteltu valinnainen käsityö (3,36). **Koulun 1** käsityöpainotteisia oppilaita kiinnostivat eniten siis lyhyt- ja pitkäjänteistä työskentelyä yhdistävä jaoteltu valinnainen käsityö, sekä lähinnä **koululla 1** käytössä olevaa yhteisen ja monimateriaalisen käsityön opetusta oleva pitkä valinnainen käsityö. **Koululla 2** eniten kiinnostivat muita malleja selvemmin oppilaan valinnan vapautta korostavat kurssimuotoisen- ja jaotellun valinnaisen käsityön mallit. Kolmannelle sijalle kiinnostuvuuden määrässä sijoittui **koulussa 1** kurssimuotoinen valinnainen käsityö (3,82) pienellä erolla edelliseen pitkään valinnaiseen käsityöhön ja neljännelle sijalle jäi pitkä valinnainen tekninen työ tai tekstiilityö (3,60). **Koulun 2** kolmanneksi ja neljänneksi tulleet vaihtoehdot pitkä valinnainen käsityö (2,98) ja pitkä tekninen työ tai tekstiilityö (2,55) putosivat molemmat alle keskiarvon 3 eli niitä pidettiin vähiten mielenkiintoisina.

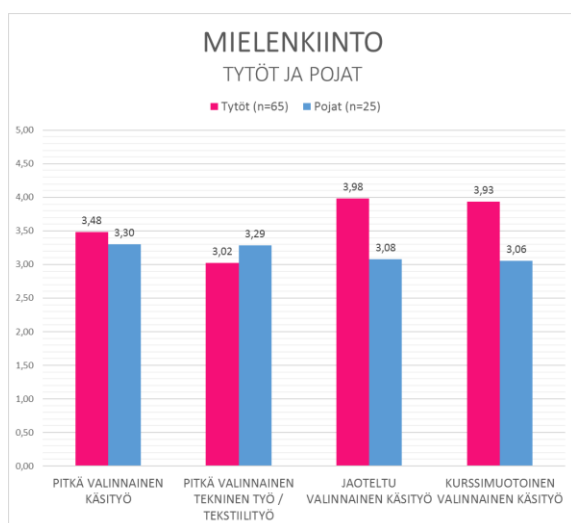
Taulukko 5 Oppilasryhmien vastausten keskiarvot valinnaisen käsityön mallien kiinnostavuudesta

Ikäryhmien mielenkiinnon kohteissa oli kouluittain eroja. **Koulussa 1** seitsemäsluokkalaisia näyttivät kiinnostavan runsaasti jokainen valinnaisen käsityön järjestämisen malli keskiarvojen sijoituessa neljän ja 4,5 välille. Jaoteltu valinnainen käsityö sen kiinnosti molempia koulun luokka-asteita paljon ja lähes saman verran (7lk: 4,19. 9lk: 4,20). Myös kurssimuotoinen käsityö kiinnosti melko paljon sekä seitsemäsluokkalaisia (3,99), että yhdeksäsluokkalaisia (3,65) **koulussa 1**. Koulun luokka-asteiden mielenkiinnon kohteet jakautuvat enemmän pitkän valinnaisen käsityön (7lk: 4,50. 9lk: 3,18) ja pitkän valinnaisen teknisen ja tekstiilityön (7lk: 4,12. 9lk. 3,08) kohdalla, molempien mallien kiinnostaessa seitsemäsluokkalaisia huomattavasti yhdeksäsluokkalaisia enemmän.

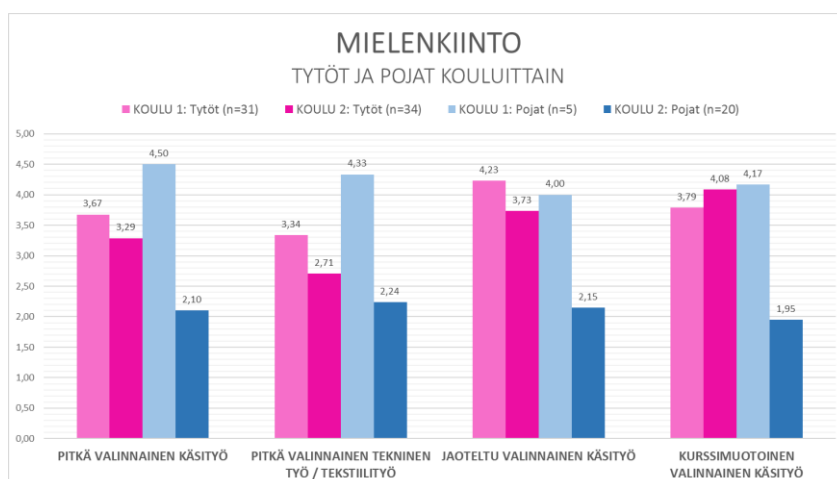
Koulussa 2 seitsemäsluokkalaisten sijaan yhdeksäsluokkalaisten tuntuivat olevan kiinnostuneempia useimmista valinnaisen käsityön malleista. Kurssimuotoinen valinnainen käsityö (7lk: 3,78. 9lk: 3,15), jaoteltu valinnainen käsityö (7lk: 3,71. 9lk: 3,00) sekä pitkä valinnainen käsityö (7lk: 3,50. 9lk: 2,45) jakoivat eniten vuosiluokkien mielipiteitä. Pitkä valinnainen tekninen työ tai tekstiilityö sen sijaan kiinnosti molempia luokka-asteita lähes yhtä vähän **koulussa 2** (7lk: 2,59. 9lk: 2,50).

Taulukko 6 Tyttöjen ja poikien vastausten keskiarvot valinnaisen käsityön mallien kiinnostavuudesta

Kaikkien kyselyyn vastanneiden tyttöjen vastausten keskiarvojen perusteella lähes yhtä suosittuja vaihtoehtoja olivat jaoteltu valinnainen käsityö (3,98) ja kurssimuotoinen valinnainen käsityö (3,93). Kolmanneksi suosituin vaihtoehto tyttöjen keskuudessa oli pitkä valinnainen käsityö (3,48) ja vähiten kiinnostava pitkä valinnainen tekninen työ tai tekstiilityö (3,02). Poikia kiinnosti pitkä valinnainen tekninen- tai tekstiilityö (3,29) käytännössä saman verran kuin eniten kiinnostanut pitkä valinnainen käsityö (3,48). Suurta eroa ei vastauksissa ollut myöskään kolmanneksi tulleeseen jaoteltuun valinnaiseen käsityöhön (3,08) eikä neljänneksi tulleeseen kurssimuotoiseen valinnaiseen käsityöhön (3,06). Poikien keskiarvot jakautuivat keskimäärin tasaisemmin ja pienemmille arvoille, eli tarjotut valinnaisen käsityön mallit tuntuivat kiinnostavan poikia keskimäärin vähemmän kuin tyttöjä, eikä yksikään malli noussut selvästi yli muiden. Pitkä valinnainen tekninen työ tai tekstiilityö saivat pojilta kuitenkin paremman keskiarvon kuin tytöiltä, jotka arvioivat mallin selvästi vähiten kiinnostavaksi. Tutkielman laadullinen aineisto ei tuonut sukupuolten eroista juurikaan lisätietoa, sillä pojat vastasivat niihin huomattavasti tyttöjä vähemmän. Poikien avoimet vastaukset pysyivät myös yleisellä tasolla ja mallien kiinnostavuutta kommentoitiin lähinnä toteavaan sävyyn.

Taulukko 7 Tyttöjen ja poikien vastausten keskiarvot kouluittain valinnaisen käsityön mallien kiinnostavuudesta

Koulujen sisäisiä sukupuolten eroja tutkiessa todetaan, että **koulun 1** pojat ovat erittäin kiinnostuneita kaikista valinnaisen käsityön järjestämisen malleista, pitkän valinnaisen käsityön saadessa arvion 4,50, pitkä valinnainen tekninen työ tai tekstiilityö 4,33, kurssimuotoinen valinnainen käsityö 4,17 ja jaoteltu valinnainen käsityö 4,00. **Koulun 2** pojat eivät sen sijaan näyttäisi innostuvan juuri mistään vaihtoehdosta, mallien keskiarvojen vaihdellessa pitkän valinnaisen teknisen työn tai tekstiilityön 2,24 ja kurssimuotoisen valinnaisen käsityön 1,95 välillä. **Koulun 2** poikien vähäinen kiinnostus malleja kohtaan saa myös tutkimusotoksen poikien vastausten keskiarvot alas.

Koulujen 1 ja 2 tyttöjen mielenkiinnon kohteet jakautuvat tasaisemmin. **Koulun 1** tyttöjä kiinnostavat valinnaisen käsityön mallit **koulun 2** tyttöjä enemmän, lukuun ottamatta kurssimuotoista valinnaista käsityötä. **Koulun 1** tyttöjä eniten kiinnostaa jaoteltu valinnainen käsityö (4,23) ja toiseksi eniten kurssimuotoinen valinnainen käsityö (3,79). **Koulun 2** tyttöjä puolestaan kiinnostaa eniten kurssimuotoinen malli (4,08) ja toiseksi eniten jaoteltu malli (3,73). Molempien ryhmien kohdalla kolmanneksi suosituin vaihtoehto oli pitkä valinnainen käsityö (KOULU 1: 3,67. KOULU 2: 3,29), tekniseen ja tekstiiliin jaetun valinnaisaineen jäädessä vähiten kiinnostavaksi malliksi molempien koulujen tyttöjen keskuudessa (KOULU 1: 3,34. KOULU 2: 2,71).

Laadullisessa aineistossa käsityö oppiainetta kuvailtiin yleisesti kivaksi ja rennoksi vaihteluksi kouluviikkoon. Myös kaikkia valinnaisen käsityön järjestämisen malleja kuvailtiin pääosin kivoiksi ja kiinnostaviksi. Jaoteltua

valinnaista käsityötä kuvailtiin erityisen innostuneesti ja kurssimuotoisesta valinnaisesta käsityöstä oltiin myös paljon kiinnostuneita. Pitkää valinnaista käsityötä ja pitkää teknistä tai tekstiilityötä kuvailtiin jaoteltua- ja kurssimuotoista käsityötä neutraalimmin ja käytännöllisemmältä kannalta. Neutraalimpi suhtautuminen saattaa johtua mallien läheisyydestä koulujen valinnaisen käsityön toteutukseen, sillä **koulun 1** painotusluokkien käsityön järjestely muistuttaa eniten pitkää valinnaista käsityötä ja **koulun 2** pitkää valinnaista teknistä työtä tai tekstiilityötä.

Laadullisen aineiston perusteella **koulujen 1 ja 2** suurimpana erona valinnaisten mallien kiinnostavuudessa näyttäytyi oppilaiden suhtautuminen pitkään valinnaiseen käsityöhön. **Koulun 1** oppilaat kommentoivat pitkää valinnaista käsityötä kivaksi, mukavaksi ja toimivaksi järjestelyksi. Vastauksista oli pääteltävissä oppilaiden rinnastavan pitkän valinnaisen käsityön mallin luontevasti oman koulunsa käsityön opetuksen järjestelyihin, vaikkei asiaa tuotu esiin valinnaisen käsityön malleja esitellessä. **Koulun 2** oppilaat puolestaan kommentoivat, kuinka pitkän valinnaisen käsityön kuulostaa ja olisi mielenkiintoinen ja kiva tapa järjestää käsityön opetus.

Pitkässä valinnaisessa käsityössä useimpia kyselyyn vastaajia kiinnosti avointen vastausten perusteella mallin monipuolisuus käsityöntilojen, tekniikoiden ja materiaalien käytön osalta. Samasta syystä huomattavan moni oppilas kommentoi pitkää valinnaista teknistä työtä ja tekstiilityötä tylsäksi ja yksipuoliseksi vaihtoehdoksi, sillä siinä ei olisi mahdollista hyödyntää käsityön sisältöjä yhtä monipuolisesti kuin pitkässä valinnaisessa käsityössä. Pitkän teknisen työn ja tekstiilityön mallin heikkoutena nähtiin myös mahdollinen kiinnostuksen lopahtaminen opiskeltavaa käsityön osa-aluetta kohtaan kahden vuoden kestoisen pitkän valinnaisuuden aikana. Kyselylomakkeen määrällisen ja laadullisen aineiston perusteella vain pieni osa oppilaista oli kiinnostunut järjestämään valinnaisen käsityön tekniseen työhön ja tekstiilityöhön jakaen. Näin ajattelevia oppilaita oli pienestä määrästä huolimatta yhtä lailla käsityöhön painottuneissa **koulun 1** oppilaissa, kuin käsityön jakautuneisuuteen tottuneemmissa **koulun 2** oppilaissa.

Oppilaita keskimäärin eniten kiinnostanutta jaoteltua valinnaista käsityötä kuvailtiin huomattavasti useammin kiinnostuneilla ja innostuneilla kommentaareilla.

Jaoteltu valinnainen käsityö nähtiin monipuolisena valinnaisen käsityön toteuttamisen tapana, jossa oppilaalla olisi mahdollisuus painottua itseään kiinnostaviin käsityön osa-alueisiin tarvitsematta sitoutua pakollisiin laajempiin käsityön sisältöihin useaksi vuodeksi. Myös kurssimuotoista valinnaista käsityötä kuvailtiin lähes yhtä innostuneesti kuin jaoteltua valinnaista käsityötä. Kurssimuotoisen valinnaisen käsityön etuina nähtiin oman kiinnostuksen mukainen painottuminen, mutta toisaalta lyhyitä kursseja sisältävän mallin monipuolisuutta epäiltiin. Kurssimuotoisen valinnaisen käsityön materiaaleja ja tekniikoita rajaava luonne näyttäisi vähentäneen oppilaiden kiinnostusta mallia kohtaan, verrattuna pitkäjänteisempänä ja laajempaan oppilaille näyttäytyneeseen jaoteltuun valinnaiseen käsityöhön verrattuna.

Tutkielman kyselyyn vastanneista oppilaista pieni osa näyttäytyi tutkimusaineiston perusteella epämotivoituneilta käsityötä kohtaan. Käsitöistä vähän tai jopa oppiainetta vastaan olevia oli luonnollisesti eniten **koulun 2** tavallisia seitsemäsluokkalaisia edustavissa teknisen työn ja tekstiilityön ryhmissä. Muissa ryhmissä heikommin oppiainetta kohtaan motivoituneet vaikuttivat avointen vastausten perusteella menettäneen kiinnostuksensa valinnaisen käsityön aikana. Kyseiset vähän motivoituneet oppilaat arvioivat useimmiten pitkän valinnaisen käsityön, pitkän teknisen työn tai tekstiilityön ja osin myös jaotellun valinnaisen käsityön huonoilla väittämien arvoilla. Näitä vaihtoehtoja ja varsinkin kahta ensimmäistä mallia käsityöhön kielteisesti suhtautuvat oppilaat kuvailivat avoimissa vastauksissa tylsinä tai turhina ehdotuksina. Kuitenkin erityisesti myös nämä vastaajat pisteyttivät kurssimuotoisen valinnaisen käsityön hyvillä arvoilla, sekä kommentoivat avoimissa vastauksissa mallin olevan hyvä tapa järjestää valinnainen käsityö. Jaoteltua valinnaista käsityötä ja varsinkin kurssimuotoista valinnaista käsityötä kuvailtiin kiinnostavaksi erityisesti niiden vähemmän sitovan luonteen vuoksi. Mallit tuntuivat kiinnostavan vähemmän motivoituneilta vaikuttavia oppilaita myös niiden käsityön sisältöjen valikoimisen mahdollisuuden takia.

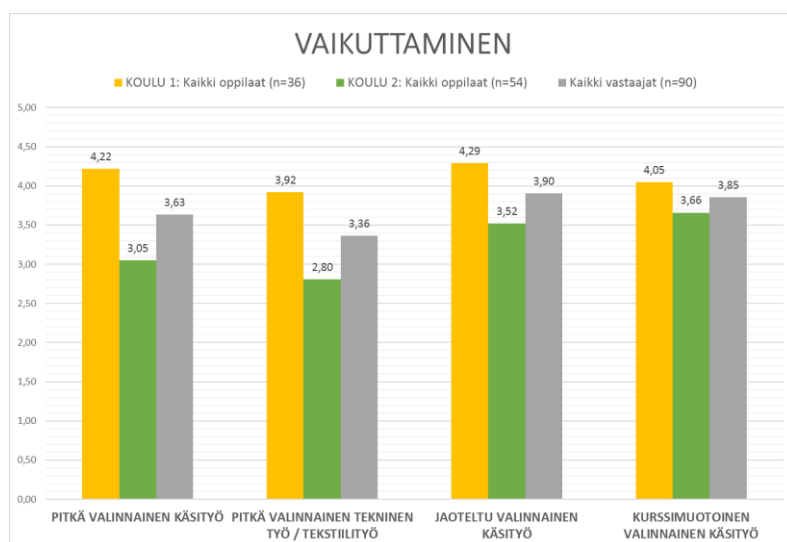
Valinnaisen käsityön mallien esittelyn yhteydessä mainittiin myös valinnaisen käsityön ryhmien kanssa toimimisen kesto ja useissa avoimissa vastauksissa kommentoitiin myös tätä osa-aluetta. Useissa vastauksissa kommentoitiin pitkän valinnaisen käsityön ja pitkän valinnaisen teknisen työn tai tekstiilityön kiinnostavina puolina saman ryhmän kanssa toimiminen kahden vuoden ajan ja

kurssimuotoisen valinnaisen käsityön heikkoutena ryhmän vaihtuvuuden. Toisaalta muutama oppilas näki etuna juuri kurssimuotoisen mallin ryhmien vaihtuvuuden, mainiten sen lisäävän mielenkiintoa ja mahdollistavan uusiin ihmisiin tutustumisen. Pitkäjänteisen ja tiiviimmän työskentelyn mahdollistava jaoteltu valinnainen käsityö sijoittui ryhmän kannalta ajatellen luonnollisesti muiden mallien välimaastoon.

10.3 Vaikuttamisen mahdollisuus valinnaisen käsityön järjestämisen malleissa

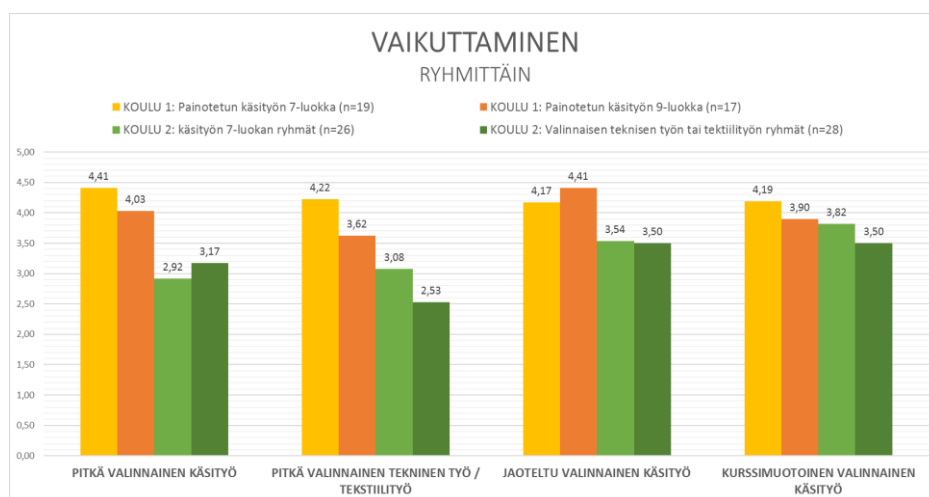
Valinnaisen käsityön järjestämisestä käsittelevän kyselylomakkeen toisessa väittämässä oppilaiden tuli arvioida vaikuttamisen mahdollisuutensa jokaisen valinnaisen käsityön järjestämisen mallin kohdalla. Kaikkien kyselyn täyttäneiden oppilaiden kesken jaoteltu valinnainen käsityö (3,90) nähtiin heti perässä tuleen kurssimuotoisen käsityön (3,85) ohella malleiksi, jotka tarjoavat oppilaille parhaat mahdollisuudet vaikuttaa toteutettaviin käsityön sisältöihin. Pitkä valinnainen käsityö sai kaikilta oppilailta kohtuullisen 3,63 keskiarvon. Kun taas pitkän valinnaisen teknisen tai tekstiilityön nähtiin tarjoavan oppilaille vaihtoehtoista heikoimmat mahdollisuudet vaikuttaa, keskiarvon jäädessä 3,36.

Taulukko 8 Oppilaiden vastausten keskiarvot valinnaisen käsityön mallien vaikuttamisen mahdollisuuksista

Koulujen välillä oli jälleen eroa **koulun 1** oppilaiden arvioidessa vaikuttamisen mahdollisuutensa jokaisessa vaihtoehdossa selkeästi korkeammalle kuin **koulun 2** oppilaat. **Koulun 1** oppilaat näkivät oppilailla olevan parhaiten vaikutusvaltaa jaotellussa valinnaisessa käsityössä (4,29) ja lähes yhtä paljon pitkässä valinnaisessa käsityössä (4,22). Myös kolmanneksi tullut kurssimuotoinen käsityö (4,05) ja valinnainen tekninen- tai tekstiilityö (3,92) saivat hyvät arviot vaikuttamisen mahdollisuuksien osalta. **Koulun 2** oppilaat arvioivat oppilaiden pystyvän parhaiten vaikuttamaan kurssimuotoisessa (3,66) ja jaotellussa valinnaisessa käsityössä (3,52). Pitkässä valinnaisessa käsityössä (3,05) ja pitkässä teknisessä- tai tekstiilityössä (2,80) oman äänen kuuluviin saaminen arveltiin heikommaksi.

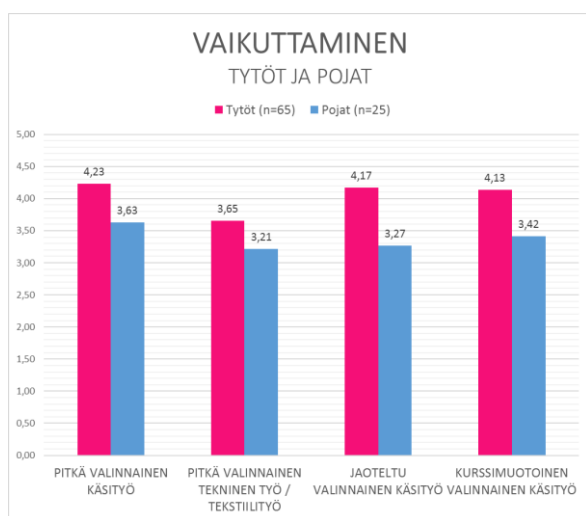
Taulukko 9 Oppilasryhmien vastausten keskiarvot valinnaisen käsityön mallien vaikuttamisen mahdollisuuksista

Ryhmien eroja analysoidessa erityisesti **koulun 1** käsityöpainotteiset seitsemäsluokkalaiset arvioivat vaikuttamisen mahdollisuutensa hyviksi kaikkien vaihtoehtojen saadessa yli neljän keskiarvon. Koulun käsityöpainotteiset yhdeksäsluokkalaiset arvioivat myös vaikuttamisen mahdollisuutensa hyviksi, mutta hieman seitsemäsluokkalaisia matalimmiksi. Seitsemäsluokkalaiset arvelivat saavansa parhaiten vaikuttaa pitkässä valinnaisessa käsityössä (4,41) ja koulun yhdeksäsluokkalaiset arvelivat saavan vaikuttaa saman keskiarvon verran jaotellussa valinnaisessa käsityössä (4,41). Ainostaan pitkä valinnainen tekninen tai tekstiilityö sai koulun 1 yhdeksäsluokkalaisilta oppilailta heikommät arviot (3,62), mutta tässäkin vaihtoehdossa koulun seitsemäsluokkalaiset arvelivat saavansa vaikuttaa hyvin (4,22). **Koulun 2** seitsemäs- ja yhdeksäsluokkalaiset arvioivat kurssimuotoisen valinnaisen ja jaotellun

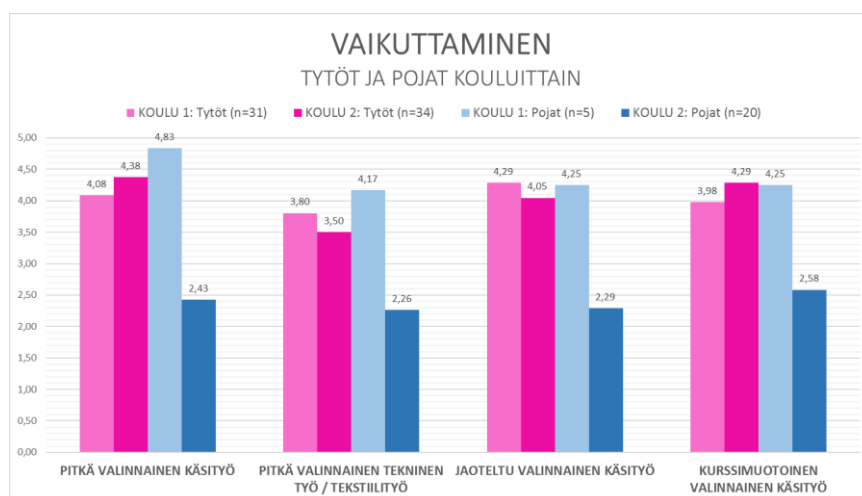
valinnaisen käsityön vaikuttamisen mahdollisuudet tasaisen kohtuullisiksi molempien luokka-asteiden keskiarvojen ollessa 3,50 molemmin puolin. Heikommat arviot saaneet pitkän valinnaisen käsityön ja teknisen- tai tekstiilityön valinnaisten keskiarvot liikkuvat 3,00 molemmin puolin eli näissä vaihtoehdoissa koulun 2 oppilaat näkivät vaikuttamisen mahdollisuutensa melko vaatimattomiksi.

Taulukko 10 Tyttöjen ja poikien vastausten keskiarvot valinnaisen käsityön mallien vaikuttamisen mahdollisuuksista

Tytöt arvioivat vaikuttamisen mahdollisuutensa valinnaisen käsityön järjestämistavoissa huomattavasti poikia korkeammalle keskiarvon ollessa yli neljän kaikissa muissa vaihtoehdoissa lukuun ottamatta pitkää valinnaista teknistä- tai tekstiilityötä jonka keskiarvoksi muodostui 3,65. Pojat arvioivat kaikissa vaihtoehdoissa vaikuttamisen mahdollisuutensa tyttöjä huomattavasti heikommiksi, pitkän valinnaisen käsityön (3,63) ollessa ensimmäisellä sijalla ja muiden vaihtoehtojen pienillä eroilla matalimmillaan pitkän teknisen tai tekstiilityön keskiarvolla 3,21.

Taulukko 11 Tyttöjen ja poikien vastausten keskiarvot kouluittain valinnaisen käsityön mallien vaikuttamisen mahdollisuuksista

Koulujen eroja tarkastellessa poikien vastauksissa on jälleen kouluittain suurta hajontaa, **koulun 1** käsityöpainotteisten poikien arvioissa vaikuttamisen mahdollisuutensa erittäin hyväksi yli neljän keskiarvolla kaikissa vaihtoehdoissa, pitkän valinnaisen käsityön saadessa peräti 4,83 keskiarvon. **Koulun 2** pojat puolestaan arvioivat vaikuttamisen mahdollisuutensa kaikissa valinnaisen käsityön malleissa tasaisen heikoiksi, keskiarvojen vaihdelllessa 2,58 ja 2,26 välillä.

Tyttöjen vastauksissa ei ole kahden koulun välillä yhtä suurta hajontaa kuin pojilla. **Koulun 1** tytöt arvioivat vaikuttamisen mahdollisuutensa tasaisen hyväksi kaikkien vaihtoehtojen saadessa alle tai yli neljän keskiarvon jaotellun valinnaisen käsityön ollessa parhaiten arvioitu (4,29) ja teknisen- tai tekstiilityön heikoin (3,80). **Koulun 2** tytöt arvioivat vaikuttamisen mahdollisuutensa myös kohtuullisen hyväksi valinnaisen käsityön malleissa, ainoastaan pitkän teknisen työn tai tekstiilityön (3,50) saadessa alle neljän keskiarvon.

Valinnaisen käsityön mallien vaikuttamisen mahdollisuuksia **laadullisessa aineistossa** näkyy ennen kaikkea oppilaiden vahva halua päättää itse omista käsityön painotuksistaan, sekä materiaaleihin ja tekniikkoihin painottumisestaan. Valinnaisen käsityön järjestämisen malleja arvioitaessa koulujen ero näkyi selvästi pitkän valinnaisen käsityön oletettuun vaikuttamisen mahdollisuuteen suhtautumisessa. Pitkää valinnaista käsityötä kommentoitiin **koulussa 1** hyvin vapaaksi työskentelytavaksi, jossa oppilas saa vaikuttaa monipuolisesti toteutettaviin töihin. **Koulun 1** oppilaiden avoimissa vastauksissa

näkyi jälleen omakohtaisuus, eli oppilaat kuvailivat mallia oman koulunsa samankaltaisen käsityön opetuksen kokemusten kautta.

Pitkä valinnainen käsityö on mukavan vapaata ja monipuolista. Koulu 1, tyttö 7lk.

Toisin kuin **koulun 1** oppilaat, moni **koulun 2** oppilas tuntui päinvastoin ajattelevan pitkän valinnaisen käsityön oppilaiden vaikuttamisen mahdollisuuksia rajaavana mallina. Siinä missä **koulun 1** oppilaat kertoivat saavansa vaikuttaa opetukseen mielestään hyvin, kertoivat **koulun 2** oppilaat kaipaavansa vapaampaa työskentelyä.

Siinä (pitkä valinnainen käsityö) on tylsää se, että kaikki joutuu tekemään pakolla samat työt, ei oo niin paljon vapauksia. Koulu 2, tyttö 9lk.

Oman valinnan mahdollisuuden lisäksi oppilaat arvostivat autonomian merkitystä yleisesti ja myös muiden oppilaiden omista kiinnostuksen kohteista poikkeavien valintojen mahdollisuus nähtiin tärkeänä. Harva kyselyyn vastannut oppilas tuntui vastausten perusteella olevan pitkän valinnaisen teknisen työn tai tekstiilityön kannalla, mutta suurin osa oppilaista kommentoi avoimissa vastauksissa painottumisen mahdollisuuden olevan hyvä asia, riippumatta omasta kannastaan. Yleisesti kyselyyn vastanneet oppilaat tuntuivat näkevän pitkän valinnaisen teknisen työn tai tekstiilityön oppilaan valinnan vapautta rajoittavana, sillä mallissa rajautui automaattisesti iso osa käsityön aihealueista, materiaaleista ja tekniikoista oman osaamisen kehittämisen ulkopuolelle, mutta painottumisen mahdollisuus nähtiin tärkeänä oppilaan niin halutessa.

Mun mielestä ois parempi jos vois tehdä niinkun sekasin tekstiili- ja teknistä työtä eikä vaan jompaa kumpaa. Mutta niille joita kiinnostaa vaan jompikumpi niin tää on mun mielestä hyvä. Koulu 1, tyttö 7lk.

Avointen vastausten perusteella tutkimuskouluissa oltiin paljolti samaa mieltä oppilaan hyvistä vaikuttamisen mahdollisuuksista jaotellun- ja kurssimuotoisen valinnaisen käsityön malleissa. Erityisesti **koulun 2** oppilaat näkivät valinnaisen käsityön vaihtoehtoisten mallien lisäävän heidän mahdollisuuksiaan vaikuttaa käsityön tuntien sisältöön. Myös **koulun 1** oppilaat ajattelivat vaikuttamisen mahdollisuudet hyviksi sekä jaotellussa, että kurssimuotoisessa valinnaisessa

käsityössä, vaikkakin pienemmällä erolla pitkään valinnaiseen käsityöhön, kuten myös määrälliset keskiarvot paljastavat. Kuten oppilaiden mielenkiintoa käsittelevässä kategoriassa, oppilaat arvostivat jaotellun valinnaisen käsityön tarjoamaa mahdollisuutta valita käsityön sisältöjä laajempina tai tiiviimpinä osaluueina. Osa oppilaista huomioi mallin mahdollistavan sekä syvemmän painottumisen pitkien valintojen kohdalla, että laajemman kiinnostuksen lyhyempien sisältöjen osalta. Yksi oppilas arveli jopa vaikuttamisen mahdollisuuden käsityö oppiaineen sisällä lisäävän valinnaisen käsityön valintaa.

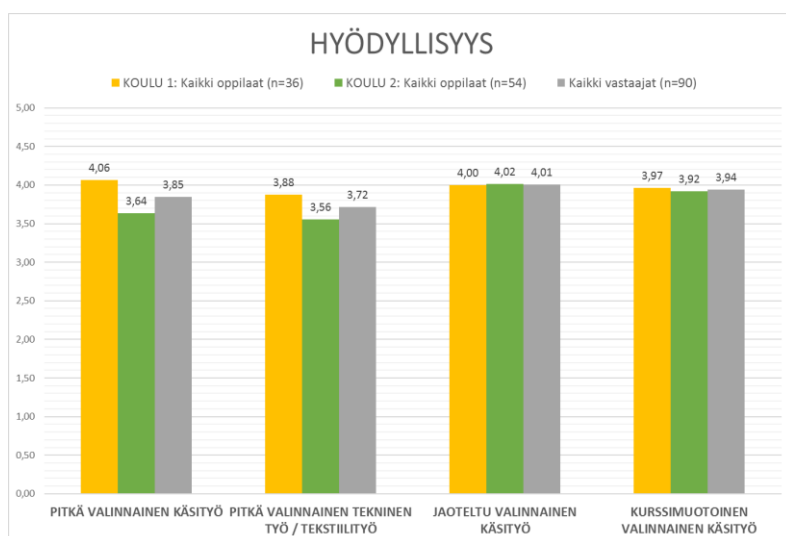
Luultavasti useampi oppilas valitsisi käsityön sillä valinnanvapautta olisi enemmän. Koulu 1, tyttö 9lk.

Toisaalta muutama **koulun 1** oppilaista toivoi jopa hieman oppilaan valinnan vapautta rajaavampia tehtävänantoja käsityöhön. Nämä oppilaat kertoivat haluavansa enemmän valmiita ideoita, joista saisivat vapaasti muokata omanlaisensa työn. Näistä vastauksista on rivien välistä luettavissa muutamien vapaata käsityöllistä työskentelyä edustavan **koulun 1** oppilaiden kaipuuta rajatumpaan valinnan vapauteen. Kuitenkin myös kyseiset oppilaat halusivat vapaasti vaikuttaa myös valmiin idean muokkaamiseen ja toteuttamiseen.

10.4 Kokemus valinnaisen käsityön järjestämisen mallien hyödyllisyydestä

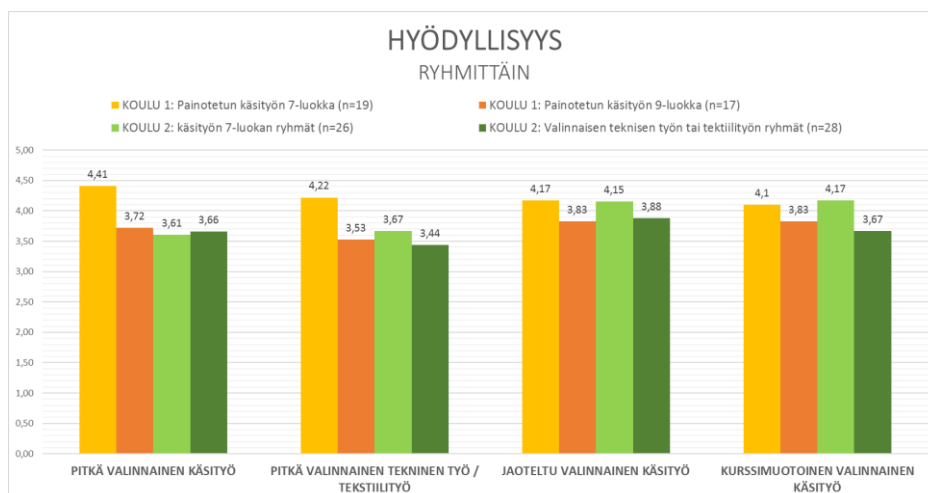
Valinnaisen käsityön mallien hyödyllisyyttä arvioitaessa kaikki valinnaisen käsityön mallit saivat tasaisen korkeita keskiarvoja. Myös molempien koulujen mielikuvat mallien hyödyllisyydestä olivat yhtä tasaisen hyviä.

Taulukko 12 Oppilaiden vastausten keskiarvot valinnaisen käsityön mallien hyödyllisyydestä

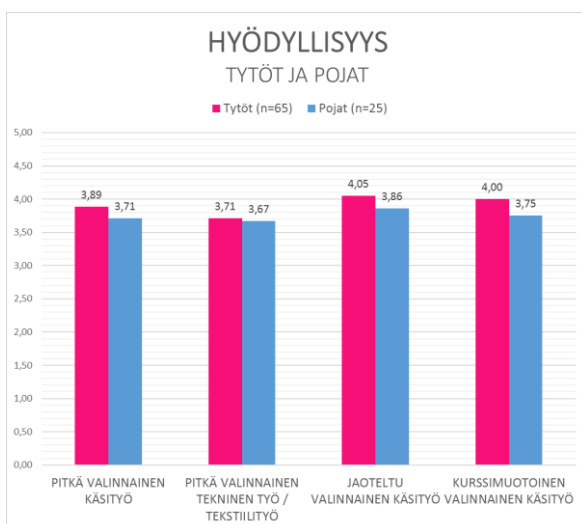
Jaoteltu- ja kurssimuotoinen valinnainen käsityö saivat parhaat arviot niin kaikkien oppilaiden kuin molempien koulujen keskiarvojen osuessa lähelle neljää. Kaikkien oppilaiden kesken kolmanneksi hyödyllisimmäksi arvioitiin pitkä valinnainen käsityö (3,85) ja pienellä erolla valinnainen tekninen työ tai tekstiilityö (3,72). Kolmanneksi ja neljänneksi hyödyllisimmäksi arvioitujen vaihtoehtojen välillä oli kouluittain pientä eroa, **koulun 1** oppilaiden pisteyttäessä pitkän valinnaisen käsityön ja teknisen tai tekstiilityön myös hyvillä arvioilla, **koulun 2** oppilaiden arvioidessa nämä vaihtoehdot lähemmäs 3,60 keskiarvoa. Myös tässä kategoriassa pitkä valinnainen tekninen työ tai tekstiilityö arvioitiin pienimmillä keskiarvoilla.

Taulukko 13 Oppilasryhmien vastausten keskiarvot valinnaisen käsityön mallien hyödyllisyydestä

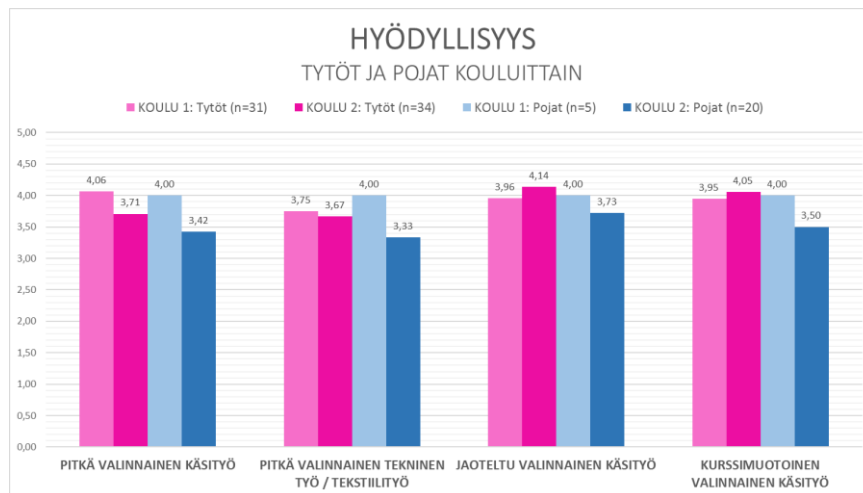
Hyödyllisyyttä arvioitiin suhteellisen tasaisesti myös ryhmien tasolla. Ainoastaan **koulun 1** käsityöpainotteinen seitsemäsluokka arvioi muista ryhmistä poiketen pitkän valinnaisen käsityön (4,41) ja pitkän valinnaisen teknisen tai tekstiilityön (4,22) selkeästi muita ryhmiä hyödyllisemmiksi. **Koulun 1** seitsemäsluokkalaiset arvioivat myös muut vaihtoehdot hyvillä yli neljän keskiarvoilla. **Koulun 2** seitsemäsluokkalaiset ajattelivat jaotellun (4,15) ja kurssimuotoisen valinnaisen käsityön (4,17) yhtä hyödyllisiksi kuin **koulun 1** seitsemäsluokkalaiset. Molempien koulujen yhdeksäsluokkalaiset arvioivat valinnaisen käsityön mallit tasaisesti melko hyödyllisiksi, keskiarvojen vaihdellessa 3,44 ja 3,88 välillä.

Taulukko 14 Tyttöjen ja poikien vastausten keskiarvot valinnaisen käsityön mallien hyödyllisyydestä

Niin ikään tyttöjen ja poikien vastauksissa ei ollut suurta eroa mallien hyödyllisyyttä arvioidessa. Molemmat sukupuolet arvioivat jaotellun- ja kurssimuotoisen valinnaisen käsityön hyödyllisimmiksi, pitkän valinnaisen käsityön ja teknisen ja tekstiilityön tullessa perässä pienillä eroilla. Pojat arvioivat kaikkien vaihtoehtojen hyödyllisyyden hiukan tyttöjä alhaisemmaksi.

Taulukko 15 Tyttöjen ja poikien vastausten keskiarvot kouluittain valinnaisen käsityön mallien hyödyllisyydestä

Koulun 1 käsityöpainotteiset pojat arvioivat sukupuoliryhmistä kaikki vaihtoehdot tasaisella neljän keskiarvolla. **Koulun 2** teknisen tai tekstiilipainotteisen ryhmän pojat arvioivat jälleen muita ryhmiä pienemmät keskiarvot kategoriassa, kaikkien käsityön mallien keskiarvojen ollessa jaotellun valinnaisen käsityön 3,73 ja vähiten hyödylliseksi arvioidun pitkän valinnaisen teknisen ja tekstiilityön 3,33 välillä.

Koulun 1 käsityöpainotteiset tytöt arvioivat pitkää teknistä tai tekstiilityötä (3,75) lukuun ottamatta kaikki vaihtoehdot hyödylliseksi noin neljän keskiarvoilla. **Koulun 2** teknisen- tai tekstiilityöpainotteiset tytöt arvioivat jaotellun valinnaisen käsityön (4,14) ja kurssimuotoisen valinnaisen käsityön (4,05) hyödyllisimmiksi, pitkän valinnaisen käsityön (3,71) ja teknisen- tai tekstiilityön (3,67) saadessa myös hyvät mutta hiukan muita heikommat arviot niiden hyödyllisyydestä oppilaille.

Valinnaisen käsityön mallien hyödyllisyyttä käsittelevässä **laadullisessa aineistossa** käsityötä kommentoitiin yleisesti hyödylliseksi ja tulevassa elämässä ainakin joskus tarpeelliseksi. Pitkän valinnaisen käsityön hyötynä oppilaat ajattelivat olevan mallin tarjoama monipuolinen kokemus kaikilta käsityön osa-alueilta. Pitkän valinnaisen käsityön nähtiin opettavan oppilaalle laajat perustaidot tulevaisuutta varten. Pitkän valinnaisen teknisen työn tai tekstiilityön etuina puolestaan arveltiin olevan syvempien käsityöllisten taitojen oppiminen toisesta käsityön osa-alueesta, teknisestä työstä tai tekstiilityöstä. Pari oppilasta kommentoi avoimissa vastauksissa pitkästä valinnaista

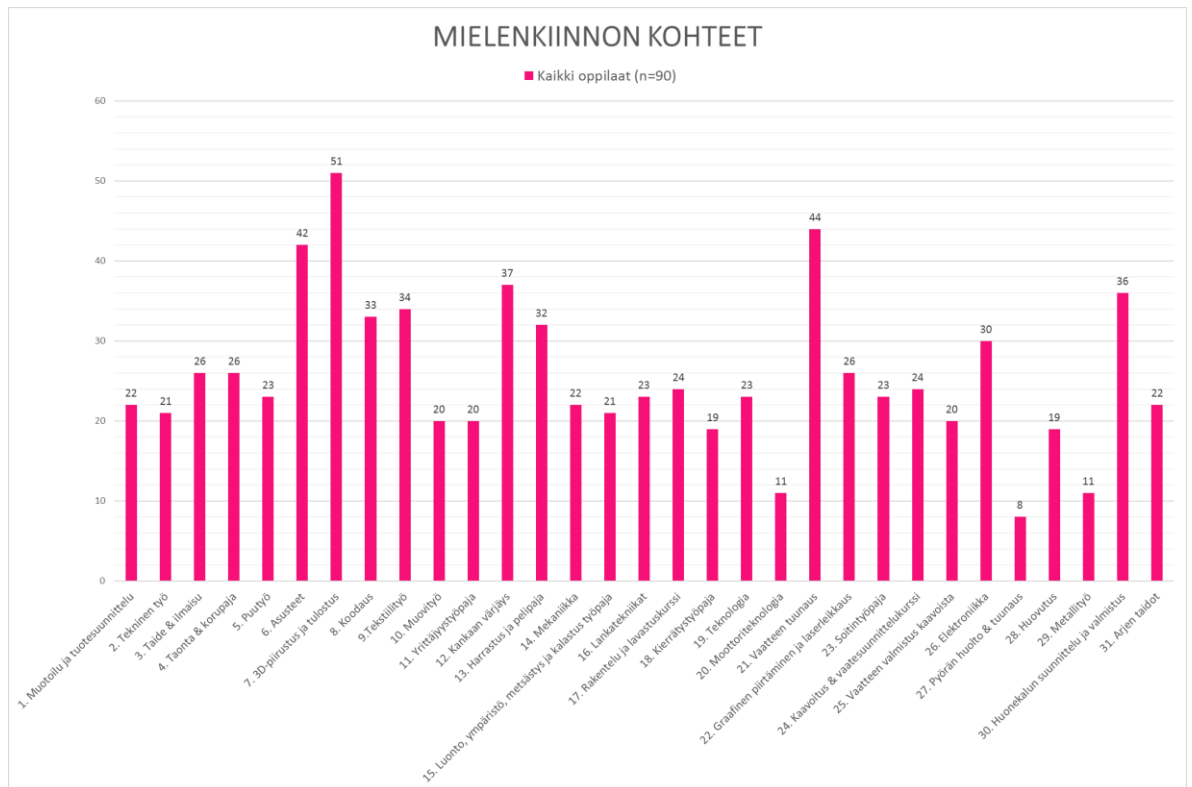
teknisestä tai tekstiilityöstä olevan hyötyä, mikäli oppilaan tulevaisuuden suunnitelmat ovat jo varmistuneet ja valinnaisaineesta olisi esimerkiksi tuleville jatko-opinnoille hyötyä. Huomattavasti useampi oppilas kuitenkin näki pitkästä valinnaisesta teknisestä työstä tai tekstiilityöstä olevan haittaa perustaitojen oppimiselle, osaamisen keskittyessä vain osaan materiaaleista ja tekniikoista.

Jaoteltua- ja kurssimuotoista valinnaista käsityötä ei laadullisessa aineistossa käsitelty juurikaan hyödyllisyyden näkökulmasta, vaikka ne väittämässä arvioitiin pitkää valinnaista käsityötä ja pitkää valinnaista teknistä työtä tai tekstiilityötä paremmille keskiarvoille. Jaoteltua valinnaista käsityötä ja kurssimuotoista valinnaista käsityötä kommentoitiin lähinnä niiden mahdollistaman monipuolisen käsityöllisen oppimisen näkökulmasta. Muutama oppilas arveli kurssimuotoisen valinnaisen käsityön kurssien hajanaisuuden ja lyhyiden olevan riskinä monipuoliselle ja pitkäjänteiselle käsityölliselle oppimiselle.

10.5 Valinnaisen käsityön sisältövalinnat

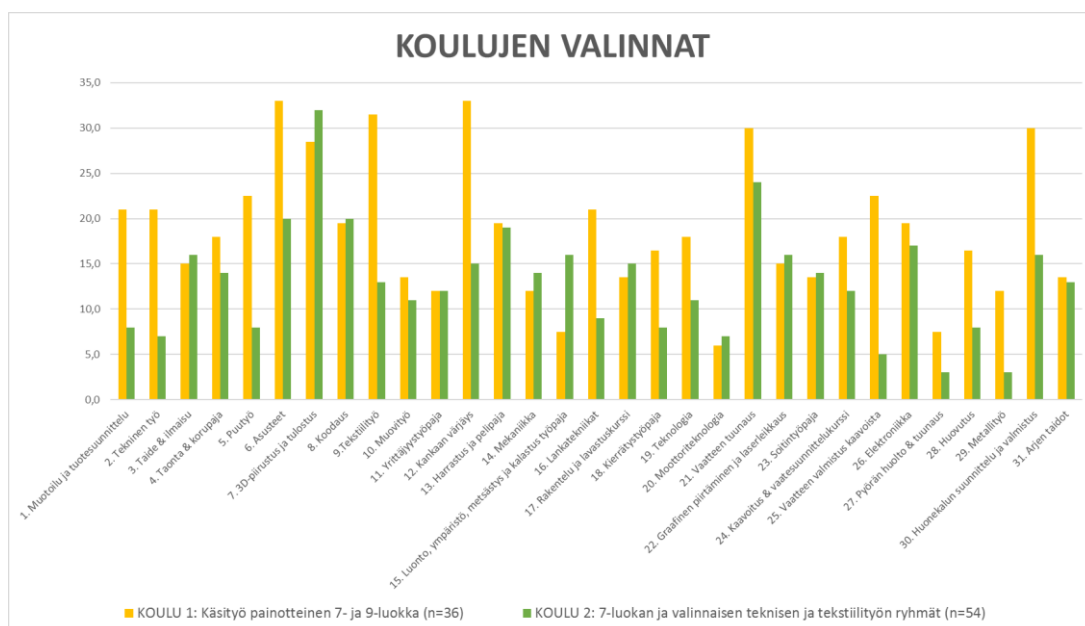
Kyselylomaketutkimuksen valinnaisen käsityön sisältöjä käsittelevässä osiossa oppilaat valitsivat listalta kaikki itselleen mieluisat valinnaisen käsityön sisällöt. Oppilaiden valinnat koottiin Excel-taulukkolaskentaohjelmassa tutkimusmatriiseiksi ja tämän jälkeen muutettiin kategoriasta riippuen joko eri ryhmien summiksi tai keskiarvoiksi. Valintojen summat tai keskiarvot tiivistettiin vielä lukijalle helpommin omaksuttavaan muotoon pylväskuvaajiksi. Pylväskuvaajissa toisiinsa verrattavien eri suuruisten ryhmien valintojen lukumäärät on suhteutettu toistensa kanssa vertaamisen helpottamiseksi ja siitä lukijalle syntyvän harhan välttämiseksi. Myös kuvaajissa esitellyt valinnat on suhtautettu eniten valittuun valintaan koko oppilasmäärän sijaan, valintojen eroavuuden tulkinnan helpottamiseksi. Väittämien jälkeen oppilailla oli vielä mahdollisuus täydentää listaa omin sanoin ja kertoa, mitä sellaisia käsityön sisältöjä haluaisi opiskella valinnaisessa käsityössä, mitä ei listalta vielä löytynyt. Tutkielman laadullinen aineisto käsitellään määrällisen aineiston ohessa.

Taulukko 16 Oppilaiden valinnaisen käsityön sisältövalinnat

Kaikkien vastaajien yhteenlaskettujen käsityön sisältövalintojen suosikiksi nousi 3D-piirustus ja tulostus, josta oli kiinnostunut 51 oppilasta, eli yli puolet kaikista yhdeksästäkymmenestä vastaajasta. Toiseksi suosituin vaihtoehto oli vaatteen tuunaus (44) ja kolmanneksi suosituin asuste-työpaja (42). Myös kankaanvärjäys (37), huonekalun valmistus (36), tekstiilityö (34), koodaus (33), harrastus ja pelipaja (32) sekä elektroniikka (30) valittiin yli kolmekymmentä kertaa. Loppujen vaihtoehtojen valinnat jakautuivat valintamäärien kahdeksan ja 26 välille.

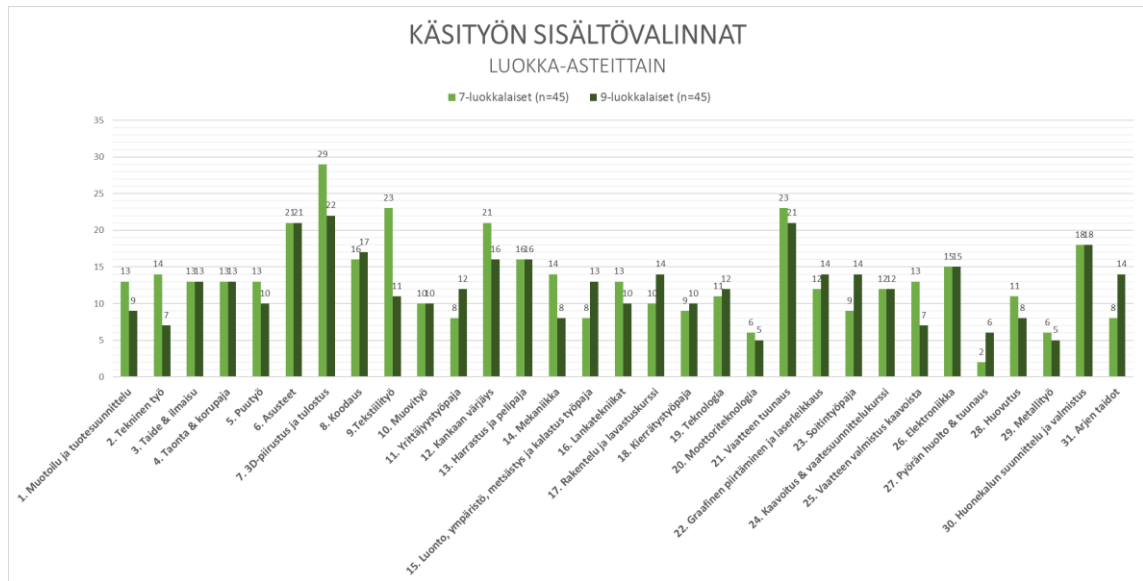
Taulukko 17 Koulujen valinnaisen käsityön sisältövalinnat

Koulun 1 oppilaita kiinnostivat tarjotut käsityön sisällöt hieman **koulun 2** oppilaita useammin. **Koulun1** oppilaat valitsivat keskimäärin 10,75 valintaa ja **koulun 2** oppilaat 7,52 valintaa tarjotuista 31 vaihtoehdosta. Kuviosta nähdään, kuinka **koulun 1** oppilaita kiinnostaa lähes jokainen vaihtoehto saman verran tai enemmän kuin **koulun 2** oppilaita, osassa kiinnostuksen kohteissa ollessa suuriakin eroja.

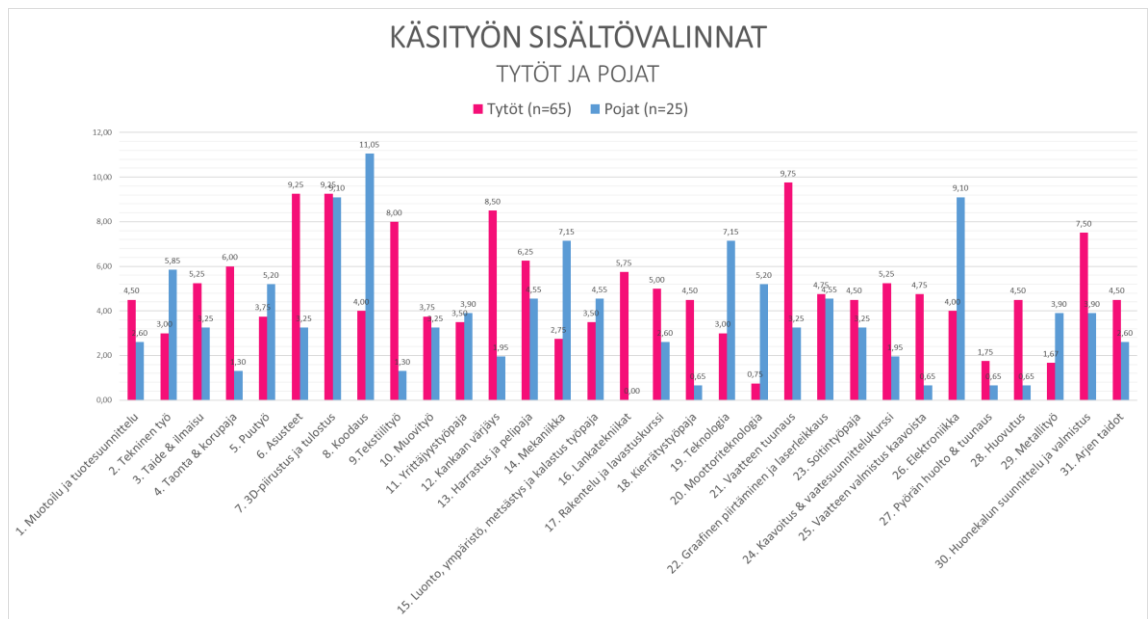
Suurimpia eroja kiinnostuksen kohteissa oli ainakin muotoilun ja tuotesuunnittelun, puutöiden, tekstiilityön, kankaanvärjäyksen ja huonekalun suunnittelun ja valmistuksen kohdalla, jotka kaikki kiinnostavat **koulun 1** oppilaita yli puolet useammin, kuin **koulun 2** oppilaita. Ainoiksi molempien koulujen yhteisinä ja paljon valittuina suosikkeina näyttäytyvät 3D-piirustus ja tulostus, sekä vaatteen tuunaus. Molemmat vaihtoehdot pärjäsivät luonnollisesti hyvin myös kaikkia vastauksia verratessa.

Taulukko 18 Seitsemäs- ja yhdeksäsluokkalaisten valinnaisen käsityön sisältövalinnat

Valinnaisen käsityön sisällöt kiinnostivat melko tasaisesti molempia luokka-asteita. Seitsemäsluokkalaisten olivat kuitenkin hieman kiinnostuneempia tarjotuista vaihtoehdoista, valiten keskimäärin 9,11 käsityön sisältövalintaa, yhdeksäsluokkalaisten valitessa keskimäärin 8,51. Jonkin verran eroja löytyi valintojen laadusta. Laajempien sisältöalueiden tekstiilityö ja tekninen työ saivat huomattavasti enemmän valintoja seitsemäsluokkalaisten kuin yhdeksäsluokkalaisten. Yhdeksäsluokkalaisten puolestaan vaikuttaisivat valintojen perusteella kiinnostavan enemmän uutuusarvoa ja tarkempia sisältöalueita sisältävät työpajat, sekä tulevaisuudelle hyödylliseksi tulkittavat sisällöt. Yhdeksäsluokkalaisten kiinnostivat seitsemäsluokkalaisten selvästi enemmän esimerkiksi yrittäjyystyöpaja, luonto, ympäristö, metsästyö ja kalastustyöpaja, rakentelu ja lavastuskurssi, soitintyöpaja, pyörän huolto ja tuunaus sekä arjen taidot-työpaja.

Taulukko 19 Tyttöjen ja poikien valinnaisen käsityön sisältövalinnat

Tyttöjen ja poikien mielenkiinnon kohteet valinnaisen käsityön sisällöissä jakautuivat keskimäärin yhtä usealle vaihtoehdolle. Tytöt valitsivat 9,34 vaihtoehdolla keskimäärin yhden valinnan enemmän kuin pojat, jotka valitsivat keskimäärin 8,31 valintaa. Sisältövalintojen laadulla puolestaan oli suuria eroja. Pojat ovat vastausten perusteella keskimäärin eniten kiinnostuneita koodauksesta, elektroniikasta, mekaniikasta, teknologiasta, teknisestä työstä ja moottoritekniologiasta. Tytöt puolestaan ovat eniten kiinnostuneita vaatteen tuunaus-työpajasta, asuste-työpajasta, 3D-piirustuksesta ja tulostuksesta, kankaan värjäyksestä sekä huonekalun suunnittelusta ja valmistuksesta. Suhteellisen tasaisesti tyttöjen ja poikien valintoja keräsivät mm. 3D-piirustus- ja tulostus, muovityö, yrittäjyys-työpaja, luonto, ympäristö, metsästys ja kalastustyöpaja, graafinen piirtäminen, laser-leikkaus sekä harrastus ja pelipaja.

Valinnaisia käsityön sisältöjä käsittelevän kyselylomakkeen lopussa oppilaille oli mahdollisuus kertoa vapaasti omista toiveistaan, eli mitä he haluaisivat valinnaisessa käsityössä itse tehdä. Oppilaat tekivät vain vähän ehdotuksia, minkä arvellaan johtuvan kysymyksen sijoittumisesta suhteellisen laajan kyselyn loppuosaan. Myös yksi oppilas, sekä molempien koulujen opettajat kommentoivat kyselylomakkeen käsityön sisältöjen listan olevan itsessään jo sen verran kattava, ettei oppilas välttämättä keksi heti lisättävää.

Oppilaiden omissa käsityön sisältöjen ehdotuksissa näkyy jälleen vastaajien tyttövoittoisuus ja tekstiilitekniikoiden korostuminen ehdotettavien töiden tekniikoina. Eniten haluttiin tehdä sisustusesineitä, kuten tynyjä, peittoja, koristeita ja verhoja. Yksi oppilas myös ehdotti erillistä sisustus-kurssia. Oppilaita viehätti selvästi ajatus tehdä jotain itselle omaan käyttöön. Samaan tarpeeseen moni vastaaja kertoi haluavansa ommella itselleen vaatteita ja yksi oppilas ehdotti muodin historiaan ja vaateen suunnitteluun ja tekemiseen keskittyvää kurssia. Useampi toisistaan erillinen vastaaja kertoi haluavansa tehdä omalle lemmikille kaulapannan, vaateen tai lelun. Muutamaa oppilasta kiinnostivat tarkemmin myös oman tuotteen mahdolliset pintakäsittelytekniikat. Yksittäisiä toiveita edustivat cosplay-asut, painatus-paja, muovilaatikon teko, arkkitehtuuri, rakenteet, sormus, jousipyssy, huonekalu, reppu ja huovuttaminen. Muutamalla oppilaalla oli astetta korkealentoisempia toiveita, kuten lasinpuhallus ja kenkien tekeminen.

11. JOHTOPÄÄTÖKSET

Mitkä tekijät ohjaavat yläkouluikäisen oppilaan valinnaisen käsityön valintaa?

Tutkielman teoreettista viitekehysmallia laadittaessa tutkittiin aihealueeseen liittyvää tutkimusmateriaalia mahdollisimman kattavasti. Aiempien tutkimusten toistuvat havainnot tiivistettiin tekijöiksi, joiden oli tutkittu ohjaavan oppilaan päätöksentekoa, valinnaisaineen valintaa sekä käsityön valinnaisaineen valintaa. Näistä tekijöistä muodostettiin neljä oppilaan valinnaisen käsityön valintaa todennäköisesti ohjaavaa osa-aluetta, joita olivat oppilaan sosiaalistumiseen liittyvät tekijät, mielenkiintoon liittyvät tekijät, vaikuttamisen mahdollisuuteen liittyvät tekijät sekä hyödyllisyyden kokemukseen liittyvät tekijät. (Tolonen 2005, 36; Bronfenbrenner 1979, 20-71; Härkönen 2008; Byman 2006, 117-118; Vuorinen 1997, 121-122; Riionheimo 2016, 56; Vahvaselkä 2015, 65; Johansson 2006, 154 – 156; Nieminen 2003, 46-48; Wilén 2007, 61-62; Leppävuori 1999, 115-116.) Aiemmissä tutkimuksissa toistui havainto siitä, että oppilaat olivat usein kykenemättömiä tunnustamaan tai edes tunnistamaan esimerkiksi arvomaailman, lähipiirin tai sukupuolensa vaikutusta

päätöksiinsä (Leppävuori 1999, 104-112; Vuorinen 1997, 121; Tiistola & Niemi 2016, 55). Tästä syystä tutkielmassa päätettiin keskittyä tutkimaan oppilaan paremmin tiedostamia valinnaisen käsityön valintaa ohjaavia tekijöitä, eli oppilaan mielenkiintoon, vaikuttamisen mahdollisuuteen ja hyödyllisyyden kokemukseen liittyviä tekijöitä valinnaisen käsityön valinnassa, joiden perusteella myös tutkielman kyselylomakkeet laadittiin.

Kyselylomaketutkimuksen vastausten perusteella yläkouluikäisten oppilaiden valinnaisen käsityön valintoihin voidaan päätellä olevan yhteydessä oppilaan mielenkiinto oppiainetta kohtaa, vaikuttamisen mahdollisuuden kokemus oppiaineessa sekä kokemus oppiaineen hyödyllisyydestä. Oppilaiden vastauksissa painottuivat erityisesti oppilaita kiinnostavien käsityön sisältöjen valinnan mahdollisuus. Määrällisen ja laadullisen aineiston perusteella pystyttiin vetämään johtopäätöksiä myös oppilaiden sosiaalistumisesta johtuvien tekijöiden, kuten luokka-asteen ja sukupuolen vaikutuksesta valinnaisen käsityön valintaa, vaikka niitä ei oppilailta suoraan tiedusteltukaan. Tutkielman tutkimustulokset tukevat siis teoreettisen taustan havaintoja yläkouluikäisen oppilaan valinnaisen käsityön valintaa ohjaavista tekijöistä. (Tolonen 2005, 36; Bronfenbrenner 1979, 20-71; Härkönen 2008; Byman 2006, 117-118; Vuorinen 1997, 121-122; Riionheimo 2016, 56; Vahvaselkä 2015, 65; Johansson 2006, 154 – 156; Nieminen 2003, 46-48; Wilén 2007, 61-62; Leppävuori 1999, 104-116.) Tutkielman tuloksia käydään tarkemmin läpi tutkielman alakysymysten avulla.

Mitkä tekijät kiinnostavat yläkouluikäisiä oppilaita valinnaisessa käsityössä?

Tutkielman kyselylomakkeiden vastausten perusteella yläkouluikäiset oppilaat näkevät käsityö oppiaineen ja valinnaisen käsityön yleisesti kivana ja mukavana vaihteluna kouluviikkoon, jossa saa mahdollisuuden käyttää omaa luovuuttaan. Samat tekijät olivat myös aiempien tutkimusten perusteella yhteydessä oppilaiden motivaatiota ja valinnaisaineen valintaa lisääviin tekijöihin (Sipilä 2013, 45, 76; Nieminen 2003; Uusikylä & Atjonen 2005, 135; Dymoke 2013, 68; Häkkinen & Salasuo 2016, 178; Pöllänen 2007, 29; Isakson 2014, 62-63; Wilén 2007, 58; Johansson 2006, 154 – 156). Tutkielman tuloksista oli havaittavissa ryhmän positiivinen vaikutus oppilaan motivaatioon, erityisesti käsityöpainotteisten luokkien oppilaiden kohdalla, jotka tuntuivat tutkielman

vastausten perusteella saavan tukea oppimiseensa saman henkiseltä ryhmältä. Oppilaiden ryhmäytymisen tarpeessa oli kuitenkin eroa, toisten oppilaiden halutessa ryhmäytyä pidempään ja pysyvämmiin saman ryhmän kanssa, toisten ajatellessa ryhmän vaihtuvuuden positiivisena tekijänä, joka mahdollistaa uusiin ihmisiin tutustumisen. Valinnaisen käsityön järjestelyissä kannattaisikin huomioida erilaisten oppijoiden ryhmäytymisen tarpeet. (Erwin 2001, 48-52; Häkkinen & Salasuo 2016, 178; Byman 2006, 120; Pruuki 2008, 22; Juvonen & Knifsend 2009, 231-235.)

Jaotellun valinnaisen käsityön malli nousi kaikkien kyselyyn vastanneiden yläkouluikäisten oppilaiden keskuudessa suosituimmaksi vaihtoehdoksi sen monipuolisuuden ja oppilaan oman kiinnostuksen mukaisen painottumisen mahdollisuuden mukaisesti. Erityisesti jaotellun valinnaisen käsityön mallissa arvostettiin sen tarjoamaa mahdollisuutta painottaa toteutettavia käsityön sisältöjä oman kiinnostuksen mukaan laajempaan ja kattavampaan valinnaisaineena, tai tiiviimpänä kurssina. Oppilaan kiinnostuksella havaittiin myös tutkielman teoreettisessa taustassa yhteys oppilaan motivaation ja sitä kautta valintoihin (Byman 2006, 117-118; Vuorinen 1997, 121-122; Leppävuori 1999, 104-112; Schick 1997, 27-28). Kaikkien oppilaiden kesken toiseksi suosituin malli ja **koulun 2** oppilaiden mielestä kaikkein suosituin vaihtoehto oli kurssimuotoisen valinnaisen käsityön malli. Kurssimuotoisessa valinnaisessa käsityössä kyselyyn vastanneita oppilaita kiinnostivat jaotellun valinnaisen käsityön tavoin sen tarjoama mahdollisuus painottaa opiskeltavia sisältöjä tarkasti oppilaan oman kiinnostuksen mukaisesti. Kurssimuotoisen mallin hyödyn näkivät myös tutkielman otannan käsityöstä vähemmän kiinnostuneet oppilaat. Kurssimuotoisen valinnaisen käsityön nähtiin jopa mahdollisesti lisäävän valinnaisen käsityön valintaa, sillä vähemmän sitovan mallin uskottiin kannustavan esimerkiksi vain tietyistä käsityön osa-alueista kiinnostuneita oppilaita kurssien valintaan. Tutkielman havainto tukee oppilaiden ja näiden vanhempien aiemmissä tutkimuksissa esiin tuomaa toivetta vähemmän sitovien ja vaihtoehtoisten sisältökurssien lisäämisen tarpeesta (Sipilä 2013, 48; Nieminen 2003, 46-48; Leppävuori 1999, 130-132).

Kaikkien oppilaiden kesken pitkä valinnainen käsityö oli kolmanneksi kiinnostavin malli ja pitkä valinnainen tekninen työ tai tekstiilityö vähiten kiinnostava. Molemmat mallit edustavat jo laajemmin olemassa olevia, ja

tutkittaville ryhmille tuttuja valinnaisen käsityön järjestämisen tapoja, mikä näkyi neutraalimpana suhtautumisena kyseisiin malleihin. Valinnaisen käsityön malleihin suhtautumisessa näkyivät myös tutkittavien koulujen erot, monimateriaaliseen ja pitkän valinnaisen käsityön kaltaiseen työskentelytapaan tottuneiden **koulun 1** oppilaiden sijoittaessa mallin toiseksi kiinnostavimmaksi vaihtoehdoksi. **Koulun 1** oppilaat kommentoivat pitkän valinnaisen käsityön olevan hyvä ja jo toimiva tapa valinnaisen käsityön järjestämiseen. **Koulun 2** oppilaat puolestaan kuvailivat mallia kiinnostavana ja mahdollisena valinnaisen käsityön järjestämisen tapana. Kyselyyn vastanneet oppilaat siis ymmärsivät verrata tarjottuja valinnaisen käsityön malleja kouluillaan käytössä olevaan järjestelyihin.

Molemmilla kouluilla hieman yllättäen vähiten kiinnostavaksi arvioitua pitkää valinnaista teknistä työtä tai tekstiilityötä kommentoitiin laadullisessa aineistossa rajoittavaksi ja hieman tylsäksi vaihtoehdoksi, eikä toisen käsityön osa-alueen sisältöjen poisrajaamista nähty kiinnostavuutta lisäävänä tekijänä. Havainto tukee teoreettisen taustan ja uuden perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden ajatusta siitä, että oppijoilla on halua ja tarvetta opiskella käsityötä monipuolisemmin ja monimateriaalisemmin aiempaan käsityön toiseen osa-alueeseen painottumisen sijaan (Lepistö 2011, 175-190; POPS 2014, 430; Opetushallitus 2016; Berg ym. 2011, 94-96). Oppilaiden kesken olennaisen tärkeänä nähtiin kuitenkin painottumisen mahdollisuus oman kiinnostuksen mukaan valinnaisen käsityön sisällä, oli käytännön toteuttamisen malli mikä tahansa.

Tutkimuksen valinnaisen käsityön sisältöjen kiinnostavuutta mittaavassa osuudessa kyselyyn vastanneita oppilaita kiinnostivat keskimäärin eniten 3D-piirustus ja tulostus, vaateen tuunaus, asuste-työpaja, kankaanvärjäys, huonekalun valmistus, tekstiilityö, koodaus, harrastus ja pelipaja sekä elektroniikka. Suosituimmissa valinnoissa korostuvat tekstiilityön sisällöt, minkä oletetaan johtuvan tutkimusotoksen tyttövoittoisuudesta. Sukupuolten eroja tarkastellessa kävi ilmi, että kyselyyn vastanneita poikia keskimäärin eniten kiinnostivat perinteiset maskuliinisiksi ajatellut tekniseen käsityön sisällöt, kuten koodaus, elektroniikka, mekaniikka, teknologia, tekninen työ ja moottoritekhnologia. Kyselyyn vastanneiden tyttöjen suosituimpia valintoja olivat puolestaan vaateen tuunaus, asuste-työpaja, 3D-piirustus ja tulostus,

kankaanvärjäys, tekstiilityö sekä huonekalun valmistus, eli tekstiilitöihin painottumisesta huolimatta tyttöjä kiinnostivat useammin myös teknisen työn osa-alueiksi luettavat valinnat.

Tutkimustuloksissa näkyy kyselyn täyttäneiden oppilaiden sosiaalistuminen tytöiksi ja pojiksi. Tulokset käsityön sisältövalinnoissa tukevat aiempien tutkimusten havaintoja siitä, että tyttöjen on sallitumpaa kiinnostua ja valita feminiinisiksi katsottujen tekstiilitöiden lisäksi myös maskuliinisiksi pidettyjen teknisten töiden osa-alueita. Poikien valintojen pitäytyminen lähinnä teknisen työn tai muuten maskuliinisina pidetyissä osa-alueissa uskotaan kertovan poikien kapeammasta liikkumavarasta käsityö oppiaineen sisällä. Poikien tyttöjä tiukemmista sukupuolisista rajoista huolimatta jokainen valinnaisen käsityön sisällön ehdotus tuli poikien toimesta valituksi ainakin kerran. (Berg ym. 2011, 93-94; Moilanen & Räihä 2010, 46-55; Lepistö & Lindfors 2015, 2; Lepistö 2010, 59-78; Marjanen 2012, 244, 235.) Kiinnostavaa oli myös, että maskuliinisissa käsityön sisältövalinnoissa pitäytymisestä huolimatta pitkä tekninen työ tai tekstiilityö ei noussut juurikaan muiden vaihtoehtojen yläpuolelle edes poikien vastauksissa, vaikka se ei toisaalta myöskään pudonnut selvästi huonommille keskiarvoille, kuten tytöillä. Havainnosta voidaan vetää johtopäätös, että pojat edustavat muun tutkimusotoksen kantaa halusta painottaa käsityön sisältöihin oman kiinnostuksen mukaisesti, mutta valinnaisen käsityön järjestämisen tavan ei välttämättä tarvitse olla jyrkkä jakautuminen tekniseen työhön tai tekstiilityöhön.

Koska kaikille oppilaille tulisi tarjota sosiaalisesta ja kulttuurisesta taustasta ja sukupuolesta riippumatta samanlaiset mahdollisuudet, tulisi myös valinnaisessa käsityössä pyrkiä vähentämään eroista johtuvia valintoihin vaikuttavia tekijöitä (Wellington 2006, 97-98). Tästä näkökulmasta tarkasteltiin vielä käsityön sisältöjä, jotka tulivat valituiksi suhteellisen tasaisesti sekä tyttöjen, että poikien kesken, sekä valintojen mahdollisia syitä. Molempien sukupuolten suhteellisen tasaisesti valitsemia sisältöjä olivat mm. 3D-piirustus- ja tulostus, muovityö, yrittäjäyys-työpaja, luonto, ympäristö, metsästys ja kalastustyöpaja, graafinen piirtäminen ja laser-leikkaus sekä harrastus ja pelipaja. Valinnoista 3D-piirustus ja tulostus, muovityö sekä graafinen piirtäminen ja laser-leikkaus edustivat kaikki suhteellisen uusia tekniikoita tai materiaaleja, minkä takia niille ei luultavasti ole ehtinyt syntyä sukupuolittavaa leimaa, kuten useimmille

opiskeltaville sisällöille on tapana käydä. (Yliraudanjoki 2010, 219-221, 244-249.) Sisältöjen uutuusarvo kiinnostaa luultavasti myös jo itsessään oppilaita, sillä uudet asiat saavat helposti tilannekohtaisen mielenkiinnon syttymään (Byman 2006, 123-125).

Yrittäjyystyöpaja, luonto, ympäristö, metsästys ja kalastustyöpaja sekä harrastus ja pelipaja puolestaan viittaavat selkeästi käsityön ulkopuolisiin elämänalueisiin, käsityölliseen materiaaliin tai tekniikkaan viittaamisen sijaan. Näiden valintojen kohdalla tulkitaan oppilaiden ajatusten suuntaamisen esimerkiksi tulevaan työelämään tai omiin harrastuksiin lisänneen tiedon siirtovaikutuksen ymmärrystä, mikä on saanut sekä työt, että pojat valitsemaan sisältöjä. Aihealueet edustavat myös vähemmän sukupuolittuneita elämänalueita kuin käsityön sisällöt itsessään, mikä on osaltaan luultavasti helpottanut valintaa. Tutkimustulosten perusteella vähemmän sukupuolittuneen leiman, sisältöjen uutuusarvon sekä hyötynäkökulmien tulkitaan lisäävän sekä tyttöjen, että poikien kiinnostusta tarjottavia valinnaisen käsityön sisältöjä kohtaan. (Rauste-von Wright ym. 2003, 55-56; Hakkarainen ym. 2004, 118-119.)

Miten yläkouluikäisen oppilaan vaikuttamisen tarve ilmenee valinnaisessa käsityössä?

Tutkielman kyselylomakkeisiin vastanneet yläkouluikäiset oppilaat arvelivat vaikuttamisen mahdollisuutensa keskimäärin hyviksi valinnaisen käsityön järjestämisen malleissa, mikä antaa viitettä oppilaiden kokemasta vaikuttamisen mahdollisuudesta oppiaineessa myös yleisesti. Kyselyyn vastanneiden koulujen ja ryhmien välillä oli kuitenkin selviä eroja, käsityöpainotteisen **koulun 1** oppilaiden arvioivat vaikuttamisen mahdollisuutensa huomattavasti **koulun 2** oppilaita paremmiksi kaikissa vaihtoehdoissa. Koulujen eron syyksi arvellaan **koulun 1** tutkielman tekijän havainnoiman poikkeuksellisen vapaan työskentelytavan vaikutusta, jossa oppilailla on hyvin laajat mahdollisuudet vaikuttaa käsityön painotuksessa toteutettaviin töihin niin töiden laadun, tekniikan kuin materiaalien osalta. Vaikuttamisen mahdollisuuden, tai jo tunteen vaikuttamisen mahdollisuudesta on todettu aiemmissa tutkimuksissa lisäävän oppilaan motivaatiota ja vaikuttamisen mahdollisuuden tunnetta myös muissa yhteyksissä (Johansson 2006, 154–156; Deci & Ryan 1985, 95–140; Lehtinen

ym. 2007, 183-184). Toisaalta koulujen tyttöjen ja poikien välisiä eroja tarkastellessa huomattiin kaikkien muiden ryhmien uskovan vaikuttamisen mahdollisuudet hyviksi valinnaisen käsityön mallista riippumatta, lukuun ottamatta **koulun 2** poikia, joiden vaikuttamisen mahdollisuuksien arviot olivat noin puolet heikompia kuin muilla verrokkiryhmillä. **Koulun 2** poikien matalammat arviot vaikuttamisen mahdollisuuksistaan arvellaan tutkielman tulosten ja tutkielman tekijän havaintojen pohjalta johtuvan rajatummissa tehtävänannoista, mikä on saattanut laskea vaikuttamisen mahdollisuuksiin uskomista kaikissa tarjotuissa valinnaisen käsityön malleissa.

Mikäli kyselyn täyttäneet oppilaat saivat itse järjestää valinnaisen käsityön opetuksen, suurin osa lisäisi valinnaisuutta valinnaisaineen sisällä jaoteltua- tai kurssimuotoista mallia mukaillen. **Koulun 2** oppilaat kannattivat erityisesti kurssimuotoisen valinnaisen käsityön järjestämistä, mistä voidaan päätellä muiden tutkielman havaintojen avulla mahdollisesti rajatumpiin tehtävänantoihin tottuneiden oppilaiden arvostavan mallin tarjoamaa varmaa vaikuttamisen mahdollisuutta toteutettaviin sisältöihin. **Koulun 1** oppilaista useampi arveli kurssimuotoisen valinnaisen käsityön järjestämisen olevan mahdollisesti hankalaa ja laadullisesta aineistosta oli pääteltävissä, että **koulun 1** oppilaat eivät halunneet valintoja toisaalta liikaa. Muutama koulun 1 laajaan vaikuttamisen mahdollisuuteen tottunut oppilas jopa toivoi avoimissa vastauksissa käsityön opettajilta enemmän valmiita eli käytännössä rajatumpia tehtävänantoja. Myös näin toivoneet oppilaat halusivat silti täyden vapauden muokata ja valmistaa ehdotettu työ omalla tavalla valmiista ideasta huolimatta. Rajatumpien tehtävänantojen toive saa tukea aiemmista tutkimuksista, joissa on todettu, että liika valinnan vapaus saattaa kääntyä itseään vastaan, mikäli yksilöllä ei ole taitoja tai ymmärrystä toimia avoimien tehtävänantojen puitteissa. Tutkimuksissa on myös todettu, että jo tunne vaikuttamisen mahdollisuudesta motivoi, vaikka osa tehtävän ideoinnista ja päätöksistä tulisikin oppilaan ulkopuolelta. (Leppävuori 1999, 91, 98, 150-151; Schick 1997, 8-10; Pintrich & Dale 1996, 270; Woolfolk 2007, 234-236; Hakkarainen ym. 2004, 195-205; Rauste-von Wright ym. 2003, 44.) Kurssimuotoista tai jaoteltua valinnaista käsityötä järjestettäessä koulujen ja opettajien tulisikin huolehtia siitä, että oppilailla on kaikki tarvittava tietoa valintojen tekemiseen aidon valinnan tekemisen edellytyksenä (Numminen & Blom 1999, 62-66; Opetushallitus 2000,

35; Leppävuori 1999, 98).

Jaotellun- tai kurssimuotoisen valinnaisen käsityön kanssa käytännössä saman suuntaisesti toimiva pitkä valinnainen käsityö sai monilta oppilailta ja varsinkin **koulun 1** luokilta kannatusta. Pitkän valinnaisen käsityön sisällä toimiva vapaamuotoinen työskentely, jossa oppilas saisi suunnata työskentelynsä mahdollisimman vapaasti oman mielenkiintonsa mukaisesti, oli avoimissa vastauksissa myös suosittu valinnaisen käsityön järjestämistapa. Kuitenkin lähinnä **koulun 1** oppilaat kannattivat tätä vaihtoehtoa, minkä arvellaan johtuvan vaikuttamisen mahdollisuuksiin ja pitkän valinnaisen käsityön mallin toimivuuteen tottuneista oppilaista, jotka ymmärsivät mallin tarjoavan monipuoliset käsityöllisen työskentelyn puitteet, mikäli työskentely toteutetaan oppilaslähtöisesti.

Vaikuttamisen mahdollisuuksien kannalta pakollista valintaa teknisen työn ja tekstiilityön välillä valinnaisessa käsityössä kannatti vain harva tutkimukseen osallistunut oppilas. Painottumisen mahdollisuus käsityön toiseen osa-alueeseen haluttiin kuitenkin säilyttää oppilaan niin halutessa. Muiden mallien mahdollisuudet mielenkiinnon mukaan painottumisessa tunnuttiin kaiken kaikkiaan ymmärtävän, minkä takia jaoteltu-, kurssimuotoinen- ja pitkä valinnainen käsityö asetettiin vastauksissa rajoittavaksi katsotun teknisen tai tekstiilityön valinnaisen käsityön mallin edelle. Yleisesti tutkielman vastuksista voidaan päätellä yläkouluikäisten oppilaiden haluavan enemmän vaikuttamisen mahdollisuuksia toteutettavien töiden suhteen, oli valinnaisen käsityön toteutuksen malli mikä hyvänsä. Tutkimustulos vahvistaa tutkielman teoreettisen taustan antamaa viitettä oppilaiden vahvasta halusta vaikuttaa koulussa ja käsitöissä toteutettaviin sisältöihin (Riionheimo 2016, 56; Vahvaselkä 2015, 65; Johansson 2006, 154 – 156; Sipilä 2013, 74).

Mitkä valinnaisen käsityön tekijät yläkouluikäiset oppilaat kokevat hyödyllisiksi?

Tutkielman aineiston perusteella yläkouluikäiset oppilaat näkevät käsityön ja valinnaisen käsityön yleisesti hyödyllisenä ja monipuolisia taitoja opettavana oppiaineena, josta ajatellaan olevan hyötyä tulevassa elämässä ja mahdollisesti myös tulevissa opinnoissa tai työelämässä. Käsityön hyödyllisyyden kokemuksesta kertoo myös kaikkien valinnaisen käsityön järjestämisen mallien tasaiset ja suhteellisen korkeat keskiarvot hyödyllisyyttä arvioitaessa.

Tutkimustulokset tukevat aiempien tutkimusten vastaavia havaintoja käsityön arvostuksesta hyödyllisenä ja elämässä tarvittavia taitoja opettavana oppiaineena (Nieminen 2003, 46-48; Wilén 2007, 61-62; Leppävuori 1999, 115-116). Tutkimustuloksista on pääteltävissä käsityön valinnaisaineen hyötykokemusten vaikuttavan oppilaan motivaatioon oppiainetta kohtaan, joka saa tukea aiempien tutkimusten havainnoista siitä, kuinka tärkeää oppilaan on ymmärtää opiskeltavan asian siirtovaikutus koulun ulkopuoliseen elämään. Ulkoista motivaatiota edustavien hyötynäkökulmien ymmärtäminen korostui erityisesti oppiaineesta vähemmän kiinnostuneiden, tai kiinnostuksensa pitkän valinnaisaineen aikana menettäneiden oppilaiden kohdalla. (Rauste-von Wright ym. 2003, 55-56; Hakkarainen ym. 2004, 118-119; Brophy 2008, 132-141; Hidi & Renninger 2006, 114; Anderman & Patrick 2012, 261-267; Symonds 2015, 116)

Valinnaisen käsityön hyötynä nähtiin aiempien tutkimusten tuoman tiedon tapaan mahdollisuus valmistaa konkreettisesti jotain oppilasta itseään hyödyttävää, kuten esimerkiksi vaatteita tai sisustusesineitä (Tuokko 2009, 83; Nieminen 2003, 30-39; Wilén 2007, 62). Kyselyyn vastanneet oppilaat ajattelivat myös nykyhetkeä laajemmin, kommentoiden pitkän valinnaisen käsityön olevan monipuolisten perustaitojen oppimisen ja tulevaisuuden kannalta hyvä asia. (Leppävuori 1999, 116-117; Vuorinen 1997, 126-127; Nuorisobarometri 2016, 57-58, 66; Vahvaselkä 2015, 66). Samasta syystä pitkän valinnaisen teknisen työn tai tekstiilityön nähtiin rajoittavan perustaitojen oppimista, taitojen kehittämisen rajoittuessa vain toiselle käsityön osa-alueelle. Suhteellisen pieni osa kyselyyn vastanneista oppilaista kannatti valinnaisen teknisen tai tekstiilityön opetuksen järjestämistä kommentoiden sen opettavan painotetut käsityön sisällöt laajemmin ja syvällisemmin. Samasta syystä mallin ajateltiin olevan hyvä niille, joille teknisen- tai tekstiilityön syvällisemmästä osaamisesta on hyötyä esimerkiksi jo tarkentuneille tulevaisuuden opinto- tai työsuunnitelmille.

Jaoteltu- ja kurssimuotoinen valinnainen käsityö puolestaan arvioitiin korkeimmille keskiarvoille hyödyllisyyttä mittaavissa väittämässä, huolimatta siitä, ettei väitteitä juurikaan perusteltu laadullisessa aineistossa. Syytä valinnaisen käsityön mallien hyödyllisyyttä koskevan määrällisen ja laadullisen aineiston ristiriitaan ei ollut tutkielman tuloksista pääteltävissä. Oppilaat

tuntuivat vastausten perusteella pitävän jaoteltua- ja kurssimuotoista valinnaista käsityötä hyödyllisenä molempien mallien mahdollistaman monipuolisuuden kautta. Toisaalta muutama oppilas huomasi kommentoida kurssimuotoisen valinnaisen käsityön riskiä siitä, että jokin olennainen käsityön sisältö saattaa jäädä pois lyhyiden ja vaihtuvien kurssien aikana, eivätkä tästä syystä kannattaneet vaihtoehtoa sen kiinnostavuudesta huolimatta.

Kyselyyn vastanneiden oppilaiden mielipiteet jakoutuivat valinnaisen käsityön kattavien perustaitojen oppimisen tarpeen osalta. Osa kyselyyn vastanneista oppilaista halusi valinnaisen käsityön tarjoavan kattavat perustaidot tulevaisuuteen, osan halutessa jo syventää oppimistaan itse valitsemiensa käsityön aihealueiden osalta. Käsityön sisältövalinnoista oli pääteltävissä, että erityisesti yhdeksäsluokkalaisten valitsivat enemmän tulevaisuutta hyödyttäviksi katsomiaan sisältöjä, seitsemäsluokkalaisten pitäytyessä mieluummin laajoissa ja yleishyödyllisiä taitoja opettavissa kokonaisuuksissa. Seitsemäsluokkalaisten ja yhdeksäsluokkalaisten valintojen eroja selittää luonnollinen siirtymäjakso lapsuudesta nuoruuteen, jossa yhteiskunnan normeihin sosiaalistettava yksilö alkaa kasvaessaan muodostaa yksilöllistävää kuvaa itsestään ja toiveistaan, sekä painottamaan valinnoissaan tulevia opiskeluita sekä työelämää. (Lehtinen ym. 2007, 26; Mäkinen 2015, 113; Lansdown 2010, 13; Erwin 2001, 48-52; Häkkinen & Salasuo 2016, 178; Byman 2006, 120; Leppävuori 1999, 116-117; Vuorinen 1997, 126-127; Vahvaselkä 2015, 66).

Tutkielman tutkimustulosten perusteella on pääteltävissä, että yläkouluikäiset oppilaat arvostavat valinnaista käsityötä yleishyödyllisenä oppiaineena, josta on hyötyä niin nykyhetkelle omaan käyttöön valmistettavien tuotteiden osalta, kuin tulevaisuudelle opittavien taitojen osalta. Erityisesti seitsemäsluokkalaisten oppilaiden tulkitaan kyselyn vastausten perusteella toivovan elämässä tarvittavien perustaitojen opettamista yleisesti, peruskoulun päättymistä lähellä olevien yhdeksäsluokkalaisten halutessa jo painottaa opiskeluaan oman persoonansa ja tarkentuneiden tulevaisuuden suunnitelmiensa mukaisesti. Oppilaiden toisistaan poikkeavien hyötynäkökulmien huomioiminen edellyttää käsityön opettajalta perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaista käsityön opetuksen eriyttämistä yksilöstä ja ikäryhmästä riippuen (POPS 2014, 26-32; Kansanen 2004, 43; Kokko ym. 2014, 81; Pöllänen 2016).

12. TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS

Tämän tutkielman toteuttamisessa hyödynnettiin kyselylomaketutkimusta osana laadullista tutkimusta. (Hirsjärvi ym. 2007, 227; Tuomi & Sarajärvi, 2009, 134-137). Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta tarkastellaan Lincolnin ja Guban (1985) uskottavuuden käsitteen avulla, jossa tutkimuksen uskottavuus koostuu sen sovellettavuudesta, totuudellisuudesta, vahvistettavuudesta ja uskottavuudesta (Lincoln & Guba 1985, 291-301).

Tutkimuksen sovellettavuudella tarkoitetaan tutkimuksen tekemisen ja tulosten yksityiskohtaista kuvailua, josta lukija voi päätellä tutkimuksen sovellettavuutta muihin tutkimuksiin. (Hirsjärvi ym. 2007, 227; Tuomi & Sarajärvi, 2009, 134-137.) Tutkielman sovellettavuutta parannettiin perustelemalla tutkielman teossa käytetyt metodit ja toteutus mahdollisimman tarkasti. Tutkielmaan vastanneiden 90 oppilaan otos oli riittävän suuri, jotta tietyt teemat ja vastaukset toistuivat, ja toistuvien teemojen perusteella oli mahdollista vetää johtopäätöksiä suuremmasta oppilasjoukosta eli yläkouluikäisistä oppilaista. Vastausprosentti on eräs tutkimuksen luotettavuuden ilmaisina (Vehkalahti 2008, 44). Tutkielman vastausprosentti kyselyiltä oppilailta oli täysi sata, mikä parantaa tutkielman luotettavuutta. (Lincoln ja Guba 1985, 291-301.)

Toisaalta tutkimusotoksen edustavuutta heikensi vain kahdelta koululta kerätty tutkimusaineisto, toisistaan olennaisesti poikkeavilta oppilasryhmiltä. **Koulun 1** oppilaat edustivat aiheesta motivoituneita käsityöpainotteisia seitsemäs ja yhdeksäsluokkalaista. **Koululta 2** kyselyyn vastasivat puolestaan kaksi pakollisen käsityön seitsemäsluokkalaista ryhmää sekä kaksi teknisen tai tekstiilityön valinnaisen käsityön yhdeksäsluokkalaista ryhmää. Täydellisen yleistettävyyden sijaan tutkielmassa pyrittiinkin päättelemään eri tavalla motivoituneiden oppilasryhmien perusteella oppilaiden valinnaisen käsityön valintaan liittyviä tekijöitä. Tästä syystä tutkimustulos ei ole toistettavissa sellaisenaan toisissa olosuhteissa vaan sen tarkoituksena on tarjota uutta tietoa rajattua aineistoa analysoimalla. (Lincoln ja Guba 1985, 291-301.)

Tutkimuksen totuudellisuudella tarkoitetaan sitä, kuinka hyvin tutkijan johtopäätökset vastaavat tutkimuskohteen todellista tilaa. Tämän tutkielman tulokset ovat yhdensuuntaisia tutkielman tekijän tekemiä päätelmiä

tutkimusaineiston vastauksista suhteessa tutkielman teoreettiseen taustaan. Kyselyyn vastatessaan oppilailta ei kuitenkaan erikseen painotettu asian vapaaehtoisuutta, vaan koulujen käsityön opettajat olivat esittäneet kyselyyn osallistumisen osana oppituntia. Tietynlainen pakko vastata kyselytutkimukseen on saattanut heikentää osan oppilaiden kohdalla tutkielman totuudellisuutta. Tutkielman tekijän havaintojen mukaan oppilaat kuitenkin suhtautuivat kyselyyn vastaamiseen positiivisena vaihteluna tunteihin. Kyselyn aihe, valinnaisen käsityön mallit, sekä vaikuttamisen mahdollisuus näyttivät myös innostavan kyselyyn vastaavia oppilaita. Totuudellisuutta parantaa tutkittavien koulujen ja osan kyselyyn vastanneiden oppilaiden tunteminen ja havainnointi ennalta, jolloin myös vastausten päättelemisen suhteessa kontekstiinsa helpottui. Myös määrällisen ja laadullisen aineiston yhdistäminen tutkielmassa paransi sen luotettavuutta.

Vahvistettavuus tarkoittaa tutkimuksen saamaa tukea toisista tutkimuksista. Tämän tutkielman vahvistettavuutta parantaa aiheeseen liittyvään teoreettiseen taustaan kattava tutustuminen ennalta, tutkielman tekemisen aikana sekä tutkimustuloksia analysoidessa. Tutkielman tutkimustulokset saivat tukea aiempien tutkimusten havainnoista. Toisaalta tutkielman vahvistettavuutta heikentää olennaisesti päätös jättää oppilaan sosiaalistumisesta johtuvien tekijöiden mittaaminen pois tutkielman kyselylomakkeesta. Aihealuetta pyrittiin silti analysoimaan oppilaiden vastauksista jälkikäteen ja niistä löytyi tekijöitä, joiden voidaan päätellä johtuvan vastaajan sosiaalistumisesta sukupuoleensa ja ikäluokkaansa. Sosiaalistumisesta johtuvien tekijöiden päättelemisellä valmiista tutkielman aineistosta parannettiin tutkielman kattavuutta ja sitä kautta tutkielman luotettavuutta. (Lincoln ja Cuba 1985, 291-301.)

Uskottavuudella tarkoitetaan sitä, että tutkija tiedostaa oman objektiivisuutensa rajat, kuten persoonan ja ennakko-odotusten mahdollinen vaikutus tutkimustulosten analysointiin. Tässä tutkielmassa pyrittiin objektiiviseen työskentelyyn erityisesti teoreettisen taustan kattavuuden sekä tutkimuslomakkeiden neutraaliuden ilmaisun osalta. Uskottavuutta saattaa heikentää tutkielman tekijän paikan päällä tehdyt esittelyt aiheesta, kyselylomakkeiden teon yhteydessä. Oppilaille pidetty esittelypuhe muuttui ehkä jonkin verran viiden esittelykerran aikana ja esittelijän persoonalla on saattanut olla vaikutusta aiheiden esittelyyn. Esittelypuheet ovat voineet siis

vaikuttaa oppilaiden vastauksiin, varsinkin kun osa esiteltävistä käsityön järjestämisen malleista oli oppilaille entuudestaan tuntemattomia, jolloin esittelijän kuvailut aiheesta korostuivat. (Lincoln ja Cuba 1985, 291-301.)

Kyselylomakkeiden avointen kysymysten heikkoutena saatetaan nähdä niihin vastaamattomuus tai vaihtoehtoisesti asian vierestä vastaaminen. (Valli 2010a, 126.) Kysely-tutkimuksessa ei voida myöskään olla täysin varmoja siitä, että vastaajat ovat vastanneet tosissaan (Hirsjärvi ym. 2007, 190). Oppilaille tutkielman tekijän toimesta esitellyn aiheen koettiin osaltaan parantaneen tutkielman luotettavuutta, sillä tutkielman tekijän läsnäolon avulla saatiin selvennettyä mahdollisesti kyselylomakkeen aikana esiin nousseita epäselvyyksiä, mikä vähensi oppilaiden epätietoisia vastauksia. (Lincoln ja Cuba 1985, 291-301; Kuula 2006, 60).

13. TUTKIMUKSEN EETTISYYS

YK:n yleissopimuksessa määritellään lapsen oikeus tulla kuulluksi ja nähdyksi tämän omilla ehdoillaan myös tutkimuksen tekemisen piirissä. Tutkimukseen osallistumisen avulla lapsen näkökulmaa on mahdollista tuoda esiin, mikä on etu lapsen kuulluksi tulemisen kannalta. (Kuula 2006, 147.) Tutkielman eettisyyttä heikentää oppilaiden osin pakollinen osallistuminen kyselytutkimukseen. Kyselyyn vastaavia oppilaita ei tarvinnut kuitenkaan suostutella vaan kyselyyn vastaaminen tunnuttiin ymmärtävän kiinnostavana vaihtoehtona vaikuttaa asioihin. Tutkielman tutkimusaihetta esiteltäessä oppilaille kerrottiin, että kyselylomakkeiden vastauksia tulnaisiin hyödyntämään tutkielman tekijän Pro gradu-tutkielmassa, ja että yleisen tutkimuksen tekemisen periaatteen mukaisesti vastauksista ei tulisi ilmi oppilaiden henkilöllisyys, luokka tai koulu. Tutkielman kaikissa vaiheissa suojeltiin tutkittavien oppilaiden ihmisarvoa, itsemääräämisoikeutta, vahingoittumattomuutta ja yksityisyyden säilymistä. Tutkittavien oppilaiden kouluista, opettajista ja opetusjärjestelyistä kerrottiin tutkielmassa vain tutkielman tuloksien ja johtopäätösten kannalta olennaiset tekijät. Tutkielman koulujen erityislaatuisuuden takia koulujen sijaintipaikkakuntaa tai edes maakuntaa ei mainita tunnistettavuuden ehkäisemiseksi. Kyselyyn vastanneiden oppilaiden vastaukset löytyvät

taulukoihin koottuna tutkielman liitteinä, ja myös niissä oppilaiden ja koulujen nimet on muutettu tunnistamattomiksi. (Kuula 2006, 61, 148, 82, 200.)

14. POHDINTA

14.1 Valinnaisen käsityön muutosehdotukset oppilaan näkökulmasta

Tämän Pro gradu-tutkielman tarkoituksena oli selvittää oppilaiden valinnaisen käsityön valintaa ohjaavia tekijöitä. Tutkielman teoreettisen taustan perusteella todettiin uusien perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden (2014) vaikuttavan käsityön oppiaineen lisäksi myös valinnaisen käsityön tavoitteisiin. Valinnaisen käsityön opetuksen järjestelyissä tulisi perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden ja alan tutkimuksen suuntauksen mukaisesti painottaa oppilaan yksilöllisiä vaikuttamisen mahdollisuuksia käsityöllisessä prosessissa ja pyrkiä toteuttamaan opetus ilman sukupuolten eriytymistä edesauttavia järjestelyjä. Käytännössä tämä tarkoittaa opetuksen eriyttämistä, kokonaisen käsityön prosessin merkityksen korostamista sekä käsityön opetuksen toteuttamista muutoin, kuin jakamalla opetus teknisen työn ja tekstiilityön välille. Oppiaineen muutoksilla pyritään ajamaan oppilaiden etua ja koulumotivaatiota. (POPS 2014, 31, 95, 430; Antikainen ym. 2006, 182-185; Lindén & Autio 2011, 43-44; Kansanen 2004, 43; Lepistö, Rönkkö & Tuikkanen 2013, 98.)

Tutkielman tutkimustulosten perusteella yläkouluikäiset oppilaat haluavat vaikuttaa mahdollisimman paljon valinnaisessa käsityössä toteutettaviin sisältöihin, tarvitsematta tehdä jyrkkää valintaa teknisen työn tai tekstiilityön väliltä. Oman mielenkiinnon mukaisen painottumisen mahdollisuus nähtiin oppilaiden vastauksissa kuitenkin olennaisen tärkeänä, mutta se haluttiin toteuttaa jaotellen valinnaisen käsityön sisällöt joko laajempiin ja tiiviimpiin kokonaisuuksiin, yksittäisiksi kurssivalinnoiksi, tai yhteisenä pitkänä valinnaisena käsityönä toteuttaen, jossa oppilaalla on mahdollisuus painottua oman mielenkiintonsa mukaan valinnaisaineen sisällä. Tutkielman tutkimustulokset tukevat aiempia tutkimuksia, sekä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteita oppilaan vaikuttamisen

mahdollisuuden lisäämisestä käsityöoppiaineen sisällä sukupuolirooleja ylläpitäviä toimintatapoja välttäen. (POPS 2014, 430; Riionheimo 2016, 56; Vahvaselkä 2015, 65; Johansson 2006, 154 – 156; Sipilä 2013, 74.)

Tutkielman tutkimustulosten perusteella voidaan suositella valinnaisen käsityön järjestämistä teknistä ja tekstiilityötä oppilaan oman tahdon mukaisesti yhdistävänä yhteisen käsityön valinnaisaineena, jossa oppilas voi suuntautua erilaisiin aihealueisiin, materiaaleihin ja tekniikkoihin oman mielenkiintonsa mukaisesti. Mikäli valinnaisen käsityön opetuksessa kuitenkin jossain määrin rajatumilla ja kaikille oppilaille yhteisillä tehtävänannoilla, on tutkielman tulosten perusteella suositeltavaa jaotella tai kurssittaa valinnaisen käsityön opetus pienemmiksi osa-alueiksi oppilaiden motivaation maksimoimiseksi. Tällöin sisältöjä ja kursseja valitsevilla oppilailla tulee olla riittävät tiedot valinnan tekemiseen (Numminen & Blom 1999, 62-66; Opetushallitus 2000, 35; Leppävuori 1999). Tutkimustulosten perusteella voidaan suositella myös lyhytkestoisempia valinnaisainevalintoja vähemmän sitoviksi vaihtoehtoiksi oppilaille, jotka eivät halua sitoutua laajaan ja pitkäkestoiseen valinnaisaineeseen (Sipilä 2013, 48; Nieminen 2003, 46-48; Leppävuori 1999, 130-132). Jaotellun- tai kurssimuotoisen valinnaisen käsityön tapaisesti toimiessa koulujen käsityön opettajien on mahdollista olla yhteydessä joko oman koulunsa muiden aineiden opettajiin tai esimerkiksi lähikoulujen käsityön opettajiin mahdollisesta yhteistyöstä käsityöllisten tai oppiaineita yhdistävien sisältövalintojen laajentamiseksi (Vuorinen & Välijärvi 1994, 21; Numminen 1997, 56; Numminen & Blom 1999, 12; Pring 2013, 167-168; Ojala 2000, 33-34).

Tutkielman tutkimustulosten perusteella yläkouluikäisiä oppilaita ja erityisesti yhdeksäsluokkalaisia oppilaita kiinnostavat jonkinlaista uutuusarvoa sisältävät käsityön sisällöt sekä aihealueet, joiden siirtovaikutus ja sitä kautta hyöty koulun ulkopuoliseen elämään ja oppilaan tulevaisuuteen hahmotetaan. Myös aiemmissa tutkimuksissa on päädytty vastaaviin tuloksiin. (Byman 2006, 123-125; Rauste-von Wright ym. 2003, 55-56; Hakkarainen ym. 2004, 118-119). Tutkielman kyselylomakkeessa tällaisia sisältöjä edustivat esimerkiksi 3D-tulostus ja piirustus, vaatteiden tuunaus, huonekalun valmistus sekä harrastus ja pelipaja. Monia oppilaita ja erityisesti seitsemäsluokkalaisia kiinnostivat kokonaisvaltaisemmat ja laajemmin perustaitoja opettavat käsityön sisällöt,

kuten tekstiilityö ja teknologia, minkä tulkittiin kertovan tarpeesta oppia monipuolisia ja elämässä tarvittavia käytännön taitoja (Nieminen 2003, 46-48; Wilén 2007, 61-62; Leppävuori 1999, 115-117; Vuorinen 1997, 126-127.) Valinnaisen käsityön sisältöjä suunniteltaessa suositellaan tutkielman tulosten ja niitä tukevan teoreettisen taustan perusteella painottamaan laajempia ja kokonaisvaltaisemmin perustaitoja opettavia käsityön sisältöjä erityisesti yläkoulun alkuvaiheessa, mutta yhdeksännellä ja mielellään jo kahdeksannella luokalla tarjoamaan oppilaille mahdollisimman vapaata suuntautumista tarkempiin käsityön sisältöihin, joiden avulla oppilaiden on mahdollista saada tukea yksilölliseen kasvuunsa ihmisenä. Opiskeltavien aihealueiden yhteys tulevaan opinto- ja työelämään tulee myös tuoda selkeästi esille oppilaille (POPS 2014, 12, 430; Rauste-von Wright ym. 2003, 55-56; Hakkarainen ym. 2004, 118-119; Brophy 2008, 132-141; Hidi & Renninger 2006, 114).

Tutkielman käsityön sisältövalintojen valintojen eriytyminen tyttöjen ja poikien kesken tukee teoreettisen taustan havaintoja tytöille ja pojille eri tavalla sallitusta toimintaympäristöistä käsityö oppiaineessa. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014), sekä alan tutkimuksessa pyritään kuitenkin vähentämään oppiaineen sukupuolittaista leimaa. (POPS 2014, 430; Berg ym. 2011, 93-94; Moilanen & Räihä 2010, 46-55; Lepistö & Lindfors 2015, 2; Lepistö 2010, 59-78; Marjanen 2012, 244, 235; Yliraudanjoki 2010, 219-221, 244-249). Tutkielman tuloksia analysoidessa huomattiin erityisesti käsityön sisältövalintojen uutuusarvon, vähäisen sukupuolittuneen leiman tekniikan, materiaalin uutuuden tai käsityön ulkopuolisen elämänalueen mukana olon, tai sisältövalinnan siirtovaikutuksen oppilaan tulevaisuudelle kasvattavan sekä tyttöjen, että poikien halua valita kyseinen valinnaisen käsityön sisältö. (Yliraudanjoki 2010, 219-221, 244-249; Byman 2006, 123-125; Rauste-von Wright ym. 2003, 55-56; Hakkarainen ym. 2004, 118-119).

Tutkielmassa oppilaille tarjotun pitkän teknisen tai tekstiilityön valinnaisen käsityön mallin jääminen käytännössä kaikissa tutkimuskategorioissa viimeiselle sijalle on kiinnostava havainto, jonka tulkitaan kertovan oppilaiden halusta monipuolisempaan ja vähemmän rajoittavaan työskentelyyn valinnaisessa käsityössä. Tutkimustulos poikkeaa aiemmista teoreettisen aineiston havainnoista, mikä saattaa kertoa oppilaiden muuttuvasta ajatusmaailmasta käsityön perinteisen jaon suhteen. (Lepistö 2011, 175-190; POPS 2014, 430;

Opetushallitus 2016; Berg ym. 2011, 94-96). Koska oppilaille tulisi tarjota sukupuolesta riippumatta samanlaiset mahdollisuudet, suositellaan tutkielman tutkimusmateriaalin perusteella valinnaisen käsityön sisältöjen suunnittelussa ja myös nimeämissä huomioimaan sukupuolten mielenkiinnon kohteiden sekä erilaiset, että niitä yhdistävät piirteet. Valinnaisen käsityön sisältöjä avatessa ja nimetessä tulisi välttää vahvasti toisen sukupuolen sisältöalueiksi tulkittavia termejä, mikä saattaa johtaa toisen sukupuolten edustajia välttämään kyseistä valintaa. (Wellington 2006, 97-98; Yliraudanjoki 2010, 219-221, 244-249; Rauste-von Wright ym. 2003, 55-56; Hakkarainen ym. 2004, 118-119). Kaiken kaikkiaan myös valinnaisessa käsityössä tulisi tarjota oppilaille mahdollisimman laajat mahdollisuudet vaikuttaa toteuttaviin töihin ilman, että sukupuolittavia rakenteita vahvistetaan (POPS 2014, 430; Berg ym. 2011, 93-94; Lepistö & Lindfors 2015, 2; Lepistö 2010 59-78; Marjanen 2012, 244, 235).

Tutkielman loppuvaiheessa voidaan todeta käsityön opettajaksi opiskelevan tutkielman tekijän olevan tyytyväinen tutkimustuloksiin ja oppineen Pro gradu-prosessin aikana valtavasti tulevasta ammatistaan. Tutkielman työstämisen aikana karttuivat ennen kaikkea ymmärrys käytännön toteutuksista käsityöoppiaineen sisällä. Myös oppilaiden ajatusmaailma tuli tulevalle opettajalle askeleen tutummaksi, mikä helpottaa lähestyvää työelämään siirtymistä. Tutkielman tulokset antoivat hyviä ideoita käsityön opetuksen ja erityisesti valinnaisen käsityön opetuksen käytännön toteuttamiseen.

14.2 Jatkotutkimusmahdollisuudet

Otoksen sukupuolijakauman vinoudesta johtuen jatkotutkimuksessa olisi mielenkiintoista selvittää laajemmin poikien mielenkiinnon kohteita, vaikuttamisen tarvetta ja hyötynäkökulmia käsitöissä ja valinnaisissa käsitöissä. Erityisesti poikien vastausten vähyyys laadullisessa aineistossa jätti paljon kysyttävää aiheesta. Myös **koulun 2** poikien selkeästi muita ryhmiä huonommat arviot lähes kaikissa kategorioissa saa miettimään, johtuuko ilmiö kyseiseen kouluun tai ympäristöön liittyvistä tekijöistä vai onko ilmiö laajempi. Kyseisten koulujen kohdalta tutkielmaa voisi laajentaa esimerkiksi tekemällä tarkentavia tutkimushaastatteluja koulujen ja erityisesti **koulun 2** pojille. Poikien

näkökulmaa voisi laajentaa myös suuremman otannan avulla, jossa molemmat sukupuolet ovat tasaisesti edustettuina useammasta koulusta.

LÄHTEET

Aaltola, J. 2010. Filosofia, tiede, ymmärtäminen. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2: Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus. 14-28.

Aapola, S. & Ketokivi, K. 2005. Aikuistumisen ehdot 2000-luvun yhteiskunnassa. Teoksessa Aapola, S. & Ketokivi, K. (toim.) Polkuja ja poikkeamia – Aikuisuutta etsimässä. Tampereen yliopistopaino Oy, Tampere. 7-32.

Aapola-Kari, S. & Wrede-Jäntti, M. 2017. Perinteisiä toiveita, nykyhetkeen kiinnittyviä pelkoja – Nuoret pohtivat tulevaisuutta. Teoksessa Myllyniemi, S. Katse tulevaisuudessa. Nuorisobarometri 2016. Opetus- ja kulttuuriministeriö: Valtion nuorisoneuvosto. Nuorisotutkimusseura ja tekijät. 159-176.

Alderman, M. K. 1999. Motivation for achievement: Possibilities for Teaching and Learning. Lawrence Erlbaum Associates.

Anderman, E.M., & Patrick, H. 2012. Achievement goal theory and student motivation. *Journal of Educational Psychology*, 84(3), 261-267.

Antikainen, A., Rinne, R. & Koski, L. 2006. Kasvatussosiologia. Helsinki: WSOY

Anttila, P. 1993. Käsityön ja muotoilun teoreettisen perusteet. Helsinki: WSOY.

Autio, O. 1997. Oppilaiden teknisten valmiuksien kehittyminen peruskoulussa. Tytöt ja pojat samansisältöisen käsityön opetuksen kokeilussa. Helsinki: Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitos. Tutkimuksia 177.

Berg, P., Guttorm, H., Kankkunen, T., Kokko, S., Kuoppamäki, A., Lepistö, J., Turkki, K., Väyrynen, L. & Lehtonen, J. 2011. Tytöille tyttömäistä ja pojille poikamaista – yksilöllisten valintojen viidakossa? Teoksessa Lehtonen, J. (toim.) Sukupuolinäkökulmia tutkimusperustaiseen opettajankoulutukseen. Tasa-arvo- ja sukupuolitietoisuus opettajankoulutuksessa –hanke (rahoittaja opetusministeriö 2008-2011). Helsinki: Helsingin yliopisto. Käyttäytymistieteiden laitos. 91-116.

- Blom, H. & Lipsanen, S. 1993. Valinnaisaineet lisäävät opiskelumotivaatiota. Teoksessa Blom, H. & Lipsanen, S. Valinnaisuus – Lisää liikkumavaraa kouluun. Helsinki: VAPK-kustannus 1993.
- Bronfenbrenner, U. 1979. The ecology of human development: experiments by nature and design. Cambridge, MA : Harvard University Press cop.
- Brophy, J. 2004, Motivating students to learn. Mahwah, N.J.: Lawrence Erlbaum.
- Brophy, J. 2008, Developing students appreciation for what is taught in school. Educational Psychologist, v43 n3, 132-141.
- Burke, C. & Grosvenor, I. 2005. The School I'd Like: Children and Young People's Reflections on an Education for the 21st Century. Routledge.
- Byman, R. 2006: Onko opetus suostuttelemista oppimaan? Teoksessa Husu, J. & Jyrhämä, R. (toim.) Suoraa puhetta: kollegiaalisesti opetuksesta ja kasvatuksesta. Jyväskylä: PS-kustannus. 115-126.
- Cantell, H. 2016. Sanotaanko oppiaineille hyvästit?: Näkökulmia monialaisesta oppimisesta ja opetuksesta. Teoksessa Cantell, H. & Kallioniemi, A. Kansankynttilä keinulaudalla: Miten tulevaisuudessa opitaan ja opetetaan? Jyväskylä: PS-kustannus. 153-170.
- Collanus, M., Guttorm, H., Jokela, P. & Kärnä-Behm, J. 2006. Ylös kapiokirstun pohjalta: keskusteluja käsityön merkityksistä ja paikasta. Teoksessa Kaukinen, L. & Collanus, M. (toim.) Tekstejä ja kangastuksia: Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta. Hamina: Akatiimi. 149-157.
- Cox, S., Robinson-Pant, A., Dyer, C. & Schweisfurth, M. 2010. Children as Decision Makers in Education. Sharing Experiences Across Cultures. New York: Continuum.
- Deci, E. L. & Ryan, R.M. 1985. Intrinsic motivation and self-determination in human behavior. New York : Plenum Press cop.
- Dormer, P. 1994. The Art of Maker. Thames and Hudson. London.

- Dymoke, S. 2013. Learning and teaching contexts. Teoksessa Dymoke, S. (toim.) Reflective teaching and learning in the secondary school. Thousand Oaks, CA: SAGE, cop. 68-105.
- Eloranta, V. & Virta, A. 2002. Opettajuuden ja opettajankoulutuksen haasteet. Teoksessa Lehtinen, E. & Hiltunen, T. (toim.) Oppiminen ja opettajuus. Turku: Turun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Sarja B, osa 71, 133 - 156.
- Erwin, P. 2001. Asenteet ja niihin vaikuttaminen. Ahokas, M. (suom.) Porvoo: Helsinki.
- Gordon, T. 2004. "Sata pientä sääntöä..." – sukupuoli koulun arjessa. Teoksessa: Opetushallitus. Koulu – sukupuoli – oppimistulokset. Helsinki: Opetushallitus. 68-81.
- Gouran, Dennis S. 1982. Making Decisions in Groups – Choices and Consequences. Scot Foresman.
- Greenfield, K. 2011. The myth of choice: personal responsibility in a world of limits. Yale University Press cop. 2011.
- Grönfors, M. 2010. Havaintojen teko aineistonkeräyksen menetelmänä. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1: Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus. 154-170.
- Guttorm, H. & Kärnä-Behm, J. 2003. Sukupuoli - käsityö - diskurssit, sukupuolen tuottaminen käsityötä koskevissa teksteissä. Teoksessa Meisalo, V. (toim.) Aineenopettajakoulutuksen vaihtoehdot ja tutkimus 2002. Helsinki: Helsingin yliopisto. 499-509.
- Hakala, J. T. 2010. Tutkimusmenetelmän valinnasta. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1: Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus. 12-25.
- Hakkarainen, K., Lonka, K. & Lipponen, L. 2004. Tutkiva oppiminen: järki, tunteet ja kulttuuri oppimisen sytyttäjinä. Porvoo: Helsinki: WSOY.
- Hautamäki, A. 1996. Individualismi on humanismia. Teoksessa Lagerspetz, E.,

Sihvola, J., Siltala, J., Tarkki, J. & Hautamäki, A. (toim.) Yksilö modernin murroksessa. Helsinki: Gaudeamus. 13-44.

Hidi, S. & Renninger, K. A. 2006. The Four-Phase Model of Interest Development. *Educational Psychologist*. Volume 41, Issue 2.

Hilmola, A. 2011. Samansisältöisen käsityön osaaminen peruskoulussa. Teoksessa S, Laitinen & A, Hilmola (toim.) Taito- ja taideaineiden oppimistulokset – asiantuntijoiden arviointia. Opetushallitus: julkaisut: Raportit ja selvitykset 2011: 11. 162-174.

Hirsjärvi, S. 1983. Kasvatustieteen käsitteistö. Helsinki: Otava.

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hohti, R. & Karlsson, L. 2012. Kevätjuhlat- Koululaisena toimimisen tilat ja rajat. Teoksessa Pekkarinen, E., Vehkalahti, K. & Myllyniemi, S. (toim.) Lapset ja nuoret instituutioiden kehyksissä. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta. 128-142.

Häkkinen, A. & Salasuo, M. 2017. Aika näyttää. Nuoret, hyvän elämän määrittelyt ja sukupolvien katkeilevat ketjut. Teoksessa Myllyniemi, S. (toim.) Katse tulevaisuudessa. Nuorisobarometri 2016. Opetus- ja kulttuuriministeriö: Valtion nuorisoneuvosto. Nuorisotutkimusseura ja tekijät. 177-191.

Hänninen. 1993. Kurssimuotoinen vuosiluokkiin sitoutumaton opetus Kärpäsän yläasteella. Teoksessa Blom, H. & Lipsanen, S. (toim.) Valinnaisuus – Lisää liikkumavaraa kouluun. Helsinki: VAPK-kustannus.

Härkönen, U. 2008. Teorian ja tutkimuskohteen vuorovaikutus – Bronfenbrennerin ekologinen systeemiteoria ihmisen kehittymisestä. Teoksessa Niikko, A., Pellikka, I. & Savolainen, E. (toim.) Oppimista, opetusta, monitieteisyyttä. Kirjoituksia kuninkaankartanonmäeltä. Joensuun yliopisto: Savonlinnan opettajankoulutuslaitos. 21 – 39. Saatavilla [www-muodossa http://sokl.uef.fi/verkkojulkaisut/monitiet/kehys.htm](http://sokl.uef.fi/verkkojulkaisut/monitiet/kehys.htm) Luettu 2.3.2017

Isakson, V. 2014. Sukupuolten ja sosiaalisen tasa-arvon näkökulma käsityöopetukseen sekä mietteitä tulevast. Lyhyt oppimäärä koulukäsityöhön. Suomen käsityön museon julkaisuja 21, 47 – 66. Luettu 6.1.2017. Saatavilla www-muodossa <http://www.craftmuseum.fi/kassaatko/isakson.pdf> Luettu 15.1.2017

Jallinoja, R. 1993. Arvojen ambivalenssi. Teoksessa Andersson, J. O. (toim.) Hyvinvointivaltio ristiaallokossa. Arvot ja tosiasiat. Porvoo: WSOY. 17-45.

Johansson, M. 2006. Work in the classroom for sloyd. Julkaisussa Tidskrift-magazine2-3/2006. 153-171.

Juvonen, J. & Knifsend, C. 2009. School-based Peer Relationships and Achievement Motivations. Teoksessa Wentzel, K. R. (toim.) Handbook of Motivation at School. Taylor & Francis. 231-250. Saatavilla www-muodossa <https://utu.finna.fi/Record/volter.1794625> Luettu 13.3.2017

Järvinen, T. 2001. Koulutusjärjestelmän yksilöllistyminen ja valinnan vapaus. Teoksessa Kuure, T. (toim.) Aikuistumisen pullonkaulat. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. 60-69.

Kallio, M. 2014. Riskivastuullisuus turvallisuuskasvatuksen kulttuurissa. Oppilaiden vastuullisuus, turvallisuustaju ja tuottamistoiminnan riskiraja peruskoulun käsityön opetuksessa. Turku: Kasvatustieteiden tiedekunta: Opettajankoulutuslaitos: Rauma: Käsityökasvatus. Turun yliopiston julkaisuja Sarja C: osa 382.

Kananoja, T. 1989. Työ, taito ja teknologia: Yleissivistävän koulun toiminnallisuuteen ja työhön kasvattamisesta. Turku: Turun yliopiston julkaisuja. Sarja C: Osa 72.

Kansanen, P. 2004. Opetuksen käsitemaailma. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kaplan, A. & Patrick, H. 2009. Learning Environments and Motivation. Teoksessa Wentzel, K. R. (toim.) Handbook of Motivation at School. Taylor & Francis. 251-274. Saatavilla www-muodossa <https://utu.finna.fi/Record/volter.1794625> Luettu 13.3.2017

Karppinen, S. 1999. Käsityö taitona, tunteena ja ajattelun heräämisenä. Teoksessa Humaljärvi, M. & Seilo, M. Käsityö koskettaa: käsityön taiteen perusopetus. Helsinki: Suomen kuntaliitto 1999. 19-27.

Kaukinen, L. 2004. Käsityöt institutionaalisina genreinä. Teoksessa Kupiainen, T. (toim.) Käsillä tehty. Helsinki: Edita. 15-28.

Kiviniemi, K. 2010. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2: Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus. 74-88.

Knowledge Works Foundation. 2009. 2020 Forecast: Creating the Future of Learning. Institute For the Future. Luettu 15.11.2013 osoitteesta: <http://knowledgeworks.org/sites/default/files/2020-Forecast.pdf>

Koivusalo, M. 1998.

Mielekästä ja tehokasta vai puuhastelua ja pakkopullaa: Puistolan ala-asteen opettajien käsityksiä koulunsa valinnaiskursseista. Helsingin yliopisto: Pro gradu-tutkimus.

Kojonkoski-Rännäli, S. 1995. Ajatus käsissämme: käsityön käsitteen merkityssisällön analyysi. Turku: Turun yliopisto.

Kojonkoski-Rännäli, S. 1998. Työ tekijäänsä opettaa - totta toinen puoli: kasvatusteoreettista ja koulutuspoliittista pohdintaa sekä empiirinen tutkimus itsenäisestä käsityön opiskelusta. Turku: Turun yliopisto: Rauman opettajankoulutuslaitos.

Kokko, S. 2003. Käsityömuistoja: tyttöryhmät ja peruskoulun eriytynyt käsityö. Teoksessa Roivas, M., Turunen, R. & Arminen, E. Mikä ero? Kaksikymmentä kirjoitusta yhteiskunnasta, kulttuurista ja sukupuolesta. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Kokko, S. 2007. Käsityöt tyttöjen kasvattamisessa naisiksi. Joensuun yliopisto: Väitöskirja.

Kokko, S., Viilo, M., Matinlauri, M. & Tokola, A. 2014. Kokonainen käsityö ja suunnittelun ohjaaminen peruskoulussa - käsityön opettajaopiskelijoiden kokemuksia. Teoksessa Nuutinen, A., Fernström, P., Kokko, S. & Lahti, H. (toim.) Suunnittelusta käsin. Käsityön tutkimuksen ja toteutuksen vuoropuhelua. Helsinki: Helsingin yliopisto. Käyttätymistieteellinen tiedekunta. Opettajankoulutuslaitos. 81-99.

Kouhia, A. & Laamanen, T. 2014. Mitä muuta kuin materiaa? Otteita käsityön materiaalisuudesta ja immateriaalisuudesta. Teoksessa Karppinen, S., Kouhia, A. & Syrjäläinen, E. (toim.) Kättä pidempää: Otteita käsityön tutkimuksesta ja käsitteellistämisestä. Helsingin yliopisto: Käyttätymistieteellinen tiedekunta. Opettajankoulutuslaitos. 11-22.

Krohn, S. 1967. Totuus, arvo ja ihminen. Porvoo: Helsinki: WS.

Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka – Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä, Vastapaino.

Laaksonen, H. 2001. Nuorten siirtyminen työmarkkinoille 1990-luvun Suomessa. Teoksessa Kuure, T. (toim.) Aikuistumisen pullonkaulat. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. 86-96.

Laamanen, T. & Seitamaa-Hakkarainen, P. 2014. Suunnittelutehtävät, inspiraationlähteet ja ideointi. Teoksessa Nuutinen, A., Fernström, P., Kokko, S. & Lahti, H. (toim.) Suunnittelusta käsin – käsityön tutkimuksen ja opetuksen vuoropuhelua. Helsinki: Helsingin yliopisto. kotitalous ja käsityötieteiden julkaisuja. 12-26.

Lahelma, E. 1995. Naistutkimuksen näkökulmia opetuksen tutkimuksessa ja suunnittelussa. Teoksessa Vaahtokari, A. & Vähäpassi, A. (toim.) Tutki, vertaile, arvioi: Näkökulmia opetuksen suunnitteluun ja tutkimukseen. Helsinki: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja 51, 50–66.

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta. 8.8.1986/609. Saatavilla www-muodossa <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609> Luettu 4.1.2017

Laine, T. 2010. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2: Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus. 29-51.

Lansdown, G. 2010. The realisation of children's participation rights. Teoksessa Percy-Smith, B. & Thomas, N. A. Handbook of children and young people's participation. Oxon: Routledge. 11-23.

Lehtinen, E., Kuusinen, J. & Vauras, M. 2007. Kasvatuspsykologia. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit.

Lepistö, J. 2010. Käsitöiden tekeminen ei vaadi tiettyä sukupuolta. Teoksessa Suortamo, M., Tainio, L., Ikävalko, E., Palmu, T. & Tani, S (toim.) Sukupuoli ja tasa-arvo koulussa. Jyväskylä: PS-kustannus. 59-78.

Lepistö, J. 2011. Tyttöjen ja poikien käsityötaito – Totta vai tarua? Teoksessa Laitinen, S. & Hilmola, A. (toim.) Taito- ja taideaineiden oppimistulokset – asiantuntijoiden arviointia. Opetushallitus: julkaisut: Raportit ja selvitykset 2011: 11. 175-193.

Lepistö, J. & Lindfors, E. 2015. From Gender-segregated Subjects to Multi-material Craft: Craft Student Teachers' Views on the Future of the Craft Subject. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa) www.FORMakademisk.org
<https://journals.hioa.no/index.php/formakademisk/article/view/1313/1440>

Lepistö, J., Rönkkö, M-L. & Tuikkanen, W. 2013. Monipuolinen käsityön opetus sukupuolisen tasa-arvon toteuttajana. Käsityön aineenopettajaopiskelijoiden ja aineenopettajien kokemuksia monipuolisen käsityön opiskelusta ja käsityön sukupuolittuneisuudesta. Teoksessa Mahlamäki-Kultanen, S., Hämäläinen, T., Pohjonen, P. & Nyssölä, K. (toim.) MAAILMAN OSAAVIN KANSA 2020. Koulutuspolitiikan keinot, mahdollisuudet ja päämäärät. Helsinki, Opetushallitus. 98 – 115.

http://www.oph.fi/download/151447_maailman_osaavin_kansa_2020.pdf

Leppävuori, S. 1999. Peruskoulun valinnaisuus - oppilaan etu vai yhteinen hyöty? Valinnan perusteiden tarkastelua sekä oppilaiden ja heidän vanhempiansa kokemuksia peruskoulun valinnaisuudesta. Tampere: Tampereen yliopistopaino.

Levin, C. 2008. Creativity in the school context. Lunds universitet. Institutionen för psykologi. Department of Psychology, Lund University.

Lincoln, Y. & Guba, E. 1985. Naturalistic inquiry. Beverly Hills, CA: Sage.

Lindén, J. & Autio, T. 2011. Opetussuunnitelma yhteiskunnallisen todellisuuden peilinä - esimerkkinä yksilöllisyystulkinnat koulutuspolitiikassa. Teoksessa Paalasmaa, J. (toim.) Lapsesta käsin: kasvatuksen ja opetuksen vaihtoehtoja. Jyväskylä: PS-kustannus. 35-50.

Marjanen, P. 2012. Koulukäsityö vuosina 1866-2003: kodin hyvinvointiin kasvattavista tavoitteista kohti elämänhallinnan taitoja. Turku: Turun yliopisto. Saatavilla www-muodossa
<http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/83445/AnnalesC344Marjanen.pdf?sequence=1> Luettu 22.12.2016

Metsämuuronen, J. 1997. Omaehtoinen oppiminen ja motiivirakenteet. Helsinki: Opetushallitus.

Metsämuuronen, J. 2004. Pienten aineistojen analyysi: Parametrittomien menetelmien perusteet ihmistieteissä. Jyväskylä: Gummerus.

Metsämuuronen, J. 2005. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä: opiskelijalaitos. Jyväskylä: Gummerus.

Metsämuuronen, J. 2006. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä: tutkijalaitos. Helsinki: International Methelp.

Moilanen, P. & Räihä, P. 2015. Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus. 52-73.

Murtomaa, T. & Ryyänen, J. 2012. Tekninen vai tekstiili? – Käsitöiden sisällön valintojen taustat. Tutkimus käsityön sisällön painotuksen valintojen taustoista satakuntalaisissa alakouluissa. Turun yliopisto: Rauman opettajankoulutuslaitos. Pro gradu-tutkimus.

Mäkinen, S. 2015. Näköaloja toimijuuteen nuoruuden siirtymissä ja suunnanotoissa. Teoksessa Kauppila, P.A. Jussi Silvonen & Vanhalakka-Ruoho, M. (toim.) Toimijuus, ohjaus ja elämäntilanne. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto. 103-128.

Niemi, L. 2016. Yhteisöllisen toimintakulttuurin rakentaminen koulussa. Teoksessa Caltell, H. & Kallioniemi, A. Kansankynttilä keinulaudalla: Miten tulevaisuudessa opitaan ja opetetaan? Jyväskylä: PS-kustannus. 95-108.

Niemi, P., Nurmi, J-E. & Vauras, M. 1984. Johdatus persoonallisuuden psykologiaan. Turku: Turun yliopiston filosofian, psykologian ja menetelmätieteiden laitos.

Nieminen, J. 2007. Puuttuva lenkki – Nuorisokasvatus tieteen kentässä, kasvatuksen teoriassa ja nuorisotyön kehityksessä. Teoksessa Nivala, E. & Saastamoinen, M. (toim.) Nuorisokasvatuksen teoria: Perusteita ja puheenvuoroja. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/ Nuorisotutkimusverkosto. 30-63.

Nieminen, N. 2003. 7-10-luokkalaisten käsityksiä käsitöistä. Helsingin yliopisto. Pro gradu-tutkimus.

Niiniluoto, I. 1999. Käsitöiden, kuvittelu ja ymmärtäminen. Teoksessa Humaljärvi, M. & Seilo, M. Käsitöiden koskettaa: käsityön taiteen perusopetus. Helsinki: Suomen kuntaliitto 1999. 7-14.

Nivala, E. 2007. Kansalaisuus nuorisokasvatuksen teorian jäsentäjänä. Teoksessa Nivala, E. & Saastamoinen, M. (toim.) Nuorisokasvatuksen teoria: Perusteita ja puheenvuoroja. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/ Nuorisotutkimusverkosto. 93-131.

Nivala, E. & Saastamoinen, M. 2007. Nuorisokasvatuksen teorian kohde ja konteksti. Teoksessa Nivala, E. & Saastamoinen, M. (toim.) Nuorisokasvatuksen teoria: Perusteita ja puheenvuoroja. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/ Nuorisotutkimusverkosto. 8-27.

Nummela, S. 2001. Elämänpoliittiset orientaatiot nuorten koulutusvalintojen taustalla. Helsingin yliopisto. Pro-gradu-tutkielma.

Numminen, U. 1997. Nuorisoasteen koulutuskokeilu ja oppilaitosten alueellinen verkostoituminen. Teoksessa. Mäkinen, R., Virolainen, M. & Vuorinen, P. Oppilaitosten yhteistyö ja yksilölliset opinnot nuorisoasteen koulutuskokeilussa. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos. 47-57.

Numminen, U. & Blom, H. 1999. Yhteistyö - oppilaitosten uusi toimintatapa: käytännön kokemuksia ja ratkaisumalleja. Helsinki: Opetushallitus.

Ojala, M. 2000. Luokattoman lukion toimivuus vuonna 1999. Teoksessa Opetushallitus. Luokattoman lukion toimivuus. Helsinki: Opetushallitus. 14-33.

Opetushallitus. 2011. The School of Opportunities – Towards Every Learner's Full Potential. Helsinki: Kopiojyvä Oy. Saatavilla www-muodossa http://www.oph.fi/download/134584_the_school_of_opportunities.pdf Luettu 3.2.2017

Opetushallitus. 2016. Opetussuunnitelman perusteiden käsityön tukimateriaalit: Käsityön opetuksen järjestäminen. Saatavilla www-muodossa http://www.edu.fi/perusopetus/kasityo/ops2016_tukimateriaalit/opetuksen_jarjestaminen Luettu: 3.3.2017

Pirttiniemi, J. 2000. Koulukokemukset ja koulutusratkaisut: peruskoulun vaikuttavuuden tarkastelu oppilasnäkökulmasta. Helsingin yliopisto. Väitöskirja.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Helsinki: Opetushallitus.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Helsinki: Opetushallitus.

Valtioneuvosto. 2012. Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta. Saatavilla www-muodossa <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2012/20120422> Luettu 17.12.2016

Pietarinen, J. 1994. Itsemäärääminen ja itsemääräämisoikeus. Teoksessa Pietarinen, J., Launis, V., Räikkä, J., Lagerpetz, E., Rauhala, M. & Oksanen, M. Oikeus itsemääräämiseen. Helsinki: Painatuskeskus. 15-48.

Pintrich, P. R. & Dale, H. 1996. Motivation in education: theory, research and applications. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall 1996.

Porter, L. 2000. Behaviour in schools: theory and practise for teachers. Buckingham: Open university press 2000.

Pring, R. 2013. The life and death of secondary education for all. Routledge.

Pruuki, L. 2008. Ilo opettaa. Helsinki: Edita.

Pöllänen, S. 2003. Yhteinen käsityö sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta tarkasteltuna. Teoksessa Nuutinen, P. & Savolainen, E. (toim.) 50 vuotta opettajankoulutusta Savonlinnassa. Joensuun yliopisto: Savonlinnan opettajankoulutuslaitos. 219-224. Saatavilla www-muodossa <http://sokl.uef.fi/juhlakirja/27Sinikk.htm> Luettu 27.1.2017.

Pöllänen, S. 2009. Contextualising Craft. Pedagogical Models for Craft Education. International Journal of Art & Design Education. Volume 28 (3), 249 – 260.

Pöllänen, S. 2007. Käsityö terapiana ja terapeuttisena toimintana. Teoksessa Niikko, A., Pellikka, I. & Savolainen, E. (toim.) Oppimista, opetusta, monitieteisyyttä. Kirjoituksia Kuninkaankartanonmäeltä. Joensuun yliopisto. Savonlinnan opettajankoulutuslaitos. 91-105.

Pöllänen, S. 2016. Opetussuunnitelman perusteiden käsityön tukimateriaalit: Kokonainen käsityöprosessi perusopetuksessa. Saatavilla www-muodossa http://www.edu.fi/perusopetus/kasityo/ops2016_tukimateriaalit/kasityoprosessi_perusopetuksessa Luettu: 3.3.2017

Pöllänen, S. & Kröger, T. 2005. Näkökulmia kokonaiseen käsityöhön. Savonlinna: Savonlinnan opettajankoulutuslaitos. Verkkojulkaisu: http://sokl.uef.fi/verkkojulkaisut/tutkivaope/polla_kroger.htm 160-172 Luettu 17.1.2017

Pöysä, J. 2004. Entisajan metsätyöläisen taidoista ja taitavuudesta. Teoksessa Kupiainen, T. (toim.) Käsillä tehty. Helsinki: Edita. 105-116.

Rauste-von Wright, M., von Wright, J. & Soini, T. 2003. Oppiminen ja koulutus. Helsinki: WSOY.

Resnik, M. D. 1987. Choices: an Introduction to Decision Theory. University of Minnesota Press.

Riionheimo, M. 2016. Näkökulma: Tukea taiteesta – taidekasvatus peruskoulun 10. luokalla. Teoksessa Nuorisotutkimusseura. Elämäntaitojen äärellä. Taidetyöpaja nuorten elämäntaitojen vahvistajana. Nuorisotutkimusseura: Nuorisotutkimusverkosto. 48-55. Verkkojulkaisu. Luettu 22.12.2016 osoitteessa http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/elamantaitojen_aarella.pdf

Rissanen, M. 2016. Taitamisen tiede – tietämisen taide: taidon oppimisen arkkitehtuuri. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Väitöskirja.

Roivainen, A. 2003. Nuoren koulutus- ja urasuunnitelmiin vaikuttavat tekijät. Helsingin yliopisto. Pro gradu-tutkimus.

Rongas, A. & Honkonen, K. 2017. Perusopetuksen perusteiden tukimateriaalit: Verkostoituminen ja vertaistyöskentely. Saatavilla www-muodossa http://www.edu.fi/materiaaleja_ja_tyotapoja/tvt_opetuksessa/mika_ihmeen_sosiaalinen_media/verkostoituminen_ja_vertaistyoskentely Luettu 3.3.2017 3.3.2017

Rubin, A. 2013. Hidden, inconsistent, and influential: Images of the future in changing times. *Futures*, 45, 38–44.

Ruokonen, P. 2016. Suomalainen kouludemokratia – oppilaskunnat peruskouluissa. Teoksessa Söder, K. & Karlsson, A. (toim.) Suomen koulutuspolitiikan tulevaisuus. Helsinki: Into.

Räikkä, J. 1994. Oikeus itsemääräämiseen. Teoksessa Pietarinen, J., Launis, V., Räikkä, J., Lagerpetz, E., Rauhala, M. & Oksanen, M. Oikeus itsemääräämiseen. Helsinki: Painatuskeskus.

Rönkkö, M. & Lepistö, J. 2016. The craft process developing student decision making. *Techne Series: Research in Sloyd Education and Craft Science A*, 23(1), 48–61.

Saaristo, K. & Jokinen, K. 2009. *Sosiologia*. Helsinki: WSOY.

Sarjala. 1993. Tuntijakoesityksen koulutuspoliittinen merkitys. Teoksessa Blom, H. & Lipsanen, S. *Valinnaisuus – Lisää liikkumavaraa kouluun*. Helsinki: VAPK-kustannus. 24-30.

Schick, F. 1997. *Making choices: a recasting of decision theory*. Cambridge University Press.

Schoenfeld, A. 2011. *How we think: a theory of goal-oriented decision making and its educational applications*. New York: Routledge.

Schwartz, B., Ward, A., Monterosso, J., Lyubomirsky, S., White, K. & Lehman, D. R. 2002. Maximizing Versus Satisficing. *Happiness Is a Matter of Choice*. *Journal of Personality and Social Psychology*. Vol. 83, No. 5, 1178–1197.

Saatavilla [www-muodossa](#)

<http://www.wisebrain.org/media/Papers/maximizing.pdf> Luettu 3.2.2017

Seitamaa-Hakkarainen, P. 2009. Pohdintoja käsityön kuvasta. Teoksessa Aro, A., Hartikainen, M., Hollo, M., Järnefelt, H., Kauppinen, E., Ketonen, H., Manninen, M., Pietilä, M. & Sinko, P. (toim.) *Taide ja taito – kiinni elämässä!* Helsinki: Opetushallituksen taide- ja taitokasvatuksen asiantuntijatyöryhmä. 63-75.

Seitamaa-Hakkarainen, P. & Matinlauri, M. 2016. Opetussuunnitelman perusteiden käsityön tukimateriaalit: Ilmaisu, muotoilu ja teknologia käsityön oppimistehtävän pohjana. Saatavilla [www-muodossa](#)

http://www.edu.fi/perusopetus/kasityo/ops2016_tukimateriaalit/ilmaisu_muotoilu_ja_teknologia_kasityon_oppimistehtavan_pohjana Luettu 3.3.2017

- Seppänen, P. 2003. Kouluvalintapolitiikka perusopetuksessa: suomalaiskaupunkien koulumarkkinat kansainvälisessä valossa. Helsingin yliopisto. Pro gradu-tutkimus.
- Siimes, M. A. 2004. Murrosiän kriittiset vaiheet. Teoksessa Vitikka, E. (toim.) Koulu – sukupuoli – oppimistulokset. Helsinki: Opetushallitus. 84-91.
- Sipilä, H. 2013. Taidon paikka: käsityö oppiaineena, harrastuksena ja ammattina. Helsingin yliopisto. Pro gradu-tutkimus.
- Stipek, D. J. 2002. Motivating to learn: integrating theory and practise. Boston: Allyn and Bacon cop. 2002.
- Soini-Salomaa, K. & Nuutinen, A. 2014. Käsillä tekeminen palvelutuotteena. Teoksessa Nuutinen, A., Fernström, P., Kokko, S. & Lahti, H. (toim.) Suunnittelusta käsin – käsityön tutkimuksen ja opetuksen vuoropuhelua. Helsinki: Helsingin yliopisto. kotitalous ja käsityötieteiden julkaisuja. 171-188.
- Soininen, M. & Merisuo-Storm, T. 2009. Kasvatustieteellisen tutkimuksen perusteet. Rauma: Turun yliopisto, Rauman opettajankoulutuslaitos.
- Soro, R. 2002. Opettajien uskomukset tytöistä, pojista ja tasa-arvosta matematiikassa. Turun yliopisto. Väitöskirja.
- Suhonen, P. 2016. Vapaus ja koulutuspolitiikka. Teoksessa Söder, K. & Karlsson, A. (toim.) Suomen koulutuspolitiikan tulevaisuus. Helsinki: Into.
- Symonds, J. 2015. Understanding school transition : what happens to children and how to help them. Routledge 2015.
- Syrjäläinen, E. 2003. Käsityön opettajan pedagogisen tiedon lähteeltä: Persoonalliset toimintatavat ja periaatteet käsityön opetuksen kontekstissa. Helsinki: Helsingin yliopisto. Kotitalous- ja käsityötieteiden laitos.
- Syrjäläinen, E. & Kujala, T. 2010. Sukupuolitietoinen tasa-arvokasvatus – vaiettu aihe opettajankoulutuksessa ja koulun arjessa. Teoksessa Suortamo, M., Tainio, L., Ikävalko, E., Palmu, T. & Tani, S. (toim.) Sukupuoli ja tasa-arvo koulussa. Jyväskylä: PS-kustannus. 25-40.

Tainio, L., Palmu, T. & Ikävalko, E. 2010. Opettaja, oppilas ja koulun sukupuoliarvot. Teoksessa Suortamo, M., Tainio, L., Ikävalko, E., Palmu, T. & Tani, S. (toim.) Sukupuoli ja tasa-arvo koulussa. Juva: WS Bookwell Oy. 13-20.

TASUKO-hanke. 2011. Tasa-arvo ja sukupuolittietoisuus opettajankoulutuksessa. Raportti TASUKO-hankkeesta 2008-2011. Helsingin yliopisto: Käyttäytymistieteiden laitos.

Tervaselkä-Jalonen, M. 1995. Tekstiilityön valinta ja oppilaiden itsetunto ja minäkuva peruskoulun kahdeksannella luokalla. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2014. Kouluterveyskysely. Saatavilla <https://indikaattorit.tietoanuorista.fi/vaikuttaminen-ja-osallisuus/oppilaiden-mielipiteiden-huomiointi-koulussa-2> Luettu 4.3.2017

Teräsaho, M. & Keski-Petäjä, M. 2017. Nuorten toiveammatit sukupuolen mukaan eriytyneitä. Teoksessa Myllyniemi, S. Katse tulevaisuudessa. Nuorisobarometri 2016. Opetus- ja kulttuuriministeriö: Valtion nuorisoneuvosto. Nuorisotutkimusseura ja tekijät. 203-220.

Tiistola, M. & Niemi, J. 2016. Miksi 7-luokkalaiset valitsevat teknisen työn valinnaisaineekseen? Turun yliopisto: Opettajankoulutuslaitos: Rauman yksikkö. Pro gradu-tutkimus.

Tiitta, S. 1997. Yläasteen valinnaisaineiden valintaan vaikuttavat tekijät: vertailu tyttöjen ja poikien valinnoista Alppilan yläasteella Helsingissä. Helsingin yliopisto. Pro gradu-tutkimus.

Tolonen, T. 2005. Sosiaalinen tausta, sukupuoli ja paikallisuus nuorten koulutussiirtymissä. Teoksessa Aapola, S. & Ketokivi, K. (toim.) Polkuja ja poikkeamia – Aikuisuutta etsimässä. Tampereen yliopistopaino Oy, Tampere. 35-65.

Tuokko, S. 2009. Käsityön sukupuolirajat ja rajojen rikkoijat. Helsingin yliopisto. Pro gradu-tutkimus.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Tammi.

- Tyler, L. E. 1978. Individuality. Human possibilities and personal choice in the psychological development of men and women. San Francisco: Jossey-Bass.
- Uusikylä, K. 1999. Luovuus: taito löytää rohkeus. Jyväskylä: Atena-kustannus.
- Uusikylä, K. 2006. Hyvä, paha opettaja. Helsinki: Jyväskylä: Minerva.
- Uusikylä, K. & Atjonen, P. 2005. Didaktiikan perusteet. Porvoo: WSOY.
- Vahvaselkä, M. 2015. Oppilaiden erilaiset tarpeet koulun mielekkyykokemusten näkökulmasta. Jyväskylän yliopisto: Erityispedagogiikan Pro gradu-tutkielma. Saatavilla [www-osoitteessa](http://www.osoitteessa) <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/46648/URN-NBN-fi-jyu-201508192701.pdf?sequence=4> Luettu 4.1.2017
- Valli, R. 2010a. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1: Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus. 103-127.
- Valli, R. 2010b. Mitä numerot kertovat. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2: Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus. 222-235.
- Vansteenkiste, M., Lens, W. & Deci, E. L. 2006. Intrinsic Versus Extrinsic Goal Contents in Self-Determination Theory: Another Look at the Quality of Academic Motivation. *Educational Psychologist*. 41(1), 19–31.
- Vehkalahti, K. 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Tammi.
- Wellington, J. J. 2006. Secondary education: the key concepts. Routledge.
- Wehmayer, M. 2007. Teoksessa Harris, K.R. & Graham, S. (toim.) Promoting self-determination in students with developmental disabilities. New York: London: The Guilford Press. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa) <http://ebookcentral.proquest.com/lib/kutu/reader.action?docID=320585> Luettu 12.4.2017

Wentzel, K.R. 2009. Teacher - student relationship. Teoksessa Wentzel, K. R. (toim.) Handbook of Motivation at School. Taylor & Francis. 211-230. Saatavilla www-muodossa <https://utu.finna.fi/Record/volter.1794625> Luettu 13.3.2017

Wilén, T. 2007. Saa yksinkertaisesti tehdä ja olla täällä: oppilaiden käsityöhön liittämät merkitykset. Helsingin yliopisto. Pro gradu-tutkimus.

Wilenius, R. 1987. Ihminen, luonto ja tekniikka. Jyväskylä: Atena kustannus.

Woolfolk, A. E. 2007. Educational psychology. Boston, Mass.: Pearson Allyn and Bacon cop.

Vuorinen, R. & Välijärvi, J. 1994. Itsenäisiin valintoihin ohjaaminen: nuorten avoimet koulutusmahdollisuudet ja opettajan roolin muuttuminen. Helsinki: Painatuskeskus.

Vähälä, E. 2003. Luovan käsityöprosessin yhteydet psyykkiseen hyvinvointiin: käsityön aikana koettujen itseraportoitujen emootiokokemusten ja fysiologisten vasteiden väliset yhteydet. Joensuun yliopisto: käsityöopettajien koulutuslinja. Kuopion muotoiluakatemia. Lisensiaattityö.

Värri, V. 2011. Välineajattelusta hyvään kasvatukseen – kasvatuksen arvonäkökulmat ja ihmiskäsitys. Teoksessa Paalasmaa, J. (toim.) Lapsesta käsin. kasvatuksen ja opetuksen vaihtoehtoja. Opetus 2000. 22-34.

Yliraudanjoki, V. 2010. Mikä luokaton lukio?: feministinen kouluetnografia luokattomuuden järjestyksissä. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus. Väitöskirja.

LIITTEET

LIITE 1 - Kyselylomake 1: Valinnaisen käsityön järjestämisen mallit

VALINNAISEN KÄSITYÖN TOTEUTUSTAVAT

Veera Virtanen

VASTAUSLOMAKE

Pro gradu-kysely

Vastaamalla kyselyyn autat tieteen tekemisessä, sekä asianomaisen pro gradu-työn valmistumisessa. Kyselyn vastausten perusteella pyritään päättämään, minkälaiset tekijät voisivat kiinnostaa yläkoulun oppilaita valinnaisessa käsityössä. Paneutumalla kyselyn vastauksiin ja kertomalla mielipiteesi voit osaltasi vaikuttaa niin muiden, kuin oman koulusi valinnaisen käsityön toteutuksen järjestelyihin. Kyselyn vastaukset käsitellään anonyymisti, eikä niistä tai lopullisesta työstä käy ilmi vastaajien henkilöllisyys. Suuret kiitokset kaikille vastaajille!

Koulu:

Luokka:

Tyttö: Poika:

1. PITKÄ VALINNAINEN KÄSITYÖ

- Pitkä valinnainen käsityö 8. ja 9. luokka
- Kaksi käsityön opettajaa ohjaamassa (tekninen ja tekstiili)
- Liikkumista eri käsityön tilojen välillä
- Kaikki käsityön materiaalit ja tekniikat käytössä
- Sama ryhmä kahden vuoden ajan

Vastaa väitteisiin: 1=täysin eri mieltä, 3=en osaa sanoa, 5=täysin samaa mieltä. Ympyröi vastaus.

a. Pitkä valinnainen käsityö kiinnostaa minua.

1 2 3 4 5

b. Pitkä valinnainen käsityö on mielestäni hyödyllinen peruskoulua käyvälle oppilaalle.

1 2 3 4 5

c. Pitkässä valinnaisessa käsityössä oppilaalla on hyvät mahdollisuudet vaikuttaa opetukseen.

12 3 4 5

d. Kerro vapaasti parilla lauseella mitä olet pitkästä valinnaisesta käsityöstä mieltä. Voit myös listata mallin hyviä ja huonoja puolia esimerkiksi ranskalaisilla viivoilla.

2. PITKÄ VALINNAINEN TEKNINEN TYÖ / TEKSTIILITYÖ

- Pitkä teknisen työn tai tekstiilityön valinnainen 8. ja 9. luokka
- Käytössä vain teknisen työn tai tekstiilityön tekniikat ja materiaalit
- Vaihtoehdot poissulkevat toisena
- Yksi opettaja (tekninen tai tekstiili)
- Sama ryhmä kaksi vuotta

Vastaa väitteisiin: 1=täysin eri mieltä, 3=en osaa sanoa, 5=täysin samaa mieltä.

Ympyröi vastaus.

a. Pitkä valinnainen tekninen työ tai tekstiilityö kiinnostaa minua.

12 3 4 5

b. Pitkä valinnainen tekninen työ tai tekstiilityö on mielestäni hyödyllinen peruskoulua käyvälle oppilaalle.

12 3 4 5

c. Pitkässä valinnaisessa teknisessä työssä tai tekstiilityössä oppilaalla on hyvät mahdollisuudet vaikuttaa opetukseen.

12 3 4 5

- d. Kerro vapaasti parilla lauseella mitä olet pitkästä valinnaisesta teknisestä työstä tai tekstiilityöstä mieltä. Voit myös listata mallin hyviä ja huonoja puolia esimerkiksi ranskalaisilla viivoilla.

3. JAOTELTU VALINNAINEN KÄSITYÖ

- Mahdollisuus valita valinnainen käsityö osissa pidemmiksi tai lyhyemmiksi ajoiksi kerrallaan
- Valittavina sisältöinä esim. tekninen työ, tekstiilityö, käsityö, teknologia, muotoilu, tietty projekti tai työpaja
- Valinnat eivät poissulje toisiaan ja niitä voi valita useamman.
- Esim. vuoden teknologia valinta ja jakson asuste-työpaja tai kahden vuoden tekstiilityö ja taonta ja korupaja
- Mahdollistaa sekä pitkäjänteisemmän työskentelyn, että tiiviimmän kurssimuotoisen työskentelyn
- Koulujen ja käsityön opettajien päätettävissä mitä sisältöjä tarjotaan ja missä muodossa
- Osa ryhmistä pitkään yhdessä, osa lyhyemmän aikaa

Vastaa väitteisiin: 1=täysin eri mieltä, 3=en osaa sanoa, 5=täysin samaa mieltä. Ympyröi vastaus.

- a. Jaoteltu valinnainen käsityö kiinnostaa minua.

12 3 4 5

- b. Jaoteltu valinnainen käsityö on mielestäni hyödyllinen peruskoulua käyvälle oppilaalle.

12 3 4 5

- c. Jaotellussa valinnaisessa käsityössä oppilaalla on hyvät mahdollisuudet vaikuttaa opetukseen.

12 3 4 5

- d. Kerro vapaasti parilla lauseella mitä olet jaotellussa valinnaisesta käsityöstä mieltä. Voit myös listata mallin hyviä ja huonoja puolia esimerkiksi ranskalaisilla viivoilla.

4. KURSSIMUOTOINEN VALINNAINEN KÄSITYÖ

- Valinnaisen käsityön järjestäminen lyhyempinä kursseina ja työajoina
- Koulun ja käsityön opettajien päätettävissä, minkälaisia kursseja tarjotaan ja kuinka moni pienryhmä voi toimia samanaikaisesti samoissa tiloissa
- Nopeatempoista ja tiivistä työskentelyä
- Mahdollista yhteistyötä lähikoulujen käsityön ryhmien kanssa tarjonnan kasvattamiseksi
- Valittavina sisältöinä esimerkiksi: tuotesuunnittelu & muotoilu, elektroniikka, ohjelmointi, luonto & metsästys, vaatetus ja asusteet, taonta, lankatyöt, vaatetus yms.
- Vaihtuvat ryhmät

Vastaa väitteisiin: 1=täysin eri mieltä, 3=en osaa sanoa, 5=täysin samaa mieltä. Ympyröi vastaus.

- a. Kurssimuotoinen valinnainen käsityö kiinnostaa minua.

12 3 4 5

- b. Kurssimuotoinen valinnainen käsityö on mielestäni hyödyllinen peruskoulua käyvälle oppilaalle.

12 3 4 5

- c. **Kurssimuotoisessa valinnaisessa käsityössä oppilaalla on hyvät mahdollisuudet vaikuttaa opetukseen.**

12 3 4 5

- d. **Kerro vapaasti parilla lauseella mitä olet kurssimuotoisesta valinnaisesta käsityöstä mieltä. Voit myös listata mallin hyviä ja huonoja puolia esimerkiksi ranskalaisilla viivoilla.**

5. VALINNAISEN KÄSITYÖN TOTEUTUS OMAAN TYYLIIN

Mikäli saisit vapaat kädet valinnaisen käsityön järjestämiseen koulussasi, miten sen tekisit? Mitä muuttaisit? Jatka tarvittaessa paperin kääntöpuolelle.

Esim. käsityöluokkien käyttö, laajemmat tai tiiviimmät kurssit, tekniikat, käytettävät materiaalit, käsityöluokkien sijoittelu, suunnittelun määrä, opettajien ja oppilaiden vaikutus toteutettaviin töihin yms.

LIITE 2: Kyselylomake 2: Valinnaisen käsityön sisällöt

KYSELY VALINNAISEN KÄSITYÖN AIHEALUEISTA

Koulu: Luokka: Tyttö: Poika:

Vastaamalla kyselyyn autat tieteen tekemisessä, sekä asianomaisen pro gradu-työn valmistumisessa. Kyselyn vastausten perusteella pyritään päättämään, minkälaiset tekijät voisivat kiinnostaa yläkoulun oppilaita valinnaisessa käsityössä. Paneutumalla kyselyn vastauksiin ja kertomalla mielipiteesi voit osaltasi vaikuttaa niin muiden, kuin oman koulusi valinnaisen käsityön toteutuksen järjestelyihin. Kyselyn vastaukset käsitellään anonyymisti, eikä niistä tai lopullisesta työstä käy ilmi vastaajien henkilöllisyys. Suuret kiitokset kaikille vastaajille!

Ympyröi niiden vaihtoehtojen numero, joita sinua kiinnostaisi kokeilla tai tehdä valinnaisen käsityön tunneilla. Saat valita niin monta kuin haluat. Osa aiheista on laajempia kokonaisuuksia ja osa tiiviimpiä, esimerkiksi työpajoja. Älä välitä aihealueiden päällekkäisyydestä tai toteutusten mahdollisesti vaihtelevista laajuuksista. Huomioi myös, että suurempien aihealueiden sisään mahtuu enemmän ja vähemmän kiinnostavia osa-alueita. Ympyröi siis aihealue, mikäli se pääosin kiinnostaa sinua. Muista, että tiettyä materiaalia korostavissakin töissä yhdistyvät usein eri materiaalit eli esimerkiksi metallityöksi luettavassa puukossa on puinen varsi ja nahkainen tuppi.

Kyseessä on vain lista esimerkeistä, mitä valinnaisen käsityön tunneilla voisi tehdä. Lopussa saat ehdottaa itsellesi mieluisia aihealueita, kursseja, työpajoja tai yksittäisiä töitä, joita haluaisit kokeilla tai tehdä valinnaisen käsityön tunneilla, joita listasta ei löydy.

1. Muotoilu ja tuotesuunnittelu

2. Tekninen työ

Puutyö, metallityö, teknologia, elektroniikka, muovityö

3. Taide & ilmaisu

Ilmaisullisen teoksen valmistus käsityöllisin menetelmin.

4. Taonta & korupaja

5. Puutyö

6. Asusteet

Esim. repun tai laukun ompelu, pipon virkkaus

7. 3D-piirustus ja tulostus

Harjoitellaan 3D-piirtämistä ja tulostetaan harjoitustyö 3D-tulostimella

8. Koodaus

Esim. robotin rakennus ja toiminnan koodaus

9. Tekstiilityö

Lankatekniikat, ompelutekniikat, kankaan värjäys

10. Muovityö

Esim. Tyhjiöpuhallettu kotelo tai rasia

11. Yrittäjyystyöpaja

Vieraillaan läheisissä yrityksissä. Suunnitellaan toiminimi ja tuoteidea ja valmistetaan tuotteesta malli.

12. Kankaan värjäys

13. Harrastus ja pelipaja

Toteutettavat ideat lähtevät

oppilaan omasta elämästä, esimerkiksi tanssiharjoituksessa tarvittavasta tangosta tai joukkuelajin maalista.

14. Mekaniikka

Esim. mäkeä pitkin kiipeävä mekaaninen lelu, sillan pienoismalli

15. Luonto, ympäristö, metsästys ja kalastus työpaja

Esim. linnunpönttö, vaappu, ulkoilutakki, puukko

16. Lankatekniikat

Kirjonta, virkkaus, neulonta

17. Rakentelu ja lavastuskurssi

18. Kierrätystyöpaja

Esim. tuunattu paita, vanhan tuotteen uusi käyttötarkoitus

19. Teknologia

Esim. ovikello, moottorinhuolto, 3D-mallinnus

20. Moottoritekniikka

Moottorin toiminta ja huolto

21. Vaatteen tuunaus

Muokataan valmiista vaatteista oman näköisiä.

22. Graafinen piirtäminen ja laserleikkaus

Esim. akryylin, nahan, puun leikkausta ja kuvioiden kaivertamista laser-leikkurilla

23. Soitintyöpaja

Yksinkertaisen soittimen rakennus. Esim. Cajon-rumpu, pelkistetty kielisoitin

24. Kaavoitus &

vaatesuunnittelukurssi

Harjoitellaan ottamaa ihmisestä mitat, sekä kaavoittamaan ja valmistamaan vaate.

25. Vaatteen valmistus

kaavoista

26. Elektroniikka

Kassakaappi, kaiuttimet, vahvistin

27. Pyörän huolto & tuunaus

Oman pyörän huolto ja tuunaus esim. uudelleen maalaus, runkomuutos

28. Huovutus

29. Metallityö

Esim. hitsaus, taonta, kovajuottaminen

30. Huonekalun suunnittelu ja valmistus

Esim. tuoli, hylly

31. Arjen taidot

Harjoitellaan arjessa tarvittavia taitoja oman tarpeen mukaan. Esimerkiksi napin ompelu, taulun kiinnitys seinään,

parsinta, laturin korjaaminen, kattovalaisimen kiinnitys yms.

32. Muu, mikä?

Tuliko mieleesi muita itseäsi kiinnostavia aihealueita, tekniikoita, sisältöjä tai yksittäisiä töitä, joita haluaisit kokeilla tai toteuttaa valinnaisen käsityön tunneilla?

Listaa ehdotuksiasi alle. Voit ehdottaa pieniä tai isompia projekteja ja töitä. Konkreettisilla ehdotuksilla voit vaikuttaa myös oman koulusi valinnaisessa käsityössä toteutettaviin sisältöihin.

Esimerkiksi tietty työ, käsityön tekniikka, työpajan aihe...

Muista realismi.

-

-

LIITE 3: Kyselylomakkeen 1 vastausmatriisit oppilasryhmittäin

	KOULU 1 7LK.	1. PITKÄ VALINNAINEN KÄSITYÖ			2. PITKÄ VALINNAINEN TEKNINEN TYÖ / TEKSTIILIT			3. JAOTELTU VALINNAINEN KÄSITYÖ			4. KURSSSI MUOTOINEN VALINNAINEN KÄSITYÖ			
		1a. kiinno	1b. on mié	1c. oppilaalla on hyv	2a. kiinnc	2b. on mié	2c. oppilaalla on hyv	3a. kiinno	3b. on mié	3c. oppilaalla on hyv	4a. kiinno	4b. on mié	4c. oppilaalla on hyv	
1	7T1	5	5	4	5	5	4	4	5	4	4	5	4	
2	7T2	4	5	5		4			4			2		
3	7T3	5	4	4	5	4	4	5	4	4		5	4	
4	7T4	4			4			4						
5	7T5	4	5	5	5	5	5	4	4	4				
6	7T6	4			4			2				1	4	
7	7T7	5	4	5	4	4	4						2	
8	7T8	5		5	5	4		4				4		
9	7T9	4	4	4	4	4	4	5	4	4		4	4	
10	7T10	5	5	4	4	4	4	4	4	4		4	4	
11	7T11	5	5	5	2	4	5	4	4				4	
12	7T12	4	5	4	4	5	5	5	4	5		5	4	
13	7T13	4	4	4			4	5	5	5		5	4	
14	7T14			4	4	4	4	4	4					
15	7T15	5	4	4	4	4	4	5	4	4		4	4	
16	7T16	4	4	4	4			4	4	4		4		
17	7T17	4		4	4		4			4				
	Keskiarvo	4,44	4,50	4,33	4,13	4,25	4,27	4,21	4,17	4,20		3,82	4,14	4,10
18	9P1	4	4	5		4	4			4			4	5
19	9P2	5	4		4			4				5	4	4
	Keskiarvo	5,00	4,00	5,00	4,00	4,00	4,00	4,00		4,00		5,00	4,00	4,50
	Keskiarvo	4,50	4,41	4,41	4,12	4,22	4,22	4,19	4,17	4,17		3,99	4,10	4,19

	KOULU 1 9LK.	1. PITKÄ VALINNAINEN KÄSITYÖ			2. PITKÄ VALINNAINEN TEKNINEN TYÖ / TEKSTIILIT			3. JAOTELTU VALINNAINEN KÄSITYÖ			4. KURSSSI MUOTOINEN VALINNAINEN KÄSITYÖ			
		1a. kiinno	1b. on mié	1c. oppilaalla on hyv	2a. kiinnc	2b. on mié	2c. oppilaalla on hyv	3a. kiinno	3b. on mié	3c. oppilaalla on hyv	4a. kiinno	4b. on mié	4c. oppilaalla on hyv	
1	9T1	2			2			2				1		
2	9T2		4	4				4						
3	9T3	2		4	2		4	4		4		4		
4	9T4	1	1	2	1	1	1		1			4	1	
5	9T5	2	4		2		2	4	5	5		4	5	
6	9T6		4	4	2					4		4	4	
7	9T7			4				4				4	4	
8	9T8	2	4	4	2			5	4	5		4	4	
9	9T9	5	4	4		4	4	5	4	4		4	4	
10	9T10	4		4	4		5	4				4		
11	9T11	4		4	2		2	5	4	4		5	4	
12	9T12	4	4	4	4	4	4	5	4	4		5	4	
13	9T13	4		4	4		4	5	4	5		2		
14	9T14	2	4	4	3	4	4	4	4			4		
	Keskiarvo	2,91	3,63	3,83	2,55	3,25	3,33	4,25	3,75	4,38		3,75	3,75	3,86
15	9P1	4	4	5	5	4	4	4	4	5		4	4	4
16	9P2	4		5	5		5		4			2	4	
17	9P3	4	4	4	4	4	4	4	4	4		4	4	4
	Keskiarvo	4,00	4,00	4,67	4,67	4,00	4,33	4,00	4,00	4,50		3,33	4,00	4,00
	Keskiarvo	3,18	3,72	4,03	3,08	3,53	3,62	4,20	3,83	4,41		3,65	3,83	3,90

	KOULU 2 7LK.	1. PITKÄ VALINNAINEN KÄSITYÖ			2. PITKÄ VALINNAINEN TEKNINEN TYÖ / TEKSTIILIT			3. JAOTELTU VALINNAINEN KÄSITYÖ			4. KURSSSI MUOTOINEN VALINNAINEN KÄSITYÖ			
		1a. kiinno	1b. on mié	1c. oppilaalla on hyv	2a. kiinnc	2b. on mié	2c. oppilaalla on hyv	3a. kiinno	3b. on mié	3c. oppilaalla on hyv	4a. kiinno	4b. on mié	4c. oppilaalla on hyv	
1	7tkT1	2			2			2				2		
2	7tkT2	2		4		4	4	4	4	4		4	4	
3	7tkT3	5	4		4	4	4		5			5	4	
4	7tsT4	2	4		1,5	4		4	4	4		4	4	
5	7tsT5	2	2	2	4	5	4	4	4	2		5	5	
6	7tsT6		4			4		4				4		
7	7tsT7	5	4	4	5	4	4	5	4	4		4	4	
8	7tsT8	1	2	2	1	2	2	2	4	4		4	4	
9	7tsT9		4		2	4	2		4					
10	7tsT10	2	2		2			2				2		
11	7tsT11	1	3	2	1		2			4		4	4	
12	7tsT12	1	4	4	1	2	4	1	4	4		1	4	
13	7tsT13	2			5		5	4		5				
14	7tsT14	5	4		4	5		5	5			5	5	
15	7tsT15	2		2	1	2	1	4	4	4		5	4	
16	7tsT16	5	4		5	5		4				5	4	
	Keskiarvo	2,64	3,42	2,86	2,75	3,75	3,20	3,46	4,11	4,00		3,86	4,25	4,00
17	7tkP1	2	5	4	1	5			4			2	4	
18	7tkP2	2			2			2				2		
19	7tkP3	1	4		1			1				1		
20	7tkP4		4	4		4	4		4	2			4	
21	7tkP5			4	2	2								4
22	7tkP6	4	4	2	4	4	2	1	4	1,5		1	4	
23	7tkP7			2	4					4				
24	7tkP8		4,5		2							2		
25	7tkP9	1	2		1	2		1				1		
26	7tsP10	2	4	2	4	4	2	4	5	2			4	2
	Keskiarvo	2,00	3,93	3,00	2,33	3,50	2,67	1,80	4,25	2,38		1,50	4,00	3,00
	Keskiarvo	2,45	3,61	2,92	2,59	3,67	3,08	3,00	4,15	3,54		3,15	4,17	3,82

isuudet va	KOULU 2 9LK.	1. PITKÄ VALINNAINEN KÄSITYÖ			2. PITKÄ VALINNAINEN TEKNINEN TYÖ / TEKSTIILIT			3. JAOTELTU VALINNAINEN KÄSITYÖ			4. KURSSIMUOTOINEN VALINNAINEN KÄSITYÖ									
		1a. kiinno	1b. on mi	1c. oppilaalla on hyv	2a. kiinnc	2b. on mi	2c. oppilaalla on hyv	3a. kiinno:	3b. on mi	3c. oppilaalla on hyv	4a. kiinno:	4b. on mi	4c. oppilaalla on hyv							
1	9valT1	4	5	5				4	5	5			4	4						
2	9valT2	2	4	4				4	5	5			4	5						
3	9valT3		4					4					5	2						
4	9valT4	4		4				4		4			4	4						
5	9valT5	5	4	5				4					2	2						
6	9valT6	4	4	4				4	4				5	5						
7	9valT7	4	5	4				4	4	4			4	4						
8	9valT8	4		2				4	4	4			5	5						
9	9valT9			4				4	4				5	5						
10	9valT10		4	4				5	5	5			5	5						
11	9valT11	4	4	4				5	4	4			4	4						
12	9valT12	4	4					4	4	4			4	4						
13	9valT13	5	4	4				1		2			5	5						
14	9valT14	4	4	4				5	4	4				4						
15	9valT15	2	2	1				4	2				4	2						
16	9valT16	5	4	5									5	4						
17	9valT17	4		4				4	5	4			2	4						
18	9valT18	4		2				4					2							
	Keskiarvo	3,93	4,00	3,75				2,67	3,58	3,00			4,00	4,17	4,09			4,31	3,86	4,07
19	9valP1		2,5	1				2	2	1			1							
20	9valP2	1						1		1										1
21	9valP3	2	4	2				4	4	4			4	4	4					4
22	9valP4		2	4				2		4			2		4					4
23	9valP5	5	5	2				5	5	2			4	1				4	1	1
24	9valP6	1	2	1				1	2	1		1	2	1			1	2	1	1
25	9valP7		2	1				2	2	2			2	4			4	2		
26	9valP8																			
27	9valP9																			
28	9valP10	2		2				2	4	2			4				1			2
	Keskiarvo	2,20	2,92	1,86				2,14	3,17	1,86			2,50	3,20	2,20			2,40	3,00	2,17
	Keskiarvo	3,50	3,66	3,17				2,50	3,44	2,53			3,71	3,88	3,50			3,78	3,67	3,50

LIITE 4: Kyselylomakkeen 2 vastausmatriisit oppilasryhmittäin

KOULU 1: 7LK. KURSSI	Tytöt (n=17)														Pojat (n=2)			ytöt (n=17)	Pojat (n=2)	luokka (n=19)	
	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17				P1
1. Muotoilu ja tuotesuunnittelu	1	1			1	1			1	1	1					1	1		9	0	9
2. Tekninen työ	1	1	1	1					1	1	1						1	1	8	1	9
3. Taide & ilmaisu		1			1	1		1									1		5	0	5
4. Taonta & korupaja	1		1					1	1	1	1					1	1		8	0	8
5. Puutyö	1		1		1				1	1	1							1	7	1	8
6. Asusteet	1	1	1	1	1	1	1		1	1	1	1	1	1	1	1			15	0	15
7. 3D-piirustus ja tulostus	1	1	1	1				1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	11	2	13
8. Koodaus	1							1	1							1	1	1	4	2	6
9. Tekstiilityö	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		15	1	16	
10. Muovityö	1										1		1				1	1	4	1	5
11. Yrittäjyystyöpaja														1					1	0	1
12. Kankaan värjäys		1	1	1	1	1	1	1		1	1	1	1	1	1	1		15	0	15	
13. Harrastus ja pelipaja									1	1	1					1	1		5	0	5
14. Mekaniikka										1	1						1	1	3	2	5
15. Luonto, ympäristö, metsästys ja kalastus työpaja					1			1	1										3	0	3
16. Lankatekniikat	1	1	1	1						1	1	1	1	1		1			9	0	9
17. Rakentelu ja lavastuskurssi	1	1				1				1									4	0	4
18. Kierrätystyöpaja		1				1				1	1			1					6	0	6
19. Teknologia		1			1				1	1							1	1	4	2	6
20. Moottoritekniikka							1										1		1	1	2
21. Vaatteen tuunaus	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		15	0	15	
22. Graafinen piirtäminen ja laserleikkaus		1						1	1	1							1		5	0	5
23. Soitintyöpaja	1		1					1		1									4	0	4
24. Kaavoitus & vaatesuunnittelukurssi			1		1	1	1	1	1	1						1			7	0	7
25. Vaatteen valmistus kaavoista			1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		11	0	11	
26. Elektroniikka	1				1				1	1							1	1	4	2	6
27. Pyörän huolto & tuunaus												1							1	0	1
28. Huuvutus	1	1	1					1	1	1		1	1	1	1			10	0	10	
29. Metallityö	1							1								1			3	1	4
30. Huonekalun suunnittelu ja valmistus	1	1	1			1	1	1	1	1	1	1	1	1	1			11	0	11	
31. Arjen taidot		1					1					1							3	0	3
Haluan tehdä mallinukan kanssa vaatteita																					
Valmistettaisiin eläimille, esim. koiralle panta tai lelu. Keramiikka/savityö.																					
Eläinten vaatetus. Sisustus. Ompelu. Omavalintaisia töitä.																					
Muovista teko esim. muovilaatikko.																					
Sisusesineiden teko esim. tynnyt ja päiväpeitot.																					
Koirien vaatteet (esim. paita). Sisustus elementtien valmistus esim. tynnyt ja koristeet.																					
Haluaisin kokeilla jousen (jousipysy) tekemistä mutta se on tosi hankalaa.																					
Tehdä oma mallinukke. Valmistaa kenkiä.																					
Vaatteiden teko.																					
Vaatteen teko. Koirien vaatetus.																					
Päiväpeitto. Verhot. Kangasreppu. Huonekaluja. Takki.																					
Että me tehtäis joku huonekalu. Verhot. Huuvutettais enemmän.																					
Sisustus-paja. Päiväpeitto. Verhot.																					
Savimuotoilu. Sisustuskurssi: tynnyjä, tekstiilejä.																					

KOULU 1: 9LK. KURSSI	Tytöt (n=17)														Pojat (n=2)			ytöt (n=14)	Pojat (n=3)	luokka (n=17)	
	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	P1	P2	P3				
1. Muotoilu ja tuotesuunnittelu	1	1	1				1	1									1		4	1	5
2. Tekninen työ	1					1											1	1	2	3	5
3. Taide & ilmaisu	1		1	1							1						1		4	1	5
4. Taonta & korupaja						1			1	1			1						4	0	4
5. Puutyö							1	1	1							1	1	1	4	3	7
6. Asusteet	1	1	1			1				1	1	1							7	0	7
7. 3D-piirustus ja tulostus	1							1			1					1	1		4	2	6
8. Koodaus	1								1				1	1		1	1	1	4	3	7
9. Tekstiilityö	1	1		1					1			1							5	0	5
10. Muovityö											1					1	1	1	1	3	4
11. Yrittäjyystyöpaja					1	1			1	1	1						1		6	1	7
12. Kankaan värjäys	1	1		1		1				1	1						1		6	1	7
13. Harrastus ja pelipaja	1	1	1	1	1			1		1					1				7	1	8
14. Mekaniikka	1								1								1		2	1	3
15. Luonto, ympäristö, metsästys ja kalastus työpaja	1																1		1	1	2
16. Lankatekniikat		1		1					1	1									5	0	5
17. Rakentelu ja lavastuskurssi	1		1	1							1							1	4	1	5
18. Kierrätystyöpaja	1	1				1					1	1							5	0	5
19. Teknologia	1	1									1						1	1	3	3	6
20. Moottoritekniikka																	1	1	0	2	2
21. Vaatteen tuunaus	1	1						1	1			1							5	0	5
22. Graafinen piirtäminen ja laserleikkaus								1		1			1	1		1	1	3	2	5	
23. Soitintyöpaja	1	1									1	1					1		4	1	5
24. Kaavoitus & vaatesuunnittelukurssi	1	1		1		1	1												5	0	5
25. Vaatteen valmistus kaavoista	1	1	1	1	1	1													4	0	4
26. Elektroniikka	1		1				1				1					1	1	1	4	3	7
27. Pyörän huolto & tuunaus	1	1								1			1						4	0	4
28. Huuvutus							1												1	0	1
29. Metallityö						1										1	1	1	1	3	4
30. Huonekalun suunnittelu ja valmistus	1	1	1		1	1	1			1	1						1		8	1	9
31. Arjen taidot	1	1		1				1			1	1							6	0	6
Cosplay-pajoja enemmän, sillä on yleensä paljon kiinnostuneita, jotka tarvitsevat opettajaa, mutta kurs																					
Eri maalaustekniikoita = miten tehdä erilaisia pintoja valmiiseen itse tehtyyn tuotteeseen.																					
Eriaiset tekniikat --> millä eri tyyliillä voit tehdä saman työn.																					
Joku sellainen missä tutustuttaisiin muodin historiaan ja tehtäisiin joku työ sen pohjalta.																					
Kommentteja kurssieihin. 3D-piirustus ja tulostus ja yrittäjyystyöpaja: :) <3. Arjen taidot: hyödyllinen																					

KOULU 2: 7LK. KURSSI	Tytöt (n=16)																Pojat (n=10)										Tytöt (n=16)	Pojat (n=10)	ryhmä (n=)	
	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	P1	P2	P3	P4	P5	P6	P7	P8	P9	P10				
1. Muotoilu ja tuotesuunnittelu							1							1	1	1										4		4		
2. Tekninen työ			1															1		1	1					1	1	4	5	
3. Taide & ilmaisu				1	1			1		1	1			1						1	1					6	2	8		
4. Taonta & korupaja		1			1					1			1							1	1					5		5		
5. Puutyö	1						1													1	1					1	2	3	5	
6. Asusteet			1	1	1		1									1	1									5		1	6	
7. 3D-piirustus ja tulostus		1	1	1		1		1		1	1		1	1		1		1	1	1	1		1		1	1	10	6	16	
8. Koodaus			1					1									1	1	1	1	1	1		1	1	2		8	10	
9. Tekstiilityö				1		1		1				1	1			1	1									6	1	7		
10. Muovityö			1		1		1									1									1	4		1	5	
11. Yrittäjyystyöpaja				1							1			1			1			1			1			4		3	7	
12. Kankaan värjäys			1		1		1			1	1	1														6			6	
13. Harrastus ja pelipaja			1	1	1					1	1			1	1				1	1		1	1		7	4		11		
14. Mekaniikka					1					1	1						1	1	1	1	1	1	1		1	2		7	9	
15. Luonto, ympäristö, metsästys ja kalastus työpaja					1									1				1		1		1			1	2		3	5	
16. Lankatekniikat					1		1						1			1										4			4	
17. Rakentelu ja lavastuskurssi				1		1					1	1		1						1						5		1	6	
18. Kierrätystyöpaja							1									1										1	2		1	3
19. Teknologia					1												1		1				1		1	1	1		1	3
20. Moottoritekniikka			1		1												1		1						1	1		1	3	4
21. Vaateen tuunaus	1	1	1	1		1	1		1	1		1	1	1	1	1									7	1		1	8	
22. Graafinen piirtäminen ja laserleikkaus			1		1						1	1				1								1	1	5		2	7	
23. Sointityöpaja			1		1					1										1					3		2		5	
24. Kaavoitus & vaatesuunnittelukurssi			1		1		1					1		1											5				5	
25. Vaateen valmistus kaavoista							1					1													2				2	
26. Elektroniikka			1		1	1											1	1			1	1	1	1	1	3		6	9	
27. Pyörän huolto & tuunaus	1				1																				1				1	
28. Huuvutus										1															1				1	
29. Metallityö																				1								2	2	
30. Huonekalun suunnittelu ja valmistus				1	1		1						1	1						1					1	5		2	7	
31. Arjen taidot					1									1						1	1	1			2			3	5	

Painatuspaja. Sisustusta, pehmolelu. Meikkityöpaja: harjoitellaan rakenteen. Muuta ei tullut mieleen, hyvää

KOULU 2: 9LK. KURSSI	Tytöt (n=18)																		Pojat (n=10)										Tytöt (n=18)	Pojat (n=10)	ryhmä (n=)
	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17	T18	P1	P2	P3	P4	P5	P6	P7	P8	P9	P10			
1. Muotoilu ja tuotesuunnittelu			1																									1		4	
2. Tekninen työ			1																									1		1	2
3. Taide & ilmaisu			1	1	1					1		1	1										1	1			6	2	8		
4. Taonta & korupaja				1				1	1	1	1	1	1													7		2	9		
5. Puutyö								1					1													2		1	3		
6. Asusteet	1	1	1	1	1		1			1	1	1	1	1						1		1	1	1		10	4	14			
7. 3D-piirustus ja tulostus		1	1	1	1		1	1			1	1	1	1	1	1					1	1	1	1		12	4	16			
8. Koodaus			1				1				1	1	1	1	1		1			1				1	1	6	4	10			
9. Tekstiilityö			1	1						1	1	1			1											6		0	6		
10. Muovityö					1			1		1	1	1	1				1									6		0	6		
11. Yrittäjyystyöpaja					1	1						1									1					3		2	5		
12. Kankaan värjäys			1		1	1		1			1	1										1	1	1		7		2	9		
13. Harrastus ja pelipaja			1		1		1	1					1						1	1					6		2	8			
14. Mekaniikka			1								1															4		1	5		
15. Luonto, ympäristö, metsästys ja kalastus työpaja	1		1	1	1		1			1		1	1	1								1	1	1		8	3	11			
16. Lankatekniikat					1			1	1	1	1				1											5		0	5		
17. Rakentelu ja lavastuskurssi			1		1		1			1	1			1								1	1			7		2	9		
18. Kierrätystyöpaja			1	1				1				1	1													5		0	5		
19. Teknologia						1					1			1								1				4		2	6		
20. Moottoritekniikka												1													1		1		2	3	
21. Vaateen tuunaus	1		1	1	1		1	1		1	1	1	1	1	1	1					1	1	1	1		12	4	16			
22. Graafinen piirtäminen ja laserleikkaus			1		1	1		1			1	1	1	1	1	1					1	1			6		3	9			
23. Sointityöpaja			1		1	1		1		1	1	1	1	1	1										7		2	9			
24. Kaavoitus & vaatesuunnittelukurssi			1		1							1									1		1	1		4		3	7		
25. Vaateen valmistus kaavoista											1	1											1		2		1	3			
26. Elektroniikka							1				1		1	1	1					1		1			1	5		3	8		
27. Pyörän huolto & tuunaus												1													1		1		2		
28. Huuvutus			1					1	1			1											1			6		1	7		
29. Metallityö												1														1		0	1		
30. Huonekalun suunnittelu ja valmistus	1					1	1					1			1	1									6		3	9			
31. Arjen taidot					1		1	1	1				1													7		1	8		

Valmistaa tämän hetkisen muodin mukaisia vaatteita ja sisustustavaroita. Lämpö, vaatteen, arkkitehtuuri. Ajan rakent